

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT 1/79

Udgivet af Kommunistisk Arbejderparti

USA: EN SUPERMAGT I DEFENSIVEN

ENDVIDERE:

KAP OG FOLKETINGET

MAO: TALE OM BL.A.
DEMOKRATISK
CENTRALISME

Dette nummers indhold:

Politisk kronik. Kronikken giver, med hovedvægten på det udenrigspolitiske, et overblik over og en vurdering af den udvikling i Rumænien, der har ført landet frem til dets nuværende uafhængige stilling indenfor Warszawapagten og Comecon (Sovjetunionen). Endvidere belyses Rumæniens forhold til Kina, de alliancefri lande, den vestlige verden og landets rolle i kampen mod de to supermagter.

KAP og Folketinget. Artiklen giver et billede af parlamentets rolle i det kapitalistiske samfund og viser gennem forskellige eksempler, hvorledes et kommunistisk parti skal forholde sig til arbejdet i Folketinget, herunder til lovforslag og enhedsarbejde. Ligeledes behandles også prioriteringen af forholdet mellem arbejderklassens kamp og folketingsarbejdet.

USA en supermagt i defensiven. Fra at være den altdominerende imperialistiske magt efter 2. verdenskrig er USA nu på retræte mange steder i verden politisk, økonomisk og militært. I denne artikel vurderes USA's økonomiske positioner i efterkrigstiden og dets forsøg på at bibeholde sin indflydelse på trods af dollarkriser og konkurrencemodsætninger til f.eks. Vesteuropa og Japan. USA er stadig en supermagt, det står for over en fjerdedel af verdens samlede brutto-nationalprodukt og har større militærudgifter end Vesteuropa, Japan og Canada tilsammen, men svækkelsen er igang, USA er en supermagt i tilbagegang.

MAO: Om demokratisk centralisme. Tale ved den udvidede arbejderskonference 30. januar 1962. Demokratisk centralisme er det vigtigste element i talen, men Mao kommer også ind på andre ting som f.eks. henstillinger om at lytte til kritik og øve selvkritik om behandling af modsigelser og i det hele taget at lade det socialistiske demokrati udfolde sig.

Anmeldelse af »Omslag« den første grammofonplade produceret af forlaget OKTOBER.

Kommunistisk Arbejderparti (KAP)
Esbjerg: Postbox 293, 6700 Esbjerg
Helsingør: Postbox 71, 3000 Helsingør
Herning: Postbox 219, 7400 Herning
Hillerød: Postbox 148, 3400 Hillerød
København: Studiestræde 24, 1455 København K. Tlf. (01) 15 21 33.
Køge: Postbox 111, 4600 Køge.
Lolland-Falster: Postbox 85, 4800 Nykøbing Falster.
Odense: Postbox 201, 5000 Odense C.
Randers: Postbox 2043, 8900 Randers
Silkeborg: Postbox 207, 8600 Silkeborg
Skive: Postbox 198, 7800 Skive
Ålborg: OKTOBER bogbutik, Kastetvej 11, 9000 Ålborg.
Århus: Guldmedegade 36 (baghuset), 8000 Århus C. Tlf. (06) 12 00 57, ons: 13-16, to: 16,15-17,30, Fre: 15-17.30.

OKTOBER bogbutikkerne
København: Studiestræde 24, 1455 København K. Tlf. (01) 12 87 97. Abningstider: man-fre. 10-17, lør. 10-13.
Ålborg: Kastetvej 11, 9000 Ålborg. Abningstider: man.& tors. 15-17.30, fre. 15-18, lør. 10-12.30.
Århus: Vestergade 64, 8000 Århus C. Tlf. (06) 19 84 33. Abningstider: man.-to: 15.30-17.30, fre: 15.30-19.00, lørdag, 10-13.

Forlaget OKTOBER
Forlaget Oktober: Studiestræde 24, 1455 København K, giro 9 21 41 27. Tlf. (01) 14 27 34. Ekspedition tlf. (01) 13 27 34.

Abonner på ARBEJDERAVISEN
130 kr. for 48 nr., 70 kr. for 24 nr. Ring (01) 146404

FORLAGET ★

3260896279

Pris 15,- kr.

ISSN: 0105-1303

Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

Redigeres af et udvalg. Ansv. redaktør Frederik Dehlholm.

Redaktionen afsluttet den 10. januar 1979.

Løssalgspis 15,- kr. Abonnementspris 105,- kr. for 8 numre.

Forlaget OKTOBER, Studiestræde 24, 1455 Kbh. K
ISSN 0105 - 1903

Indhold

Politisk kronik: Om Rumænien	side 2
KAP og Folketinget	side 6
USA en supermagt i defensiven	side 15
MAO: Om demokratisk centralisme	side 32
Anmeldelse: »Omslag»	side 46

Arbejderbevægelsens
Bibliotek og Arkiv

Udgivet af Kommunistisk Arbejderparti

Politisk kronik:

Rumæniens kamp mod hegemoniet

»Rumæniens eksempel og erfaring modbeviser på bedste måde de teorier og opfattelser, som med en tågeagtig logik og med slet skjult mål påstår, at staternes nationale uafhængighed og suverænitet skulle indskrænkes under de nuværende internationale forhold eller at de endog er udlevede kategorier, og som følge heraf skulle tiden være løbet fra nationalstaten som grundlag for den fremtidige samfundsorganisering.« Fra: »Die Unabhangigkeit Rumäniens.« Academiei Republicii Socialiste Romania. Bucurest 1978, s. 272.

I november måned 1978 blev der afholdt topmøde i Warszawa-pagten. På dette topmøde sagde Rumænien fra over for øgede militærdgifter og oprettelse af en sovjetisk kontrolleret enhedskommando.

Modsætningsforholdet mellem Rumænien og de øvrige Warszawa-pagtlande er ikke af nyere dato, men Rumæniens yderst selvstændige optræden på det nævnte topmøde er en foreløbig kulmination på denne udvikling. Vi vil her se nærmere på baggrunden for Rumæniens selvstændige udenrigspolitik og på de perspektiver og muligheder, der ligger i den.

Rumænien og Sovjetunionen.

Modsætningsforholdet mellem Rumænien og Sovjetunionen kan føres tilbage til 1800-tallet. Stridens æble var dengang det rumænske *Bessarabien*, som Rusland overtog i 1878 efter den russisk-tyrskiske krig. Bessarabien fik også afgørende betydning for, at Rumænien deltog på tysk og østrig-ungarsk side under 1. verdenskrig. Selv om Rumænien var på tabernes side fik de territoriale gevinster ud af krigen, bl.a. Bessarabien.

Blandt magthaverne i Rumænien eksisterede der en drøm om et *storrumænsk rige*. Et middel til at realisere dette var en alliance med Tyskland. Dette var baggrunden for Ru-

mæniens indtræden i 2. verdenskrig på tysk side. Men forinden havde den tysk-sovjetiske pagt fra 1939 for Rumæniens vedkommende betydet, at Tyskland stiltiende accepterede, at betydelige landområder, som siden har været en del af Ukraine og Moldavien, blev annekteret af Sovjetunionen i juni 1940. Derudover besatte den sovjetiske hær Bessarabien og det nordlige Bokuvin, som ikke var beboet af russere, men af rumænere. Ungarn overtog Transylvanien, der var blevet rumænsk i 1918, og bulgarerne fik de landområder tilbage, der var mistet i 1918. Tabene i 1940 var et nationalt chok, ikke mindst for magthaverne, men også for den rumænske befolkning, som dels var blevet indpodet en storrumænsk drøm, dels opfattede nogle af de afståede landområder som værende rumænske.

Den tidligere modvilje mod Rusland var nu afløst af en uvilje mod den socialistiske, slaviske Sovjetunion. Rumænien var, selv om det ikke var entydigt, et land præget af latinsk kultur og sprog.

Samtidig med det tyske angreb på Sovjetunionen i 1941 erobrede den rumænske diktator Antonescu Bessarabien og Bokuvin, og i løbet af kort tid stod rumænske divisioner ved Odessa, hvorved store dele af Ukraine kom under rumænsk administration. Men da

det begyndte at gå tilbage for Tyskland i krigen, skiftede Rumænien alliancepartner. Kongen afsatte diktatoren i 1944, og Rumænien sluttede sig til de allierede.

For Rumænien betød 2. verdenskrig territorielt, at det mistede Bessarabien og det nordlige Bokuvin. Politisk muliggjorde den Folkerepublikkens oprettelse i 1947. Kommunisterne i Rumænien stod hverken før eller under krigen særligt stærkt. *Det rumænske kommunistiske parti* blev stiftet i 1921, men blev i 1924 nødt til at forlægge sit hovedkvarter til Moskva. Kommunisternes virksomhed var som følge heraf i høj grad vanskelig. Omkring krigens slutning havde de rumænske kommunister da heller ikke en betydning, der umiddelbart kunne føre til folkerepublikkens dannelse. Men dette muliggjordes af den røde hærs tilstedeværelse i Rumænien.

Partichef var fra oktober 1945 »hjemmekommunisten« Ghurghie Gheorghiu-Dej, men den egentlige leder var Ana Pauker, som vendte hjem med den røde hær. Denne modsætning mellem »hjemmekommunisten« og »moskovitten« udspillede sig i de følgende år. I 1952 blev den »bilagt«, da Ana Pauker og hendes nærmeste tilhængere blev afsat.

Efter den 20. partikongres i Sovjetunionen i 1956 blev hun gjort til syndebug for Stalintiden. Rumæniens præsident og partileder Ceasecu har nok kritiseret Gheorghiu-Dej, men der har ikke fundet et egentligt opgør sted med den linje, han stod for. Men overfladisk set tilpassede partiet sig den nye Khrusjtjovlinje.

Det statskapitalistiske Rumænien.

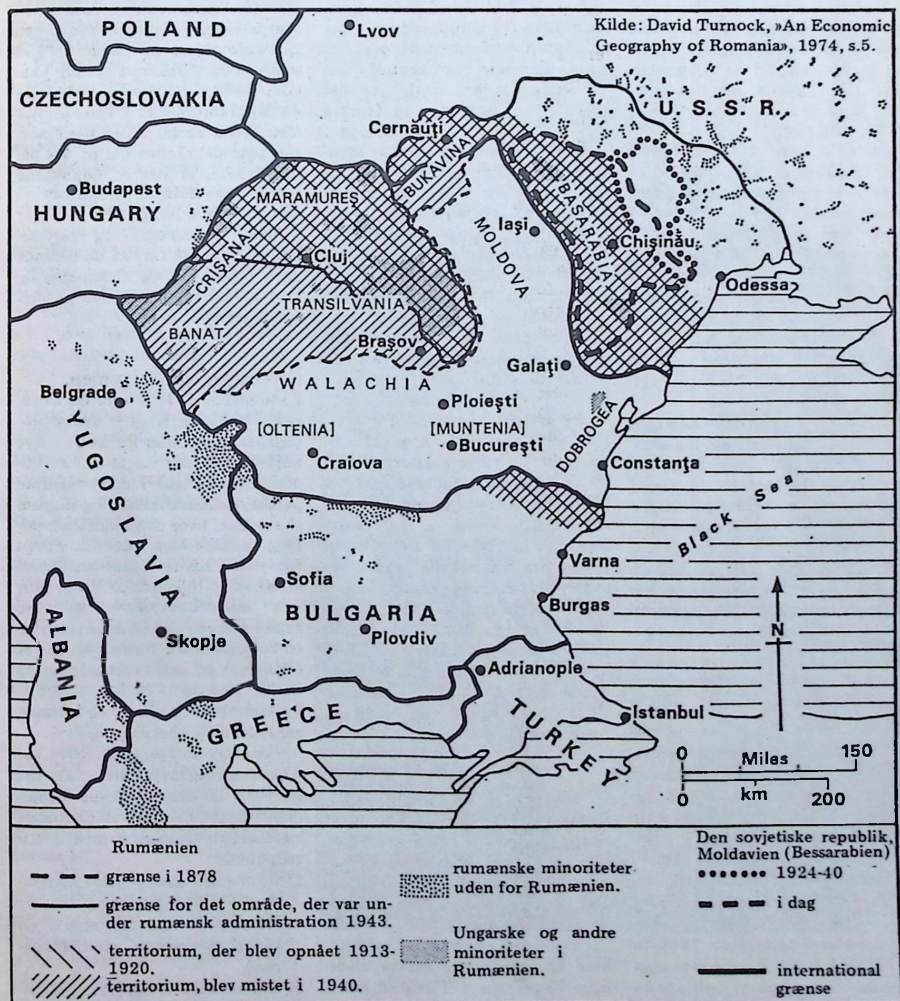
Her vil den indenrigspolitiske situation i Rumænien ikke blive gjort til genstand for nærmere undersøgelser eller overvejelser. Vi mener ikke, at Rumænien adskiller sig kvalitativt fra de øvrige østeuropæiske lande: det er statskapitalistiske lande, der forsøger at dække sig ind under en tilsyneladende socialistisk maske. Der er forskelle.

Men de falder ikke altid ud til Rumæniens fordel. Det er ikke så industrialiseret som de øvrige, levestandarden er efter østeuropæisk målestok lav, det politiske klima er restriktivt, magten er uhyre centraliseret omkring Ceausescu, persondyrkelsen af ham er overvældende — bare for at nævne nogle karakteristika.

Formålet er ikke her at rensvaske Rumænien eller iklæde det socialistiske gevandt. Det er ikke et socialistisk land. Men grunden til, at vi mener, det er vigtigt at følge udviklingen i Rumænien, er, at det på afgørende punkter fører en progressiv udenrigspolitik, således som det for nylig er blevet demonstreret på Warszawaagt-topmødet.

Warszawapagten

I 1955 blev Warszawaagten oprettet som en forsvarspagt mod NATO. Medlemslandene var: Sovjetunionen, Østtyskland, Polen, Tjekkoslovakiet, Ungarn, Bulgarien, Albanien og Rumænien. Albanien har i forbindelse med striden i den internationale kommunistiske ver-

densbevægelse i begyndelsen af 60'erne trukket sig ud af Warszawa-pagten.

Ser man tilbage på pagtens snart 24 årige eksistens og anskuer dens virke ud fra Rumænien, er det karakteristisk, at det har indtaget en særstilling, at det har været et problembarn, der har hindret Warszawa-pagten i at blive en endnu mere integreret størrelse, end tilfældet er i dag.

Rumænien har ikke direkte sat spørgsmålstegn ved sit medlemskab af Warszawa-pagten, men det har hævdet sin ret til selvbestemmelse. Ikke mindst har det opmærksomhed mod, at Sovjetunionen indtog en førers stilling.

Så tidligt som i 1958 fik Rumænien foranlediget, at alle *Sovjetiske tropper* og militære rådgivere skulle forlade landet. Det er således det eneste Warszawa-pagt-land, hvor der ikke er stationeret sovjetiske tropper.

I 1962 blev denne afstandtagen fra fremmede troppers tilstedeværelse på rumænsk jord fulgt op af et forbud mod afholdelse af fælles militærmanøvrer i Warszawa-pagt-regi i Rumænien.

Rumænien hæger ikke kun over sin selvstændighed på det militære, men også på det økonomiske område. Sovjetunionen havde nemlig ikke kun planer om militær integration, men også om et økonomisk samarbejde, der gik ud fra de østeuropæiske lande som en helhed. De organisatoriske rammer var her *Comecon*, som Warszawa-pagtlandene og Den mongolske Folkerepublik var medlem af.

Comecon

På Comecon-topmødet i 1958 lanceredes Moskvas teorier om specialisering og arbejdsdeling, således at Rumænien og Bulgarien skulle reduceres til fortrinvis at være landbrugs- og råvareproducenter. Rumænerne indskrænkede sig her til at fremsætte et Lenin-citat om sværindustrien som forudsætning for socialismens opbygning. Rumæniens femårsplaner for 1955-60 og 1960-65 lagde da også stor vægt på industrien og på at opbygge en

alsidig national økonomi i det hele taget.

Den rumænske-sovjetiske Comecon-strid accelererede i de følgende år - parallelt med den kinesisk-sovjetiske strid - og efter en række stormfulde møder mellem sovjetiske og rumænske ledere, vedtog den rumænske centralkomite i 1964 en resolution, *»uafhængighedserklæringen»*, som fastslår Rumæniens ret til national uafhængighed og fuld lighed i den kommunistiske verdensbevægelse. Resolutionen understregede også, at Rumænien ville være neutral i den kinesisk-sovjetiske strid, ja, det forordte både Peking og Moskva for den åbne polemik. Kernen i resolutionen er den direkte afvisning af sovjetisk dominans og proklamation af alle partiers uafhængighed: »Ingen kan afgøre, hvad der er rigtige eller forkerte for andre lande og partier. Der findes intet faderparti eller sønparti. Der findes heller ikke et overordnet og et underordnet parti. Intet parti kan indtage en privilegeret stilling eller påtvinge andre partier dets linie eller meninger.» 1)

De sovjetiske planer om integration af Comecon-landene afvises, fordi det »... vil gøre suveræniteten til en frase uden indhold», og det hedder videre: »Eftersom kernen i de fremsatte forslag er, at der overføres en del af den økonomiske ledelse fra det enkelte land til en superstat, er disse tanker ikke i overensstemmelse med de principper som er grundlaget for forholdet mellem de socialistiske lande. Tanken om et planorgan for alle Comecon-lande vil have de alvorligste økonomiske og politiske følgevirkninger.»

Invasionen i Tjekkosllovakiet. Rumænien vil ikke acceptere, at Sovjet-unionen optræder som »storebror» over for de andre lande i Warszawa-pagten og Comecon. Det kræver, at alle medlemslande skal være lige. Tjekkosllovakiet har også slået sig i tøjet, men her blev konsekvenserne ret så alvorlige: invasionen i Tjekkosllovakiet

d. 21. august 1968 og besættelse af landet.

Rumænien var det eneste af Warszawa-pagt-landene, der ikke deltog i invasionen. Ceausescu havde i samme måned været på besøg i Prag, og meget tyder på, at Rumænien ikke på forhånd var informeret om invasionen. Rumæniens sympati over for Dubcek-styret var ikke udelte, men det sympatiserede med losrivelsesforsøgene fra sovjetisk dominans. Ceausescu fordømte i skarpe vendinger krænkelsen af den tjekkoslaviske suverænitet. På et massemøde i Bukarest udtalte han: »Det hævdes, at der var risiko for en kontrarevolution i Tjekkosllovakiet. Måske er der nogen, der i morgen siger det samme om os. De påstår måske, at der er udprægede kontrarevolutionære tendenser i dette massemøde.» 2)

Både rumænerne og jugoslaverne var bange for, at de befandt sig i farezonen, og Ceausescu og Tito afholdt et hastemøde på den fælles grænse.

Offensiv mod Rumænien.

I sommeren 1971 - kort før Ceausescu skulle til Kina - antog propagandakrigen mod Rumænien nye højder, idet der kørte en antirumænsk kampagne i den sovjetiske polske, tjekkoslaviske og ungarske presse, hvor den neutrale holdning til Kina blev fordømt. Forud for dette havde Ceausescu sendt afbud til et topmøde på Krim, hvor den kinesisk-sovjetiske splittelse skulle diskuteres. I en note beskyldte Sovjetunionen Rumænien for at organisere en anti-sovjetisk akse på Balkan med støtte fra Kina og USA. I efteråret aftog krisen, og stormen var redet af for denne gang.

Omkring 30 årsdagen i 1974 for Antonescu-regimets fald, trak det atter op til vejrs: I denne forbindelse sendte Bresnev et personligt budskab til Ceausescu med 3 hovedpunkter:

- 1) Rumæniens skal knyttes nærmere til Warszawa-pagten. Rumænien skal indtræde i en sydøst-kommando med Bulgarien.
- 2) Rumænien skal integreres i Com-

econ og deltage i fællesprojekterne

- 3) Rumænien skal nedtrappe forholdet til Kina, dvs. færre møder på parti- og militærplan. Rumænien skal deltage i et europæisk kommunistmøde og en kommunistisk verdenskonference. 3)

Det var hensigten, at dette personlige budskab skulle føre til en aftale, der skulle besegles på et østeuropæisk topmøde i Krim. Men da rumænerne nægtede at deltage, blev også det forpurret.

Rumæniens kritik af Warszawa-pagten og Comecon har været under stadig udvikling, men er foreløbig kulmineret i 1978, hvilket vi vil vende tilbage til. Et brud er det imidlertid ikke kommet til, frygten for et sovjetisk angreb er endnu for umiddelbar. For at tage et så afgørende og voldsomt skridt, som det ville være at bryde med Warszawa-pagten og Comecon — hvis det da er det Ceasescu og det rumænske kommunistparti vil? Så kræver det styrke indadtil, og det kræver gode og stærke allierede.

Rumæniens forhold til Vesten.
I takt med den tiltagende afstand til Warszawa-pagtlandene og til især Sovjetunionen har Rumænien orienteret sig i forhold til dels USA og de vesteuropæiske lande, dels til de alliancefri lande.

Den vestlige reaktion på Rumæniens protest over invasionen i Tjekkosllovakiet var sympati med Rumænien, men selvfølgelig blev der også fra især USA's side øjnet en mulighed for yderligere at udnytte og begunstige en splittelse af Warszawa-pagt-landene imellem og en svækkelse af Sovjetunionen.

I august 1969 besøgte Nixon som den første amerikanske præsident en østeuropæisk hovedstad, nemlig Bukarest. Dette statslige besøg blev fulgt op af flere Ceasescu-visitter i Washington i de kommende år.

Men forbindelsen til vesteuropæiske lande blev også udvidet, ikke mindst til Vesttyskland med hvem Rumænien havde oprettet diplomatiske forbindelser i 1967 — på et tidspunkt, hvor det kun var Sovjet-

unionen blandt de østeuropæiske lande, der havde gjort det. Men ikke kun på det diplomatiske plan blev kontakten udvidet. Det gælder også på det tekniske og økonomiske område. Samtidig med at de oprettede diplomatiske forbindelser med Vesttyskland, indgik de en samarbejdsaftale, der betød, at den rumænske-vesttyske samhandel blev forøget med 42%.

Rumænien og de alliancefri lande.

Når Rumænien påberåber sig retten til national uafhængighed og betragter eksistensen af militære blokke som en anakronisme, der ikke lader sig forene med nationernes og folkenes nationale suverænitet eller med normale forbindelser mellem landene, er det en naturlig konse-

Nicolae Ceausescu, formand for Rumæniens kommunistiske parti siden 1965 og landets præsident siden 1967, er en af topfigurerne i den anti-hegemonistiske kamp rettet mod Sovjetunionen.

kvens heraf, at det lægger vægt på at styrke forbindelsen til de alliancefri lande. Dette skete i begyndelsen af 70'erne.

Som medlem af Warszawapagten er Rumænien ikke selv et alliancefri land. Det betyder, at Rumænien formelt set ikke kan deltage i de topmoder, som de alliancefri lande afholder. Men det har opnået en gæstestatus.

Der er især to alliancefri lande, som Rumænien udvider sit samarbejde med: *Jugoslavien og Kina*.

I krisituationer har der været hurtig og direkte kontakt mellem Ceausescu og Tito. Som alliancefri land kan Jugoslavien i højere grad end Rumænien samle de alliancefri lande og styrke deres sammenhold, således at de lettere kan afbøde de slag, som de to supermagter retter mod deres suverænitet.

Jugoslavien har været et foregangsland, hvad angår kampen for ikke at blive underlagt en af de to supermagter. Fordi både Jugoslavien og Kina er udsat for Sovjetunionens aggression, har de en fælles interesse i at udvide forbindelserne med hinanden. Set i dette lys er det naturligvis heller ikke tilfældigt, at formanden for Kinas Kommunistiske Parti, Hua Kuofeng besøgte Jugoslavien og Rumænien i 1978. Netop de to lande går i Europa i spidsen for kampen mod hegemonismen for retten til national selvbestemmelse.

Rumænien og Kina

Et af de afgørende elementer i den udenrigspolitiske balancegang, som Rumænien snart har praktiseret gennem en årrække, er forholdet til Kina og Kinas Kommunistiske Parti.

Rumænien har ikke taget stilling til den kinesisk-sovjetiske polemik og accepterer formelt set ikke det brud, der skete i den kommunistiske verdensbevægelse i begyndelsen af 60'erne. I Rumænien opfattes Kina som en del af den kommunistiske verdensbevægelse, selv om der er store ideologiske divergenser, ja, antagonistiske modsætninger mellem den herskende ideologi i USSR og i Kina, men også

mellem Kina og Rumænien. På det verdenspolitiske plan har Kina fordel af denne pragmatiske og taktisk begrundede opfattelse hos rumænerne. Kina ser det som sin verdenspolitiske opgave at svække supermagterne og specielt at stække USSR og dens Warszawapagt. Den ustabile alliancepartner, som Rumænien er i Warszawapagten, svækker den sovjetiske imperialismes muligheder. Nære forbindelser med Kina, med andre alliancefri lande og også med NATO-landene er en trussel mod den sovjetiske dominerede militærpagt.

For Rumænien betyder det udvidede kinesisk-rumænske samarbejde, selv om det hovedsageligt er på det diplomatiske plan, støtte til at realisere en stadig større grad af løsrivelse fra den sovjetiske dominans.

Topmodet i november 1978.

På det nyligt afholdte Warszawapagt-topmøde udfordrede Rumænien atter de øvrige Warszawapagt-lande og specielt Sovjetunionen.

Der har været mindst 3 vigtige stridspunkter:

- 1) Sovjetunionen har krævet en generel stigning i de mindre pagtlandes militære udgifter
- 2) Oprettelse af en sovjetisk kontrolleret enhedskommando, der automatisk vil undergrave national kontrol med den rumænske hær
- 3) Støtte til Vietnam
— evt. optagelse af Vietnam i Warszawapagten. 4)

Den rumænske begrundelse for at sige nej hertil var for det første, at højere militærudgifter ville udelukke den højnelse af levestandarden i Rumænien, som var planlagt. Efter en omfattende minearbejdstrejke i 1977 var det blevet besluttet at forhøje realindkomsten med 32% i stedet for de planlagte 18-20% i perioden 1976-80.

For det andet har Rumænien siden pagts oprettelse ikke ladet sig integrere i den sovjetiske dominerede alliances overkommando.

For det tredje har konflikten mellem USSR og Kina og den sov-

jetstøttede vietnamesiske aggressionskrig mod Kampuchea spillet ind. Rumænien har nægtet at støtte Vietnam og har med adresse til, at Warszawapagten evt. direkte skulle støtte Vietnam militært, udtalt, at den rumænske hær kun vil klare sin forpligtelser i tilfælde af imperialistisk aggression i Europa, og at det iøvrigt er op til de nationale myndigheder at afgøre under hvilke forhold rumænske tropper skal indblandes i krigshandlinger.

Ceausescu var i Beograd umiddelbart før Warszawapagt-topmødet, så der er ingen tvivl om, at et af formålene med dette besøg har været at rådsle med jugoslaverne herom.

I Rumænien er det udenrigspolitiske skridt fulgt op af løfter om *selvforvaltning og selvadministration*. 5) Om der nu luftes en intern udvikling a la den jugoslaviske, dvs. en mere decentraliseret, men stadig kapitalistisk økonomi, er ikke til at sige på nuværende tidspunkt. Men klart er det, at det skridt, som Ceausescu tog, kan med Tjekkoslovakiet in mente være farligt. I hvert fald er det klogt med opbakning hjemmefra, både fra parti og folk. Og det har han tilsyneladende.

Sovjetunionen har reageret skarpt på Rumæniens afvisning, i første omgang indirekte uden navns nævnelse, senere helt åbent på *den kommunistiske konference i Sofia* i december 1978.

På denne konference, hvis vigtigste punkt var stillingtagen til Kina, gentog Rumænien sit nej til Warszawapagt-topmødets forslag. Den rumænske delegerede var da også den eneste, der ikke nævnte Kina. 6) De øvrige delegerede angreb Kina i voldsomme vendinger. For nok er Rumænien farlig for Warszawapagten, men Kina er farligere. Det er en »trussel mod verdensfreden«. Kina er forførelsen, der bringer Rumænien, men også de eurokommunistiske partier i fordærv. Såvel Kina som Rumænien støtter de eurokommunistiske partiers forsøg på at gøre sig uafhængig af Sovjetunionens indflydelse.

Lyspunktet

Rumæniens udenrigspolitik er en levendegørelse af 3. verdenssteorien. Den illustrerer, hvordan et 2. verdensland, Rumænien, kan alliere sig med et andet 2. verdensland, Jugoslavien og med et 3. verdensland, Kina i kampen mod supermagterne, 1. verdenslandene, i dette tilfælde først og fremmest mod Sovjetunionen, som er en umiddelbar trussel mod dem alle tre.

For at sikre sin suverænitet samarbejder Rumænien også midlertidigt med USA. Det spiller på de modsætninger, der er mellem USA og USSR. Det mener vi, er legalt nok, så længe det ikke betyder en ny afhængighed. Og det er der ikke noget, der tyder på i øjeblikket.

Midt i denne fremhævelse af det progressive i Rumæniens udenrigspolitik: kampen mod sovjetisk dominans og kampen for national uafhængighed, skal minusserne dog ikke være ufortalt: anerkendelse

af Israels eksistens - og fortsatte eksistensberettigelse som stat, opslutning omkring Sadats fredsiniciativ.

Men Rumæniens kamp for national selvbestemmelsesret i kamp mod Warszawapagten er et lyspunkt i en mørk tid, hvor Sovjetunionen er ude efter proselytter og har held med sig. Vietnams besættelse af Kampuchea med USSR's og Warszawapagtens støtte er et skræmmende eksempel på socialimperialismens fremmarch. Men her er Rumænien ikke med. Det har taget afstand fra den vietnamesiske invasion. I det officielle dagblad betegnes invasionen som »et anslag mod socialismens anseelse».

»Ingen grunde eller argumenter kan retfærdiggøre indgriben i et andet lands forhold, uanset i hvilken form, og det gælder specielt, når to socialistiske lande er indblandet», skriver partiets dagblad.

Rumænien kæmper ihærdigt for at få lov til at bestemme sin udvik-

ling, og dermed støtter det rent faktisk de enkelte landes kamp for national selvbestemmelse, herunder Kampuchea.

I øjeblikket er det ikke stærkt nok til helt at lægge Warszawapagten bag sig, derfor er denne balancegang mellem Moskva og Peking, som er blevet karakteristisk for Rumænien, endnu ikke udlevet. Men tendensen er klar. Det tillader sig flere og flere friheder i forhold til Moskva.

HC.

NOTER:

- 1) Mogens Espersen, Rumænsk balance, Det udenrigspolitiske selskab, 1976, s. 11.
- 2) Samme, s. 15
- 3) Samme, s. 18
- 4) Information, d.29.11.78.
- 5) Information, d.7.12.78.
- 6) Information, d.15.12.78.

KAP OG FOLKETINGSARBEJDET

Denne artikel vil beskæftige sig med nogle af de væsentligste problemer af mere principiel karakter, som vil opstå, når kommunister deltager i Folketingets arbejde. Det er vigtigt at slå fast, at dette oplæg altså ikke foregiver at skulle dække alle de problemer af mere underordnet betydning, som måtte kunne melde sig. De må tages op til debat, når det bliver aktuelt.

I KAP's partiprogram sammenfattes vores holdning til Folketinget og til deltagelse i parlamentsarbejde på følgende måde: »Kommunistisk Arbejderparti afviser og bekæmper enhver forestilling om, at Folketinget kan anvendes som et redskab til indførelsen af socialismen. Den borgerligt demo-

kratiske valgret og det borgerlige parlament får kun lov til at eksistere, så længe parlamentarismen ikke truer borgerskabets magt, men tværtimod skaber illusioner om, at alle har lige, demokratisk indflydelse på beslutningerne i samfundet. Folketinget er et redskab for den herskende klasse, og Kommunistisk Arbejderparti understreger, at revolutionære kun kan anvende Folketinget som talerstol og til at presse delforbedringer igennem på grundlag af arbejderklassens massemobilisering. Folketinget er en del af det borgerlige statsapparat, hvis kerne er voldsapparatet: militæret og politiet.» (Vor understregning). KAP's Program s. 102-103.

1. Det borgerlige demokrati og kapitalismen

I det kapitalistiske samfund er der tilsyneladende tale om en ligestilling mellem borgerskabet og arbejderklassen. Kapitalisten og arbejdereren er formelt ligestillede. Kapitalisten køber arbejderens arbejdskraft på det frie marked. Arbejdereren er formelt set frit stillet. Han kan »vælge» at undlade og sælge sin arbejdskraft. Resultatet vil for arbejdereren hurtigt manifestere sig.

Han vil ganske enkelt ikke være i stand til at eksistere, dersom han ikke gennem salget af sin arbejdskraft erhverver sig det materielle grundlag for sin eksistens.

I overensstemmelse hermed er der også *formel* lighed mellem borgerskabet og arbejderklassen på det parlamentariske plan. Arbejderen og kapitalisten har begge en stemme. De har således på papiret lige stor indflydelse på statens anliggender. Arbejderklassen burde ifølge det borgerlige demokratis spilleregler kunne gennemføre sin revolution ved at vælge sig et »arbejderflertal« i Folketinget. Al historisk erfaring har imidlertid vist, at borgerskabet vil indsætte hele sit magtapparat, herunder hær og politi, dersom det føler kapitalismen er truet.

Det borgerlige demokrati skal opfylde en vigtig opgave for borgerskabet. Den almindelige stemmeret skal give *indtryk* af, at alle — uanset klassetilhørsforhold — har lige stor indflydelse på statens anliggender. Igennem afgivelse af sin stemme kan enhver uanset placering i samfundet tilsyneladende øve en afgørende indflydelse på statens anliggender. Således forsøger borgerskabet at tilsløre statsmagts rolle som et instrument for borgerskabets diktatur. Lige meget hvordan arbejderklassen stemmer, vil der, i det øjeblik et lille mindretal ejer eller disponerer over produktionsmidlerne og derigennem udbytter arbejderklassen, intet være forrykket ved udbytningsrelationerne i samfundet. I virkeligheden skal den almindelige valget dække over statsmagts virkelige natur. Den skal dække over, at staten dybest set varetager kapitalens interesser. Selv om staten *fremtræder* som hele folkets stat, er den i sit væsen et værktøj i borgerskabets hænder.

Lenin siger om det borgerlige demokrati, at det er »den bedste skal om kapitalismen, der kan tænkes, og derfor bygger kapitalen, efter at den... har sat sig i besiddelse af denne bedste skal, sin magt på en så fast og sikker grund, at ingen vekslen hverken af personer eller institutioner eller partierne i den borgerlige demokra-

tiske republik kan få denne magt til at vakle«. (Lenin: Staten og Revolutionen, Forlaget Tiden 1948, s. 18).

Lenin mener, at det borgerlige demokrati er den bedste skal, fordi det giver en *formel* frihed til arbejderklassen, mens den økonomiske ufrihed fortsætter, idet borgerskabet fortsat udbytter arbejderklassen.

Samtidig med at borgerskabet forsøger at skabe illusioner om, at det borgerlige demokrati skaber lighed mellem borgerskabet og arbejderklassen, er udviklingen af det borgerlige demokrati tæt forbundet med arbejderklassens kamp. I Danmark blev parlamentarismen (d.v.s. den praksis, at regeringen udgår fra den gruppe i Folketinget, som ikke har et flertal *imod* sig) således gennemført gennem arbejderklassens og småborgerskabets kamp mod det dybt reaktionære Estrup regime. I overensstemmelse hermed har arbejderklassen gang på gang stået vagt om og kæmpet for udvidelser af de demokratiske rettigheder. Det var således arbejderklassen, som var den ledende kraft i kampen mod borgerskabets knægtelse af de demokratiske rettigheder under den tyske besættelse af Danmark. Og arbejderklassen har ligeledes været den ledende kraft i kampen for at afskaffe de mange begrænsninger, der tidligere var lagt for at hindre alle, der tilhørte arbejderklassen eller småborgerskabet, i at kunne afgive deres stemme. Det drejede sig f.eks. om nægtelse af stemmeretten, hvis man modtog blandt andet »fattighjælp«.

Men arbejderklassen i Danmark sætter ikke engang for flertallets vedkommende et kryds ved et parti, som *erklærer* sig socialistisk. Hvad er årsagen hertil? En væsentlig årsag hertil er dansk kapitalismes placering. Danmark slog på et meget tidligt tidspunkt ind på en kapitalistisk udvikling, og dansk kapitalisme formåede at konsolidere sig i kampen om markederne, bl.a. skabtes på basis af kvalitetsprægede industrivarer og forædlede landbrugsprodukter en relativ sikker eksport til andre udviklede kapitalistiske lande, videre har dan-

marks særlige produktionsstruktur (frembringelse af færdigvarer på basis af industrielle halvfabrikata og til dels forædlede landbrugsprodukter) stillet store krav til arbejdskraftens uddannelsesniveau, hvilket atter har tvunget prisen på arbejdskraften op, endelig har udbytningen af de halv- og hel koloniale lande såvel direkte som indirekte via de kapitalistiske handelspartnere afkastet ekstraprofitter, som yderligere har stabiliseret kapitalistklassen. (KFML's baggrund og program 1970 side 51).

En anden væsentlig årsag er, at den danske arbejderklasse gennem egen kamp har formået at skaffe sig *relativt* gode levevilkår, når man sammenligner med de materielle betingelser, vi finder proletariatet eksisterer under i andre dele af verden.

Der er også i arbejderklassen selv en række modsætninger, som borgerskabet spiller på. Hvor ofte er der ikke blevet pustet til modsætningerne mellem hånden og åndens arbejdere? Hvor ofte er der ikke blevet gjort et stort nummer ud af lønforskellene i klassen selv? De højest lønnede har gang på gang fået stukket i næsen, at de er den egentlige årsag til, at andre må leve under ringere forhold. Det er deres lønninger, som hindrer andre i at tjene mere. Men der er også i dansk arbejderbevægelse en solid småborgerlig tradition, der har sin rod i den danske arbejderklassens rekruttering indenfor de sidste generationer. Det er således i høj grad gennem tilvinding fra landbrugets småborgerskab, at dansk arbejderklasse er blevet skabt indenfor de sidste 100 år. Dansk kapitalisme har desuden været præget af de små og mindre virksomheder, når man sammenligner virksomhedsstrukturen i Danmark med, hvordan store virksomheder igennem årtier har præget bedrifternes størrelse i andre højt udviklede kapitalistiske lande.

Arbejderklassen er imidlertid også udsat for en massiv ideologisk offensiv. En offensiv som bombarderer arbejderklassen med borgerlige ideer og forestillingskredse.

Det sker igennem uddannelsen, igennem pressen, igennem radio og TV. Den borgerlige opfattelse af politik bliver konstant propaganderet. Derfor opfatter de fleste lønarbejdere »politik« som løserevet fra deres øvrige virksomhed. Danmarks anliggender bliver fremstillet som om, de er hævet over hverdagens prosaiske virkelighed. Borgerskabet søger at skabe det indtryk, at politik er et vanskeligt og uoverskueligt anliggende, som fordrer ro og besindighed - ikke protester og uro. Og en egentlig politisk stillingtagen bliver man kun afkrævet i forbindelse med valg. Valgkampen er præget af partiernes hektiske aktivitet for at erhverve sig støtte fra marginalvælgerne. D.v.s. de vælgere, som endnu ikke har bestemt sig for, hvor de vil kaste deres lod. Disse appeller til den mindst engagerede del af arbejderklassen præger propagandaens karakter. Det er de mest fladpandede og platte argumenter, der tages i anvendelse. Således slog Erhard Jacobsen med demagogiske tricks sine egne rekorder i u-hæderlighed da han i sidste valgkamp åbnede et voldsomt angreb på en ganske bestemt skole »for at afsløre de venstreorienteredes undergravende virke.«

I modsætning hertil sker det oftere, at der i fagpolitisk sammenhæng finder et brud sted imellem arbejdere og det borgerlige samfund. Det er således tit sket, at en arbejdsplads har kastet sig ud i strejkekamp uanset, at de enkelte arbejdere i virksomheden — for det altovervejende flertals vedkommende — var støtter for åbent borgerlige eller reformistiske partier på valgdagen. Arbejderne kan nemlig igen og igen konstatere, hvordan kapitalisterne på arbejdspladsen undergraver deres helbred og ikke agter at fylde lønningsposen, så dyrtiden bliver dækket ind. Det kan skabe en faglig protest, som ikke nødvendigvis behøver at få partipolitiske konsekvenser. Det er således en vigtig del af det kommunistiske partis rolle at skabe en erkendelse i arbejderklassen for sammenhængen mellem den faglige, økonomiske kamp og den poli-

tiske kamp om magten i samfundet.

Det er derfor ikke overraskende, at den protest, der eksisterer mod det borgerlige demokrati, kan antage mange former. Det er ikke nødvendigvis altid venstrefløjen, som vil nyde glæde af en voksende mistillid til borgerskabets parlament. Det har bl.a. vist sig gennem den opbakning i arbejderklassen, som Fremskridtspartiet har opnået. Det er netop Z-folkenes appel til den ekstreme individualisme og foragt for enhver classesolidaritet, der har skabt partiet fremgang selv i arbejderklassen. Glistrup har haft held med sin propaganda over for den splittede arbejderklasse. Frygten i klassen for, at den skal blive totalt umyndiggjort af »staten«, har i brede lag givet Glistrupperne opbakning.

Skulle det endelig lykkes arbejderklassen at få gjort alvorligt indhug på borgerskabet i Folketinget ved vi, hvad resultatet vil blive. Vil den danske arbejderklasse gøre sin formelle ret til at føre arbejderpolitik i parlamentet reel, vil borgerskabet straks forsøge at suspendere borgerlige demokratiske rettigheder. Borgerskabet vil aldrig tillade, at parlamentet lovgiver på en måde, der er i modsætning til den samlede kapitalis interesse.

Hele statsapparatet med dets bureaukrati er skabt af det kapitalistiske samfund. Toppen i bureaukratiet er selv en del af det statsmonopolistiske borgerskab. Det vil naturligvis modarbejde, at dets magt bliver brudt. Det kom bl.a. til udtryk gennem en dansk obersts udtalelser i forbindelse med det fascistiske kup i Chile. Han bedyrede, at han heller ikke godviljigt ville finde sig i »socialistiske eksperimenter« i Danmark. I påkommende tilfælde ville han følge Pinochets eksempel!!

2. Hvorfor stille op til parlamentsvalg?

Når KAP finder det rigtigt at stille op til folketingsvalg skyldes det tre forhold:

— *For det første* er der i Danmark meget grundfæstede illusioner om Folketingets rolle. Arbejderklassen mener - for et massivt flertals vedkommende, at den egentlige magt i samfundet udgår - eller om ikke andet - *burde* udgå fra Christiansborg. Lenin formulerer det meget klart i »Radikalismen«, Kommunismens Børnesygdom, Lenin Udvalgte Værker bd. 11, Tiden 1948 (s.167): »Sagen er netop, at vi ikke må anse det, der for os er udlevet, for også at være det for klassen, for masserne. Netop her ser vi igen, at de »radikale« kommunister ikke forstår at skønne, ikke forstår at handle som klassens parti, som massernes parti. I må ikke synke ned på massernes niveau, til det niveau, klassens-tilbagestående lag står på. Det er rigtigt nok. I må sige dem den bitre sandhed. I må kalde deres borgerlige-demokratiske fordomme for fordomme. Men samtidigt må I *noget* nuvurdere, hvor langt netop hele klassen. . . virkeligt er nået i bevidsthed og forbedret(. . .).«

Det er uomtvisteligt, at den danske arbejderklasse ikke står over for at styrte borgerskabet. Og den danske arbejderklasse med dens stærke bånd til reformistisk ideologi og tankegang er i særlig grad offer for falske forestillinger om parlamentets karakter. Det er f.eks. en vidt udbredt opfattelse, at det danske »gemyb« er utroligt fredsommeligt. Reformen og det modsætningsfri er et særligt dansk kendetegn, lyder locketonerne mod arbejderklassen.

For det andet giver folketingsvalgene - med Engels ord - en mælestok for arbejderklassens modenhed. På valgdagen kan de revolutionære i et vist omfang aflæse, hvor stor indflydelse de har vundet blandt lønarbejderne.

For det tredje giver arbejdet i Folketinget mulighed for at påvirke udviklingen i samfundet. Det kan ske på to måder. Forst og fremmest gennem de muligheder revolutionære får for at kunne tale direkte til arbejderklassen fra »parlamentets talerstol«. Det vil i vore dage sige, at man gennem sit med-

lemskab af Folketinget opnår ret og mulighed for at komme til orde i massemedierne. Desuden kan Folketingsmedlemmer direkte påvirke de resultater, der vedtages i parlamentet.

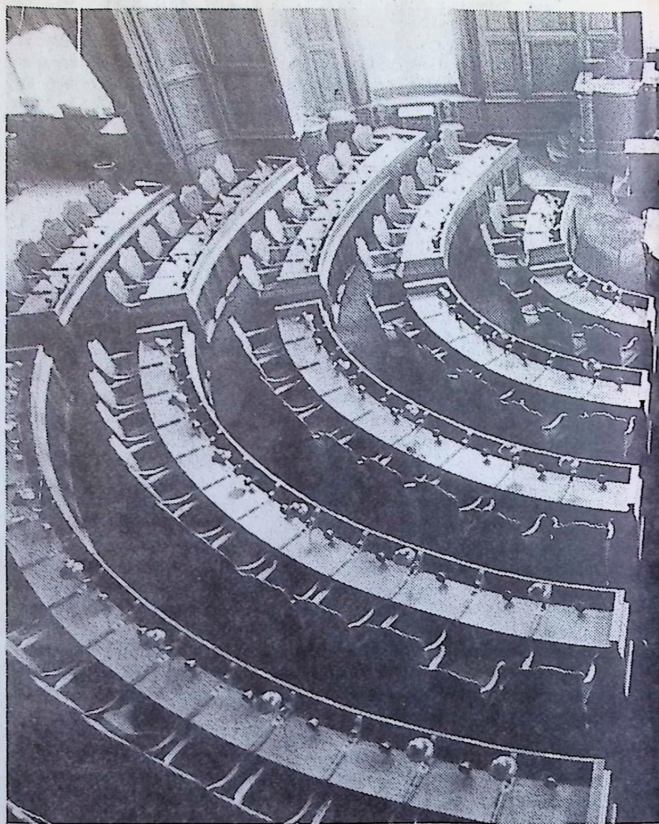
3. Hvordan skal KAP forholde sig i Folketinget

Kommunister må i deres folketingsarbejde holde sig for øje, at det er i borgerskabets interesse at virke for at fastholde de danske arbejderes illusioner om Folketingets rolle. Eftersom disse illusioner er vidt udbredte i arbejderklassen, må KAP gøre sig klare overvejelser om, hvordan partiet i sin propaganda og i hele sin adfærd skal forholde sig hertil. Vi kan over for det bevidsthedsniveau, som findes i den danske arbejderklasse, let komme til at begå nogle alvorlige fejl.

Vi vil ofte føle os fristede til at kaste os ud i en *i sit væsen* korrekt analyse af Folketingets placering i det danske samfund, hvor vores analyse blot befinder sig på det helt almene plan. Vi risikerer på den måde at tale hen over hovedet på arbejderklassen. Og ingen vil gide høre på, hvad de revolutionære har at sige.

Hvis vi ikke forstår at forbinde vores overordnede analyse af parlamentet som et instrument for borgerskabet med den danske virkelighed, vil borgerskabet straks udnytte lejligheden til at skabe mere kold luft omkring KAP. Men vi må fremstille vores syn på socialismen, så det ikke er til at misforstå, at det kun er under socialismen, der eksisterer *virkeligt* demokrati for arbejderklassen. Vi må klargøre, at den væbnede revolution bliver nødvendig, fordi *borgerskabet* ikke vil afgive sin magt frivilligt.

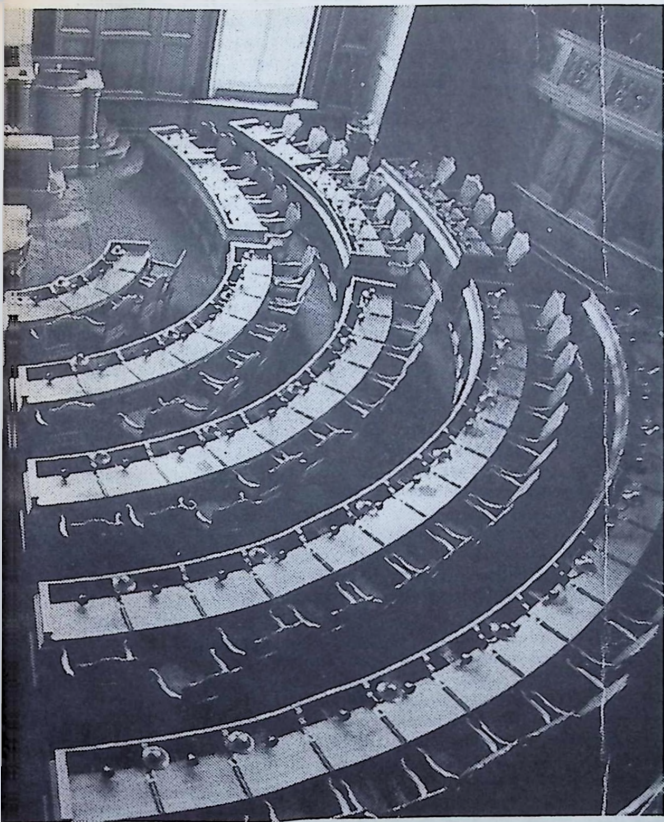
Det vil umiddelbart være lettest at flyde med på den bølge af illusioner, der findes i arbejderklassen om det borgerlige demokrati. Det er dog af aller største vigtighed, at vi utvetydigt får markeret en distance

til og påvist den afgørende forskel på kommunistisk og reformistisk folketingspolitik. Det bliver her i særlig grad vigtigt at få tilbagevist de forskellige reformistiske opfattelser af mulighederne for at skaffe sig vej til socialismen via stemmesedlen. Vi må derfor være på vagt over for fristelser til at nedtone vores principielle syn på Folketinget. Dækker vi over vores syn på Folketinget, vil det muligvis i første omgang lægge en vis dæmper på den værste hetz. Men til syvende og sidst vil det gøre det vanskeligere på længere sigt at få vores mening om forholdene udbredt i arbejderklassen, hvis vi

ikke fra første færd har markeret vores overordnede opfattelse af statens rolle, overgangen til socialismen og de andre kernespørgsmål i marxismen-leninismen-Mao Tse-tung-tænkningen.

Samtidig med at vi fremlægger vores overordnede opfattelser, er det overordentligt betydningsfyldt, at vi står rustet med hele vores register af konkret dagsaktuel politik, når den grove og vulgære anti-kommunistiske hetz sætter ind mod os. Vores handlingsprogrammer vil i den situation være et vigtigt led i en modstand og modoffensiv over for de mange usandfærdigheder, der

vil blive udspredd om os. Og vi må redegøre for, at vores principfasthed ikke udelukker samarbejde med andre politiske kræfter.

4. Forholdet mellem Folketingsarbejdet og massearbejdet

Det skal indledningsvis og kraftigt understreges, at det overordnede og vigtigste for KAP er at stå i spidsen for den klassekamp som udfolder sig uden for Folketingets tykke mure.

Det har altid været en stor fare for et revolutionært parti, at parlamentsarbejdet skulle indtage den dominerende rolle i partiets praksis. Partiets kontrol med parlamentsmedlemmerne og dermed disses underordning under partiet er en vigtig forudsætning for at hindre en forskydning i det parlamentariske arbejdes placering i partiets samlede aktivitet.

Det må være en ledesnor i partiets arbejde i Folketinget, at indsatsen på Christiansborg skal tjene til at styrke arbejderklassens kamp uden for Folketingssalen.

Det er ikke muligt at give en række faste regler, som vil kunne

hindre, at vi farer vild i Folketingets korridorer. Det er imidlertid også farligt at forfalde til skematiske principper, som vil virke lammende på et revolutionært arbejde i Folketinget.

Vi har i vores kritik af VS ofte understreget betydningen af at have en ordentlig opbakning i basis, når man skulle markere sin opfattelse på det parlamentariske plan. Det har været en del af vores kritik af VS, at *partiets* politik ikke har været propagandaret overfor arbejderklassen. Folketingsgruppen har i vidt omfang fort sin egen politik. Folk har ikke stemt på VS som *parti* ved valgene. Nej, stemmerne er blevet afgivet på VS som *folketingsgruppe*.

Årsagen hertil har været VS'ernes - og især Preben Wilhelms - evne til at hvirvle en masse stov op omkring sager, hvor borgerskabet har afsløret sig. Og det kan vi lærer noget positivt af.

Det kan ikke benægtes, at VS gang på gang har fået sat fingeren på nogle af borgerskabets omme punkter. Man kan her blot nævne VS's indsats ved at afsløre regeringens udsalg til Dansk Undergrunds Consortium i forbindelse med Nordsøolien. Det var også VS, som energisk fulgte afsløringerne om de mange fiduser i fondsdannelserne op. Og der kunne nævnes en række andre udmærkede VS-initiativer. Det vil også være et vigtigt led i KAP's parlamentsarbejde at foretage afsløringer af den karakter. Afsløringer som ikke *direkte* har forbindelse med en eller anden organiseret massebevægelse, men som vil kunne være med til at højne bevidstheden om det kapitalistiske samfunds natur.

Det ville også være muligt gennem arbejdet i Folketinget at rejse mobilisering omkring et spørgsmål. Det ville f.eks. have været et vigtigt led i vores parlamentariske adfærd at rejse en bred mobilisering mod udvisningen af mexicaneren Jaime Martinez. Partiets parlamentsmedlemmer skal ikke forholde sig passive i Folketinget, hvis de ikke kan bygge på en i forvejen eksisterende massebevægelse.

gelse, men kan i en række tilfælde selv være med til at skabe den.

5. KAP og regeringsdannelser

Et af de spørgsmål, som KAP straks vil blive stillet, er: »Hvilken regering vil I støtte?»

Vi har i pjecen *»for et Socialistisk Danmark»* klart gjort rede for vores syn på regeringsdannelser: »Krisepolitikken er et produkt af den kapitalistiske krise, og dens hårdhed og udseende vil afspejle det aktuelle styrkeforhold mellem arbejderklassen og borgerskabet.

(. . .) Socialdemokratiet (har) det bedste greb om arbejderklassen gennem sin indflydelse i fagbevægelsen og kan få krisepolitikken til at glide ned ved at benytte fagbevægelsen som instrument. Og en eventuelt deltagelse af et eller flere af de øvrige venstrefløjspartier i en regering vil kun betyde et yderligere alibi for Socialdemokratiet over for arbejderklassen.

Teorier om, at en socialdemokratisk regering er mere modtagelig over for pres fra arbejderklassen, er falsk. Det væsentligste ved Socialdemokratiets forhold til arbejderklassen er ikke påvirkelighed, men det modsatte. Socialdemokratiet har en større evne til at udøve pres mod arbejderklassen. Den socialdemokratiske regering har for længst bevist, at den er den dygtigste administrator af krisepolitikken, og den er gået i spidsen for og har taget initiativ til en lang række angreb på arbejderklassen.»

Ud fra de ovennævnte argumenter vil KAP ikke kunne pege på en socialdemokratisk regering. Der er derfor heller ikke for os noget valg imellem enten at stemme for et lovforslag eller vælte en socialdemokratisk regering. Kan vi gennem vores stemmeafgivning bedre arbejderklassens vilkår, stemmer vi naturligvis i overensstemmelse hermed. Uanset om det skulle koste Socialdemokratiet deres taburetter.

6. KAP og lovforslag

Det er ikke alene for at afsløre statens og kapitalens rolle i vores samfund, at det er af betydning for kommunister at have repræsentanter i Folketinget. Det er også muligt at påvirke vedtagelser og selv fremlægge og få vedtaget forslag i Folketinget.

Selv om Folketinget varetager totalkapitalens interesser, så er det muligt at fremtvinge forslag i Folketinget, som ikke er i borgerskabets interesse, så længe de blot ikke anfægter det kapitalistiske samfunds grundlæggende forhold.

Det er derfor forkert at opstille forslag, som indeholder løsninger, der angår den samlede økonomiske politik.

Det vil føre til enten højre- eller »venstre» opportunisme. Lad os som eksempel tage løsninger af den karakter, som er indeholdt i VS's krisepolitiske plan. VS's plan går - i sin kerne - ud på at ville afhjælpe arbejdsløsheden, så det ikke giver borgerskabet større problemer. I virkeligheden siger VS, at det er muligt at bringe flere i arbejde, skabe en mere varieret energiforsyning uden borgerskabet skal bøde for det. Ja, »vores» valutabalace vil oven i købet blive forbedret!

Vi kan godt være enige med VS om enkelte dele af forslaget. Men vi mener den samlede plan er skadelig for arbejderklassens kamp. Og hvorfor det?

Jo det må altid være målet for arbejderklassens repræsentanter i parlamentet, at de kun fremmer forslag, som på et eller andet plan styrker arbejderklassen og svækker borgerskabet. D.v.s., vores repræsentanter må afgive deres stemme ud fra en analyse af klassekampssituationen. De må være sig meget bevidste, hvorvidt en konkret afstemning vil være med til at give yderligere kampkraft til arbejderklassen. Det vil kunne hælde, at vi kan alliere os med dele af borger-

skabets repræsentanter mod andre fraktioner. Vi kan blot erindre os, hvordan en lang række af Folketingets partier i »mexicanersagen» fandt den socialdemokratiske regerings optræden forargelig. VS lagde hovedvægten af sit arbejde i Folketinget og i retsudvalget. Vi ville have brugt lejligheden til at styrke den aktivitet, som foregik i komiteerne rundt i landet. VS's politik var kun i et vist omfang og indirekte med til at give en vis effekt af positiv art i basis. Men det var ikke en bevidst og målbevidst politik. Tværtimod. VS medvirkede - uanset andre intentioner - til at skabe det indtryk, at Jaime Martinez kunne skaffes ud af fængslet og undgå udvisning alene gennem en indsats i Folketinget. VS kom derfor - trods »gode og rigtige» spørgsmål i Folketinget - til at svække kampen.

KAP ville have brugt sin indflydelse til at få skabt en endnu større bevægelse i basis for derigennem i større omfang at lægge pres på de borgerlige partier. Det kunne muligvis have hindret socialdemokratiet i at udvise ham.

Det er i dag vanskeligt at forudsæ, hvilke lovforslag vi vil kunne stemme for. Det vil hænge uadskilleligt sammen med klassekampens niveau og klassekræfternes stilling. Nogle lovforslag er imidlertid udtryk for borgerskabets samlede politik.

F.eks. er finansloven udtryk for borgerskabets samlede statslige udgifts- og indtægtspolitik. Finansloven indeholder ikke alene bevillingerne til vuggestuer og børnehaver, men også tilskud til monopolerne, og frem for alt bevilningerne til monopolkapitalens voldsapparat, hæren og politiet. Vi kan under ingen omstændigheder stemme for finansloven, uanset hvilke forbedringer, det skulle lykkes at få presset igennem. Ikke nok så mange børnehaver og flere vuggestuer ændrer ved finanslovens grundlæggende karakter.

KAP er gang på gang blevet spurgt om, hvorfor partiet vil føre en »alt eller intet» politik. Man har spurgt os om, hvorfor vi ikke vil foretrække »et mindre onde». De spørgsmål er bl.a. blevet rejst i for-

bindelse med venstrefløjens kritik af KAP's politik i forhold til Socialdemokratiets regeringsdannelse. Det er blevet bebrejdet os, at vi ikke har villet acceptere en socialdemokratisk regering frem for en åbent borgerlig regering. Socialdemokratiet vil føre en mindre hårdhændet krisepolitik, har vi fået at vide.

KAP har som ovenfor nævnt ikke taget udgangspunkt i sådanne overvejelser. Uanset om det kan påvises, at de åbent borgerlige politik økonomisk siger på *et mere omfattende fald* i arbejderklassens levestandard, vil Socialdemokratiet også forringe arbejderklassens levestandard drastisk. Vores grundlag for at at forkaste venstrefløjens kritiske støtte til Socialdemokratiet er nøje forbundet med KAP's analyse af, hvordan Socialdemokratiets administration af den danske statsmagt vil påvirke klassekampen. Det er vores opfattelse, at det har en negativ indflydelse på arbejderklassens kamp, når de tre venstrefløjspartier: DKP, SF og VS opfordrer Socialdemokratiet til at danne regering. De medvirker på den måde til at styrke de illusioner, som findes i arbejderklassen. D.v.s. forestillinger om, at Socialdemokratiet trods alle mulige fejl er arbejderklassen venligere stemt end de åbent borgerlige partier. Det skaber demobilisering og mindsker arbejderklassens tro på, at den gennem egen indsats er i stand til og må skaffe sig bedre vilkår. DKP's, SF's og VS's politik i forhold til Socialdemokratiet bidrager til, at klassekampen bevæger sig ned i en bølgedal.

KAP's folketingsarbejde skal være ledt af og ses i nøje sammenhæng med klassekampens udvikling. Det er ikke muligt på forhånd at foretage nogle sikre prognoser for, hvordan man bedst er i stand til at gebærde sig i enhver situation i Folketinget. Teorien om »det mindre onde« er i virkeligheden et forsøg på at unddrage sig konsekvenserne, perspektiverne i ens handlinger.

»Det-mindre-onde-teorien« fornægter dybest set det revolutionære perspektiv. Det er

en rettesnor som muliggør et forsvar for et hvilket som helst kompromis. Teorien hænger sammen med forestillinger om, at det er muligt at vurdere politiske fænomener abstrakt, frigjort fra den konkrete virkelighed klassen befinder sig i. Dens filosofis magre indhold er, at blot modparten giver »en lille krumme«, er det *altid* bedre end ingenting.

Men krummen kan netop blive »skænbet« arbejderklassen, fordi borgerskabet frygter, at arbejderklassen ellers skal fravriste borgerskabet endnu større indrømmelser. Det er en taktik, som har været anvendt af borgerskabet fra den mindste virksomhed og til afgørende situationer i verdenshistorien. Taktikken kendes fra den lokale konflikt på arbejdspladsen. Ledelsen får færten af, at en konflikt er ved at eskalere. Ledelsen frygter for, at den vil blive trængt i defensiven og blive aftvunget mere vidtgående krav end først antaget. Ledelsen reagerer prompte. Arbejderne får et tilbud, som skal hindre kampen i at udvikle sig, så der opnås endnu bedre resultater for arbejderne. I verdenshistorisk målestok kunne den samme taktik iagttages i forbindelse med afkolonialiseringen efter Den anden Verdenskrig. De store imperialistiske magter blev efterhånden klar over, at de ikke længere kunne herske over og undertrykke folkene som hidtil. Kolonimagterne »gav« derfor kolonierne deres politiske frihed. De håbede på den måde at være i stand til at bevare de gamle kolonier, som objekter for monopolernes udbytning og udsugning. De gamle kolonimagter forsøgte at bevare deres hidtil faste økonomiske greb om kolonierne.

Den form for kompromis vil vi ikke acceptere. Det er den slags kompromisser, som styrker klassefjenden. Men vi erkender, at det kan være nødvendigt med at acceptere kompromisser. Det kan lettest belyses ved et eksempel. Det kan måske være, at der i klassen bliver en stærk mobilisering mod dele af krisepolitikken. Det er måske en bebudelse af en momsforhøjelse, som får bageret til at flyde

over. KAP vil naturligvis satse meget kraftigt på at styrke en sådan bevægelse. Imidlertid bliver bevægelser i konfliktens løb mere og mere svækket. Og borgerskabet følger det kan slå til - også i Folketinget. I *præcis* sådan en situation kan det være rigtigt at acceptere selv en mindre forhøjelse af momsen, *hvis* det hindrer en yderligere forhøjelse, og *hvis* en fortsættelse af kampen blot vil skabe modløshed og nederlagsstemning i klassen. Men en accept af et kompromisforslag i Folketinget kan have en stærkt bremsende effekt på en skærpelse af klassekampen, dersom en bevægelse i udvikling bliver standstøt og føler sig svigtet af de politiske partier, som i begyndelsen af dens vækst gav udtryk for, at de ville støtte den. Under forudsætning af at partiet har propageret i bevægelsen for, at det er rigtigt at standse aktionen, fordi man er ved at løbe ind i et stort nederlag, må KAP naturligvis også i Folketinget stemme for kompromiset.

Det er et kommunistisk partis opgave bestandig at foretage den slags vurderinger af styrkeforholdets udvikling i klassekampen. Sådanne vurderinger er vanskelige at foretage. Vi kender situationen i mindre strejkekampe, hvor det kan være vanskeligt at analysere om det er rigtigt at fortsætte eller acceptere et eller andet kompromis. Når KAP er i Folketinget må vi ligeledes vurdere, hvordan partiets parlamentariske praksis virker ind på og er afhængig af udviklingen i af udviklingen i klassekampen.

Vi vil også gang på gang blive stillet over for reformisters forslag. Forslag som er led i deres reformistiske strategi. Det kan f.eks. dreje sig om fordeling af de smålønser af profitterne, som bliver kastet til arbejderklassen for at få den til at acceptere det kapitalistiske samfundssystem. Hvordan skal vi stille os i en sådan situation? Vi skal nøje overveje, hvorvidt der virkelig er tale om blot en bedring af arbejderklassens vilkår.

Betyder det, at vi altid skal stemme for reformisters forslag, når de giver en vis fremgang til arbejder-

klassen. Nej, på ingen måde! Der kan være tale om en situation, hvor det reformistiske forslag udelukkende skal tjene det formål at dæmpe en radikalisering i arbejderklassen.

Man kan forestille sig en situation, hvor arbejderklassen længe har kæmpet for at få gennemført en reform. Socialdemokratiet har i begyndelsen stillet sig på bagbenede. De har hele tiden søgt at standse bevægelsen. Kravet har måske drejet sig om forøgelse af de sociale budgetter. Borgerskabet er efterhånden blevet så presset, at det er nødvendigt at give indrømmelser. Socialdemokratiet optræder i den situation som splittelsesmagere *inden for* bevægelsen og i Folketinget. Socialdemokratiske ledere vil forsøge at få arbejderklassen til at affinde sig med et mindre resultat, end der egentlig er basis for.

Socialdemokratiet stiller derfor forslag om, at der skal skaffes en bevilling på et mindre beløb end bevægelsen kræver. Når forslaget fremsættes i Folketinget må KAP fastholde bevægelsens krav. Partiet må forsøge at afsløre, at Socialdemokratiets manøvre udelukkende er et forsøg på at hindre arbejderne i at erhverve sig det opnåelige.

Det kan være og vil givetvis blive en stadig tilbagevendende begivenhed at foretage sådanne komplicerede vurderinger.

Vi kan blive bragt i mange dilemmaer f.eks. i forbindelse med EF-harmoniseringer. Den danske regering kan ønske at ville gennemføre lovforslag, som skal bidrage til EF-harmoniseringen. Vi må, selv om der skulle være tale om en *økonomisk* forbedring stemme imod, da vi ellers vil medvirke til at fordråde den danske nation. Vi kan i en sådan situation selv fremsætte det samme forslag i kroner og ører, men uden der bliver tale om nogen binding til EF.

Bliver begge forslag forkastet, må vi forsøge at forklare arbejderklassen, at KAP støtter enhver reel *forbedring*, men ikke vil lade sig lokke til at styrke EF, som i det lange løb og i al almindelighed styrker monopolernes udbygning af arbejderklassen.

Enhedspolitik i Folketinget.

I sit folketingsarbejde vil KAP gerne samarbejde med andre partier. Forudsætningen for *hvem* vi kan og vil indgå samarbejde med afhænger af, *hvad* der skal samarbejdes om. Det er allerede nævnt, hvordan KAP ville have udnyttet sin folketingsgruppe i forbindelse med en kamp for de demokratiske rettigheder. Kampen for Jaime Martinez. Vi opfordrede som bekendt dengang til et samarbejde mellem alle de partier udover Socialdemokratiet, som til daglig påstår, at de kæmper for demokratiet. Vi ville, dersom vi havde været placeret i Folketinget på en helt anden måde have udnyttet de borgerlige demokratiske partiers ønske om at *fremstå* som sande demokrater. Det var derfor vi afviste VS's sekterske synspunkt, at de ikke ville samarbejde *under nogen* omstændigheder med partier som Konservative, Venstre, Kristeligt Folkeparti m.v.

Vi afviser på den anden side at indgå den form for faste alliancer, der har præget VS's forhold til de andre venstrefløjpartier i Folketinget.

Vi mener f.eks. at det er forkert af et revolutionært parti at indgå aftaler med andre partier om besættelse af udvalgsposter. VS's aftaler med DKP og SF herom betyder i virkeligheden, at VS mener, at det er bedre DKP sidder i Folketingets udvalg end Socialdemokratiet. Vi kan ikke indgå den slags samarbejde, eftersom der her ikke er tale om *klart afgrænsede* politiske opgaver. Det er tværtimod *hele* forsvarspolitikken, som bliver diskuteret i det forsvarspolitiske udvalg. Og på tilsvarende vis diskuteres *den samlede* uddannelsespolitik i et særligt udvalg. Årsagen til, at VS ønsker at føre denne form for enhedspolitik, er tæt forbundet med partiets opfattelse af, at der er mulighed for mere langsigtede og omfattende samarbejdsmuligheder mellem de tre venstrefløjpartier, end vi vil kunne acceptere.

Der er oven for blevet talt om alliancer af mere eller mindre formaliseret karakter. KAP vil i Fol-

kettinget mange gange kunne *spille på de modsætninger*, der findes mellem de borgerlige partier. Tænk blot på om vi havde så mange repræsentanter i Folketinget, at vi kunne hindre gennemførelsen af enhver form for ØD. Vi kunne stemme med de åbent borgerlige, når Socialdemokratiets centrale ØD-fond skulle til afstemning.

De åbent borgerliges udbyttedeling og medarbejderaktier ville vi så kunne hindre blev gennemført sammen med Socialdemokratiets stemmer.

Afslutning

Dette oplæg har beskæftiget sig mest med de mere overordnede spørgsmål vi vil blive konfronteret med i forbindelse med vores deltagelse i Folketingets arbejde. Vi har forsøgt, at behandle nogle af de vigtigste spørgsmål. Vi vil opfordre til at diskutere, om det virkelig er lykkedes at gribe fat om de væsentligste problemstillinger.

**KOMMUNISTISK
ARBEJDERPARTI**

PROGRAM

Denne artikel har vi oversat fra SKP's teoretiske tidsskrift Marxistisk Forum nr. 5/1978, da vi mener, at den på en klar og så letforståelig måde som muligt forklarer de forskellige økonomiske spørgsmål der indgår i USA's krise. Det er spørgsmål som: valutasystemets udvikling efter anden verdenskrig og dets betydning for udviklingen af handlen, årsagerne til dollarkriserne, udviklingen i den imperialistiske økonomiske konkurrence m.m. Det specifikke forhold EF-USA, specielt EF's økonomiske styrkelse overfor USA vil vi behandle nøjere i en artikel i et senere nummer af Kommunistisk Tidsskrift.

USA — en supermagt i defensiven

1. USA's styrkeposition efter 2. verdenskrig

I August 1945 var den 2. verdenskrig slut. Tyskland havde kapitulert, Japan havde kapitulert og Europa lå i ruiner.

Der fandtes ingen imperialistisk magt, der kunne måle sig med USA i styrke. Hele USAs produktionsapparat var intakt, og produktionskapaciteten var vokset kraftigt i løbet af krigen. I 1950 tegnede USA sig for 57% af OECD-landenes x) samlede BNP 1) USAs eksport var blevet tredoblet under krigen, og landets andel af den samlede verdenseksport var 16,7% i 1950 (2). Desuden lå USA inde med 70% af verdens guldreserver (3).

Kapitalisterne i andre lande kunne ikke stille meget op overfor den amerikanske kapital overlegne konkurrenceevne. Udbuddet af penge var stort i USA på grund af den tvungne opsparing under krigen, og USAs industri havde et teknologisk forspring på vigtige områder.

»Hele verden må omfattes af det amerikanske system/fordi/det amerikanske system kun kan overleve i Amerika, hvis det bliver et verdensomspændende system«, forklarede præsident Truman (4). Nu skulle »The american way of life« udbredes over hele verden. USA oprettede sit overherredømme i

vesten ved hjælp af tanks, dollars og Hollywood film.

Dette overherredømme var nødvendigt for at sikre den amerikanske kapital hurtige ekspansion. De styrende i Washington indså: »At hvis de forenede stater/skulle vokse og udvikle sig udover det stade som det nu/havde/nået, så måtte det finde passende og effektive kanaler og veje for sin vældige kraft og energi«. (5)

Udbygningen af produktionskapaciteten i første halvdel af fyrrerne havde baseret sig på den efterspørgsel som krigen skabte. Efter krigen havde USA derfor behov for større markeder end nogensinde tidligere for at sikre afsætningen af den produktion, som ikke blev opslugt af den indenlandske efterspørgsel.

Samtidig blev USAs økonomi stadig mere afhængig af importerede råvarer og dermed af råvarekilderne i udlandet. Større muligheder for at investere i udlandet var en forudsætning for den amerikanske adgang til vigtige råvarer og til kontrollen over markeder i andre lande.

USAs viceudenrigsminister, William L. Clayton, sagde sammenfattende i en tale i 1946: »Vi behøver markeder - store markeder - rundt omkring i verden til at købe og sælge på. Vi ønsker ingen særlige privilegier på nogen af disse markeder. Vi håber, at andre lande hverken ønsker eller bevåges særlige privilegier. . . På grund af vores afhængighed af import af strategiske metaller og mineraler, er det, der hænder de

amerikansk ejede reserver af disse materialer et spørgsmål af national betydning. Vi ønsker ingen særlige privilegier. Amerikanske virksomheder i udlandet fordrer kun lige vilkår og lige ret til frit at kunne lade sine produkter strømme til markedet. (6)

USA ønskede frihandel

»Fri og lige adgang til verdens handel og råvarer«. Således lod den parole, som fremførtes af USAs regering (7). Dette indebar ikke, at USA var interesseret i virkelig fri og lige handelsvilkår. De ledende i Washington indså, at USA efter krigen ville profitere ved en betydelig fjernelse af hindringerne for handel og internationale kapitalbevægelser.

Under depressionen i 30'erne var der opstået mere eller mindre afgrænsede handelsblokke. Den største var Sterlingblokken x), som i 1938 stod for en trediedel af verdenshandelen. Handelsblokkene førte til at USAs andel på verdensmarkedet formindskedes og til at dollaren svækkedes som international valuta.

Når USA efter krigen gik i spidsen for et »nyt system af internationale økonomiske relationer inden for handel og forretningsvirksomhed« gjorde man det derfor først og fremmest på grund af egne nationale interesser (8). USAs politik i de internationale økonomiske spørgsmål indeholdt tre hovedelementer:

- 1) Handelsbarriererne skulle gores mindre.

- 2) Der skulle åbnes muligheder for investeringer i andre lande og reglerne for kortfristede kapitaloverførsler x) skulle liberaliseres.
- 3) Der skulle skabes og opretholdes et stabilt valutasystem baseret på frit konvertible valutaer, faste vekselkurser x) og med dollaren som reservevaluta x) knyttet til guld.

Det var nødvendigt for den amerikanske kapital at gennemtvunge denne politik, hvis den fuldt ud skulle udnytte sin stærke konkurrenceposition. Dette betød dog ikke, at der var enighed om denne politik inden for den herskende klasse i USA. Tværtimod var modstrømningerne mellem forskellige grupper i det amerikanske monopolborgerskab til tider meget fremtrædende. 9)

Det betød imidlertid heller ikke, at USA konsekvent var tilhænger af friere handel og kapitalbevægelser. USA modstand mod diskrimination på området for handel og investeringer hindrede f.eks. ikke USA fra selv at anvende bundne lån x) eller skaffe sig specielle handels- og investeringsfordele i Latinamerika og på Filipinerne.

USAs politik i de internationale økonomiske spørgsmål sigtede mod at åbne dørene for amerikansk kapital. Intet andet. Men det var en politik som samtidig, i en begrænset periode, fremmede stabiliteten på det kapitalistiske verdensmarked.

2. USA som den kapitalistiske verdens forenede magt

Monopolborgerskabet som helhed har stor interesse i et ekspanderende internationalt marked. Men denne monopolkapital er ikke og kan aldrig blive en enhed. Den er splittet op i konkurrerende kapital. Den enkelte monopolkapitalist er kun interesseret i at udvide sit eget marked. I kampen om markederne anvender monopolkapitalen i hvert land sin stat til at skaffe sig fordele på bekostning af de andre landes kapitalister.

Et af de steder, hvor USA længe har haft og stadig har mange og profitable interesser er i Mellem- og Sydamerika. USA sidder bl.a. på størstedelen af bananproduktionen, hvor firmaet United Fruit bl.a. eksporterer Chiquita-bananer.

Staten kan subventionere x) eksporten og støtte udlandsinvesteringer. Den kan beskytte hjemmemarkedet overfor udenlandsk konkurrence ved at indføre told, importkvoter og andre reguleringer af handelen og kapitalbevægelserne.

Sådanne foranstaltninger tenderer dog mod at kvæle verdenshandelen. Et eksempel er 30ernes handelskrig, som medførte at verdenshandelen blev drastisk formindsket. Kapitalisterne kan ikke opføre sig med at konkurrere. Derfor bidrager de selv til tendensen til indsnævring af verdensmarkedet.

Det er muligt for imperialisterne i begrænsede perioder at sikre en vis stabilitet på verdensmarkedet. Artierne efter 2. verdenskrig var netop en sådan periode. Borgerlige teoretikere forsøger at forklare dette med at alle regeringer nu har indset det meningsløse i at forsøge at skaffe sig fordele på andres bekostning - »alle taber jo i det lange løb». En mere forfinet variant er teorien om den såkaldte superim-

prialisme i følge hvilken kapitalisterne har sat deres interessemod-sætninger under den fælles interesse i at udbytte den tredje verden og bekæmpe revolutionen.

Disse teorier er fejlagtige. Det var ikke af dumhed eller udvidenhed om de fælles interesser at kapitalisterne startede handelskrigen i 30erne.

Til grund for den relative stabilitet på verdensmarkedet efter 2. verdenskrig lå et antal faktorer som midlertidigt modvirkede skærpelsen af kapitalismens almene krise. 10) En af disse faktorer var USAs lederstilling i den kapitalistiske verden i denne periode.

Af andre faktorer kan nævnes den øgede statslige intervention, kapitalismens genrejsning i Sovjetunionen, den stærke reformistiske indflydelse i arbejderklassen samt ikke mindst den forøgede krigsproduktion. Desuden genopbygningen efter krigen, den videnskabeligt-teknologiske revolution som gennem formindskelsen af produktionsomkostningerne gjorde det muligt at

gøre et stort antal produkter til massekonsumvarer. Den tekniske udvikling frembragte helt nye industrigrene. Til sidst kan nævnes flugten fra landet til byerne.

USAs hegemoni forhindrede handelskrig.

USA havde det politiske, militære og økonomiske hegemoni. Inden for dets rammer fremmede USA stabiliteten på verdensmarkedet og dets hastige ekspansion.

(1) USA fremmede stabiliteten på det internationale marked ved at forbyde konkurrencen mellem imperialistiske lande ledte til en indskrænkning i handel og kapitalbevægelser.

USA brugte kraftig pression overfor de andre kapitalistiske lande for at få dem til at acceptere en friere, multilateral x) handel. F.eks. stillede USA som betingelse for at yde lån til Storbritannien og Frankrig efter krigen, at de skulle tilslutte sig USAs principper for handelens fremtidige organisering.

De kapitalistiske lande i Europa stod i en svær situation. De var tvunget til at handle bilateralt x), dvs. til at lave specialaftaler med hinanden. De var tvunget til at lave importrestriktioner for at klare deres betalinger til udlandet. Og de gamle kolonimagter gjorde alt for at beholde deres imperier for sig selv.

Kun ved at satse hårdt økonomisk, som det skete med Marshallplanen og genoprustningen af Vesteuropa kunne USA modvirke dette og bane vejen for reducerede handelsbarrierer.

Efter forhandlinger bandt de kapitalistiske lande sig til ikke at subventionere eksporten, gribe til importreguleringer eller diskriminere visse handelspartnere. Desuden sænkedes toldsatserne gradvist i 40'erne og 50'erne.

I 60'erne tog USA initiativ til nye forhandlinger om handelen. I den såkaldte Kennedyrunde aftales kraftige toldsænkninger på industrivarer i handelen mellem de vestlige kapitalistiske lande. Efter denne forhandlingsrunde lå de no-

minelle x) toldsatser på disse varer i gennemsnit omkring 10%. Det er historisk set et lavt niveau. 11)

Reduceringen af handelsbarriererne bidrog til den økonomiske ekspansion efter krigen. Verdenshandelen voksede hurtigt, i jævn takt og kapitalisterne i vesten fik dermed gode muligheder for at afsætte deres produktion udenlands.

Bistand som pressionsmiddel

USA brugte også den økonomiske bistand som pressionsmiddel for at få de vesteuropæiske lande til at fjerne reguleringerne for ind- og udførsel af kapital. Da EF blev dannet i 1959, havde USA sikret sig, at det nye regionale marked ikke kun skulle medføre færre restriktioner for kapitalbevægelserne mellem medlemsstaterne, det skulle også være åbent for kapitaludføra.

Det gik dårligere i Japan. Trods flere amerikanske forsøg på at få en ændring igennem, har Japan beholdt sine hindringer for kapitaltilførsel.

USA satsede hårdt på at udvide mulighederne for investeringer i udviklingslandene. USA forsøgte at få kolonimagterne til at lade andre lande placere kapital inden for deres områder. Når det ikke lykkedes arbejdede man på at udmanøvrere kolonimagterne.

Overfor de nyligt uafhængige lande anvendte USA politisk og økonomisk pression eller direkte militær indgriben for at sikre fordelagtige vilkår for den udenlandske kapital.

Konsekvenser for investeringerne.

Resultatet blev for det første at de internationale direkte investeringer forøgedes meget kraftigt. Der var først og fremmest tale om amerikanske investeringer i Vesteuropa. Men investeringerne, de vesteuropæiske indbyrdes, blev også større, ligesom strømmen af investeringer til udviklingslandene blev det. Ved hjælp af de direkte investeringer blev de multinationale selskaber skabt, dvs. kæmpestore internationale koncerner med basis i USA eller i mindre udstrækning i Vesteuropa.

For det andet blev det internationale kapitalmarked genopbygget efter at være brudt sammen under krisen i 30'erne. Banker, firmaer og enkeltkapitalister, kunne nu flytte deres penge fra det ene land til det andet, og placere dem steder med bedst forrentning. Og omvendt udvidedes mulighederne for låntagere til at få fordelagtige lån.

Et specielt marked for handel med værdipapirer udstedt som dollars (og i visse andre valutaer) voksede frem i Vesteuropa i slutningen af 50'erne. Dette eurodollarmarked x) fik hurtigt en enorm størrelse 12). Størstedelen af disse finansielle transaktioner forvaltedes af engelske banker eller filialer til amerikanske og andre udenlandske banker i London. USAs banker kontrollerede i 1964 1/3 af eurodollarmarkedet. I 1969 var deres andel vokset til 2/3 13).

De øgede kreditmuligheder fremmede verdenshandelens og udlandsinvesteringernes ekspansion. Eurodollarmarkedet har også kunnet udnytte af flere lande i Europa og i den tredje verden til at finansiere underskuddet på udenrigsbetalingerne. I denne henseende øgede det internationale kapitalmarked handelfriheden for den statslige økonomiske politik.

Valutasyttemet fra 1944.

Hverken ekspansionen inden for handelen, investeringerne eller på det internationale kapitalmarked ville have været muligt uden et funktionelt valutasyttem. Dette valutasyttem som blev oprettet på USAs foranledning på Bretton Woods konferencen i 1944 havde tre hovedkarakteristika:

- 1) Valutakonvertibilitet, dvs. at valutarne skulle kunne veksles frit med hinanden.
- 2) Faste vekselkurser.
- 3) Dollaren blev noglevalutaen og knyttet til guldet, dvs. dollaren kunne frit indløses til guld til fast pris, 35 dollar pr. ounce guld. USA bandt sig til at sælge guld til denne pris til alle der måtte kræve det.

Dette syttem blev aldrig helt gennemført. Valutakonvertibiliteten indførtes først i 1958 i vest-

europa og ændringer i vekselkursen var ikke usædvanlige. Men grundtrækkene i systemet kom dog til at præge valutarelationerne i årtierne efter den 2. verdenskrig.

Valutakonvertibiliteten lettede overgangen fra bilateral til multilateral handel. Da valutaerne kunne udveksles var det ikke længere nødvendigt at indkomster og udgifter balancerede i handelen med hvert enkelt land. Konvertibiliteten gjorde det også muligt at hente fortjenesten hjem fra udlandsinvesteringerne ved at lade dem omveksle til egen valuta.

Princippet om faste vekselkurser gav en vis stabilitet. Risici og omkostninger ved investeringer og handel som følge af vekselkursændringer blev reducerede. Samtidig begrænsedes mulighederne for at anvende vekselkursmanipulationer x) som middel i konkurrencen.

Dollaren spillede hovedrollen i valutasystemet. Via dollarens kobling til guldet fik den kapitalistiske verdensøkonomi en valuta som kunne anvendes som fast værdimåler, de andre valutaers vekselkurser reguleredes i forhold til dollaren. Dollaren kunne anvendes ved alle typer af internationale transaktioner og den kunne bruges af centralbankerne som reservevaluta.

Dollarens funktion som reservevaluta var specielt vigtig. Ved at samle dollars i valutareserven kunne de andre kapitalistiske lande forbedre deres internationale likviditet x). De kunne anvende deres dollarreserver som garanti for låntagning eller til direkte at dække midlertidige underskud på betalingsbalancen. Dette var en vigtig forudsætning for nedbrydningen af barriererne for handel og kapitalbevægelser.

(2) *USA fremskyndede direkte verdensmarkedets ekspansion ved sine rustningsudgifter x) krige og store udgifter i udlandet. Disse udgifter skabte efterspørgsel for industrien i alle de kapitalistiske lande. Alt dette finansieredes gennem den låntagning valutasystemet muliggjorde. På basis af forbeholdet likviditet i form af fordringer på USA kunne de vesteuropæiske lande føre*

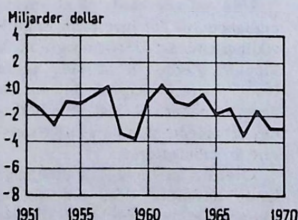
en mere ekspansiv økonomisk politik.

De dollarreserver som ophobedes hos de andre kapitalistiske lande førte til at disse ikke behøvede at tage helt så meget hensyn til betalingerne overfor udlandet i deres økonomiske politik. På denne måde øgedes statens muligheder for at føre en efterspørgselsstimulerende politik med henblik på at mildne de tilbagevendende overproduktionskriser.

Dette forudsatte dog et vedvarende underskud på USAs betalingsbalance. Kun gennem dette underskud kunne de øvrige lande opbygge deres dollarreserver.

Diagram 1 viser at USA havde et underskud på sin betalingsbalance x) i perioden fra 1951 til 1970 på nær to år.

Diagram 1 - USAs betalingsbalance i perioden 1951-1970 (opgjort efter amerikansk statistisk metodekilde: USIEP, s.380)

Det vedvarende underskud genspejler dels USAs kraftige militære oprustning og dels ekspansionen i de direkte investeringer x) i udlandet.

USAs militærudgifter og krige i Korea og Indokina afstedkom en voksende efterspørgsel for industrien i de kapitalistiske lande, hvilket spillede en afgørende rolle for Japans og Vesttysklands genopbygning efter krigen.

USAs direkte investeringer i Vesteuropa tilførte ny kapital, accelererede kapitalakkumuleringen og bidrog hermed til den økonomiske ekspansion. Dette betød også adgang til USAs moderne teknologi.

De praktiske konsekvenser af valutasystemet blev at Vesteuropa udlånte penge til en lav rente til USA, som så kunne købe varer, investere og skaffe sig store profitter ved denne kapitalhjælp.

Det foregik på følgende måde. USA købte mere i udlandet end udlandet købte i USA. Dollars samledes derfor hos centralbankerne først og fremmest i Vesteuropa. Disse dollars kunne på grund af guldkonvertibiliteten indløses med guld. Men det skete ikke (til at begynde med) Vesteuropa foretrak at beholde sine dollarreserver. Grunden hertil var at disse dollars til forskel fra guldet gav et vist afkast. De kunne placeres i kortfristede amerikanske værdipapirer som gav renteindkomster.

På denne måde blev dollaren etableret som reservevaluta. Og USA kunne ved sin gældsætning til lav rente finansiere sin militære og økonomiske ekspansion i udlandet.

Hele systemet havde tilliden til dollarens købekraft som forudsætning. Centralbankerne i Vesteuropa ville kun tage imod de store dollarmængder så længe at de var sikre på at kunne få deres dollars indløst i guld. Dollarens binding til guldet var med andre ord en vigtig forudsætning for USAs vedvarende underskud på betalingsbalancen. Men underskuddet var samtidig som vi skal se en faktor som underminerede dette fundament for USAs ekspansion.

3. USAs relative svækkelse

Ingenting syntes at kunne bremse USAs ekspansion efter krigen. Ville USAs herredømme bestå i 50, 100 eller måske tusind år.

Lenin skrev i 1916: »... under kapitalismen kan man ikke tænke sig at der ligger noget andet til grund for fordelingen af interesse- og indflydelsessfærer, kolonier osv. end styrken hos dem som deltager i opdelingen, nemlig deres almene økonomiske, finansielle militære

osv. styrke. Men styrken ændrer sig sig forskelligt hos dem som deltager i denne opdeling, thi en *jævn* udvikling af de enkelte selskaber, trust-er industrigrene og lande kan ikke forekomme under kapitalismen. Er det »tænkeligt« at antage, at styrkeforholdet mellem de imperialistiske lande fremover i 10, 20 år forbliver *uforandret*? Det er absolut utænkeligt.» 14)

Perioden efter den 2. verdenskrig blev ingen undtagelse fra denne regel. USAs stigende problemer genspejledes på valutaområdet.

Underskuddet på betalingsbalancen.

Som det fremgår af diagram 1 havde USA underskud på betalingsbalancen gennem stort set hele tresserne. Underskuddet blev større i takt med at USA optrappede sin angrebskrig mod Vietnam, Laos og Cambodja. I 1971 og 1972 nåede underskuddet rekordniveauer. I 1973 mindskedes det noget for igen at stige kraftigt i 1974 15). Resultatet blev at kløften mellem USAs kortfristede gæld til udlandet og dets egne reserver blev stadigt større (se diagram 2).

Fra og med 1960 dækkede USAs valutareserver ikke længere

dets gæld i dollars. Efter 1964 havde gældsætningen nået et sådant niveau, at USAs valutareserver var mindre end de udenlandske offentlige institutioners dollartilgodehavender. Dollarens stilling undergravedes.

Det voksende betalingsbalanceunderskud var ikke kun resultatet af de store udgifter til krigen i Indokina. Det afspejlede også at USAs handelsbalance x) blev stadigt dårligere.

Diagram 3 viser hvordan USAs handelsbalance har svinget fra et stabilt overskud i midten af tresserne til et vedvarende stort underskud i 70'erne. 16)

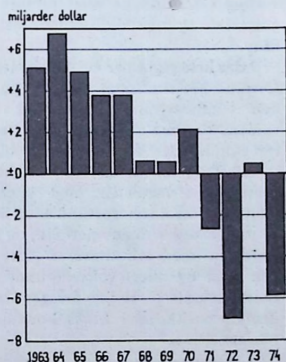

Diagram 3 - USA handelsbalance 1963-1974 (Kilde SAUS 1974, s. 790 og SAUS 1975 s. 810).

Alt dette er udtryk for en grundlæggende tendens: USAs relative svækkelse som imperialistisk magt. USAs tilbagegang skyldes først og fremmest to forhold som gensidigt forstærker hinanden.

(1) De undertrykte landes og verdens folks modstand: inklusive det amerikanske folks modstand mod den amerikanske imperialism.

Den 3. verden er i fremmarch. Folke- og landene i Asien, Afrika og Latinamerika er idag hovedkraften i kampen mod den amerikanske imperialism. Deres enhed og styrke har udviklet sig i spring siden 2. verdenskrig. En række folk i den 3. verden har gennem væbnet kamp

vundet store sejre. De gamle kolonistyper er blevet brudt op, og imperialisternes forsøg på fortsat dominans og udbytning angribes. Kampen for en ny økonomisk verdensorden svækker imperialismen.

USA er blevet ramt hårdt. Det amerikanske monopolborgerskab havde efter krigen økonomiske og politiske interesser at forsvare på hele kloden, og det så det som sin opgave at nedkæmpe revolutionen hvor end den flammede op. Af denne grund blev det USA, der måtte tage imod de største slag forårsaget af de nationale befrielseskampe.

USA har lidt en serie militære nederlag - først i Kina i 1949, siden i Korea i 1953 og nu senest i Indokina 1975. Disse nederlag og specielt det i Indokina, har svækket den amerikanske imperialismes betydning.

USA har rodet sig ind i en masse problemer i forsoget på at opretholde sit hegemoni. Krigenes omkostninger var umådeligt høje. Rustningsindustrien fik gode profiler, men det amerikanske folk blev tvunget til at betale med inflation og høje skatter. Modstanden i USA voksede mod den imperialistiske krigspolitik.

Også i de andre vestlige kapitalistiske lande udvikledes en bevægelse mod den amerikanske imperialism. USA blev afsløret politisk og støtten til de indokinesiske folk blev omfattende og der blev rettet kritik af USAs dominans over de vestlige lande. USAs forsøg på at vælte omkostningerne for sine krige og sin oprustning over på udlandet førte, som vi skal se, til at modsætningen mellem USA og de øvrige vestlige kapitalistiske lande skærpedes.

Imperialistisk undertrykkelse avler modstand. Det er en objektiv lov. I hegemoniet lå allerede fra begyndelsen kimen til de kræfter som senere skulle ryste USAs magt.

(2) USAs relative økonomiske svækkelse

USAs relative økonomiske svækkelse består for det første i en tilbagegang inden for den produktive sektor af økonomien i forhold til de øvrige kapitalistiske lande.

Miljard dollar

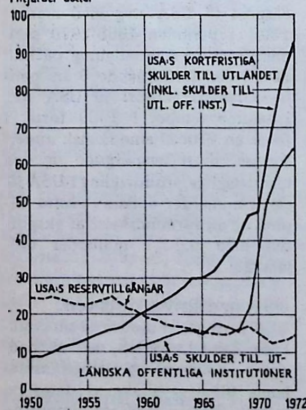

Diagram 2 - USAs valutareserver og kortfristede gæld til udlandet i perioden 1950-1973 (kilde USIEP, s. 385 og SAUS, side 799).

Vesteuropa er kommet til hægtene igen efter den 2. verdenskrig og har halet ind på USAs forspring på flere områder. Medens USAs reelle BNP x) blev øget med 48% i tresserne steg EFs med 66% og Japans med 185%. 17)

USAs andel af verdens eksport er blevet formindsket fra 16,7% i 1950 til 15,9% i 1960 og 13,7% i 1970. Samtidig steg Japans andel fra 1,3% til 3,2% til respektive 6,2% og EF udvidede sin andel fra 15,4% i 1950 til 23,1% i 1960 og 28,6% i 1970. 18)

Foringelsen af USAs handelsbalance i slutningen af tresserne henførtes for en stor dels vedkommende til de tre lande Japan, Canada og Vesttyskland. Handelsbalancen i forhold til disse lande blev fra 1964 til 1970 forværret med 5 milliarder dollars, medens den i forhold til den øvrige verden holdt sig relativt konstant. Specielle faktorer såsom en bilafale mellem USA og Canada, lå bag den ufordelagtige udvikling i handelen med Canada.

Men når det gælder Japan og Vesttyskland spillede, ifølge den såkaldte Williams kommission x): »... Forringelsen af USAs relative konkurrenceevne... en vigtig rolle.» 19)

USAs forspring på visse områder.

USAs kapitalister har stadig et vist forspring overfor konkurrenterne i produktionen af kapitalvarer og andre teknologiintensive x) produkter.

Importen af kapitalvarer (foruden biler) er steget hurtigere end eksporten siden begyndelsen af tresserne, men i absolutte tal blev USAs eksportoverskud større selv inden for denne varekategori (se tabel 1).

USA ligger foran de andre kapitalistiske lande med hensyn til udviklingen af den avancerede elektronik og derfor har USA den førende stilling inden for dataindustrien og beslægtede områder. 20) USA-selskabernes produktion af fly, kemikalier og andre varer hvor teknologien spiller en vigtig rolle begunstiges af den amerikanske statsatsen på forskning og teknisk ud-

Tabel 1.

USAs handel opdelt på varegrupper i perioden 1960-1974, tallene angiver overskud og underskud i millioner dollars (kilde: SAUS 1975, s. 811).

	1960	1965	1970	1971	1972	1973	1974
Mat. foder & drycker	116	982	-315	-319	205	5 969	7 983
Råvarer & halvfabrikat till industrin	37	-2 107	-1 324	-4 277	-6 937	-7 767	-23 123
Kapitalvarer (förutom bilar)	4 949	6 581	10 588	11 007	11 028	13 608	20 328
Motorfordon, bil- delar & motorer	633	990	-2 304	-3 154	-3 575	-3 884	-3 526
Konsumtionsvaror (förutom mat & bilar)	-505	-1 506	-4 835	-5 716	-7 863	-8 480	-8 538
Övrigt	513	1 060	1 463	-422	230	1 025	995

(hovedårsagen til det store underskud i handelen med råvarer og halvfabrikata i 1974 er givet vis olieprisforhøjelserne, men forringelsen af USAs konkurrenceevne inden for stålindustrien har også påvirket udviklingen inden for ovennævnte varegruppe).

vikling i forbindelse med rumprogrammet og den militære oprustning.

I det hele taget har USA dog fået formindsket sin andel i produktionen af industrivarer. USAs andel af verdens eksport af forarbejdede varer mindskedes fra 25,3% i 1960 til 19,0% i 1974. 21) Et mindre overskud i handelen med biler, bildele og motorer forvandlede til et underskud i denne periode, og i handelen med konsumvarer (foruden mad og biler) voksede underskuddet kraftigt. Hvilke årsager var der til svækkelse i USAs konkurrenceposition.

1. Genrejsningen efter krigen og en højere investeringstakt end USAs har medført at Vesteuropa og Japan har kunnet anskaffe sig en mere moderne og effektiv maskinpark. Arbejdsproduktiviteten (produktiviteten pr. arbejdstime) stiger generelt hurtigere i Vesteuropa og Japan end i USA. Produktiviteten i forarbejdningsindustrien steg kun 2,1% i gennemsnit pr. år i perioden 1965 til 1970 i USA. De tilsvarende tal for Storbritannien var 3,6% for Italien, 5,1% for Vesttyskland, 5,3% for Frankrig, 6,6% og for Japan 14,2%. Den svage produktivitetstigning er en vigtig årsag til at USAs eksportpriser, trods en lavere lønstigningstakt, steg meget hurtigere end udlandets i tresserne. 22)

2. Vietnamkrigen påvirkede USAs konkurrenceposition negativt. Krigen bidrog til eksportprisstigninger via inflationen og svæk-

kede USAs industris vilje og formåen til at konkurrere med udenlandsk industri. Den enorme efterspørgsel som krigen skabte medførte at store dele af USAs industri direkte eller indirekte indrettede sig på krigsproduktion. Både nødvendigheden og muligheden for effektivt at imødegå den udenlandske konkurrence inden for de øvrige sektorer af økonomien blev mindre. I takt med at leverancetiderne i USAs industri blev forlængede gik flere og flere bestillinger til udlandet. Og i takt med at den militære produktion voksede, strømmede udenlandske konsumvarer ind i USA. Vesttysklands eksport til USA steg med næsten 150% i perioden 1965-1970 sammenlignet med en stigning på kun 33% i den forudgående 5 års periode. Japans eksport til USA steg i samme tempo. I 1969 førte, i følge en officiel amerikansk undersøgelse, overefterspørgslen og den ufordelagtige prisudvikling i USA til ca. 2 milliarder dollars i ekstra import og en formindskelse af eksporten med 0,8-1,7 milliarder dollars. 23)

USA nedskriver dollaren.

USA forsøger at modvirke sin svækkede handelsposition ved at nedskrive dollaren og tvinge andre lande til at revaluere x) deres valutaer. Dette fordyrer importen og fremmer eksporten for USA. De amerikanske kapitalister forsøger også at presse arbejderne lønninger ned. Mens arbejderne i for-

arbejdsindustrien i de andre vestlige kapitalistiske lande havde reallønsmæssig fremgang på fra 3-10 procent i perioden 1965-74, steg real-lønnen i USA kun 0,8 procent i gennemsnit pr. år. USA var det eneste større kapitalistiske land, hvor real-lønnen faldt i 1974, ifølge den officielle statistik. 24)

Disse foranstaltninger kan lede til midlertidige forbedringer af USA's handelsposition, som f.eks. efter devalueringen x) i 1973, men den grundlæggende svækkelse fortsætter.

Arbejdsproduktiviteten x) som sædvanligvis plejer at stige hurtigt når konjunkturerne er på vej op, stagnerer nu i USA trods opgangen efter overproduktionskrisen 1974-75.

USA taber sit teknologiske forspring på stadig flere områder. F.eks. har USA's stålindustri idag store problemer med den udenlandske konkurrence, fordi de japanske, vesttyske og franske producenter anvender nyere produktionsteknik. Produktiviteten i den japanske stålindustri er blevet fordoblet siden 1967, mens den i USA kun er øget med 16 procent. 25)

Der findes også tegn som tyder på, at USA's dominans indenfor den avancerede elektronik vil komme i fare. Både Japan og Vesteuropa satser hårdt på at forbedre deres stilling indenfor denne strategisk vigtige sektor. Japan har udvidet sin andel af verdensmarkedet for mellemledere (transistorer, integrerede kredsløb etc.), og for nylig anmodede USA's elektronikindustri om hjælp fra staten for at imødegå den japanske konkurrence. »Mellemledere er idag ligeså grundlæggende for USA's industri som stål var det i 20'erne og 30'erne», forklarede en repræsentant for et amerikansk selskab. Hvis USA mister sit forspring på dette område, vil det også miste sit forspring på data- og telekommunikationsområdet.

Tiltagende parasitisme.

USA's relative økonomiske svækkelse består desuden i tiltagende økonomisk parasitisme. x)

Den uproduktive sektor x) af

økonomien vokser sig stadig større i forhold til den produktive. Dette afspejler sig også i den officielle statistik. Mens beskæftigelsen i industri, landbrug og anden vareproduktion holdt sig relativt konstant mellem 1947 og 1969, øgedes beskæftigelsen indenfor service-sektoren (forretningsvirksomhed, offentlig forvaltning etc.) med mere end 40 procent. Tjenesteydelse-sektoren x) udgjorde 59 procent af USA's BNP i 1968 sammenlignet med en andel på 52 procent i Japan, 47 procent i Frankrig og 44 procent i Vesttyskland. Tilvæksten i USA's BNP i 60'erne bestod for den største dels vedkommende blot i en øget beskæftigelse indenfor tjenesteydelse-sektoren. 26)

Samtidig bliver USA stadig mere forgældet. Den offentlige gældsætning øgedes 168 procent 1950-74, og den private gæld steg i samme periode med 768 procent. I 1950 var den totale gæld 71 procent større end USA's BNP. I 1974 var den næsten dobbelt så stor som BNP. 27) En stadig voksende del af de private indkomster går til tilbagebetaling af lån. Denne karrusel, hvor den uproduktive sektor vokser på bekostning af den produktive, og hvor gælden vokser hurtigt i forhold til aktiverne x), bliver stadig sværere at holde igang. Likviditeten hos selskaberne mindskes, det amerikanske folk tvinges til at skære ned på sit forbrug og New York og andre byer vakler under byrden af deres gæld.

Den amerikanske kapitalisme holder sig oppe, men kun ved hjælp af stimulans udefra. Den produktive sektors relative svækkelse gør det umuligt at håbe på de kraftinjektioner som fremgangsrig konkurrence indenfor verdenshandelen kan give. Derfor må USA's kapitalister i stadig større udstrækning leve videre af de profitter som strømmer ind fra investeringerne i udlandet.

Store fortjenester udenfor landet.

USA's selskaber skaffer sig store dele af deres profitter i udlandet. Fortjenesterne i udlandet udgjorde f.eks. omkring halvdelen af de

totale fortjenester i store selskaber som ITT og Coca Cola i 1972, og hjemtagelsen af fortjenester i udlandet øges hurtigt.

milliarder dollar

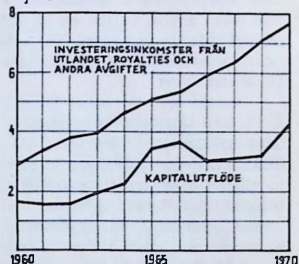

Diagram 4 - Strømmen af kapital og hjemtagne indkomster fra direkte investeringer i udlandet i perioden 1960-1970. (kilde USIEP, s. 377)

Diagrammet viser, hvordan forskellen mellem investeringsindkomsterne fra udlandet og kapitalesporten er udvidet fra i gennemsnit 2 milliarder dollars pr. år fra 1960-64 til 3,8 milliarder dollars i 1970. Forskellen er øget yderligere siden da. 28)

Stigningen i nettoindkomsterne fra de direkte investeringer i udlandet er en af de få positive faktorer for udviklingen af USA's betalingsbalance. De hjemførte profitter modvirker handelsunderskuddet, kapitalesporten og statens udlandsudgifter.

En lignende funktion har i dag indførelsen af kortfristet kapital til USA. USA's handelsunderskud voksede hurtigt i løbet af 1977, men effekten af dette på dollarens stilling modvirkedes af, at olieeksporterende lande placerede store pengemængder i USA.

USA's daværende finansminister, Henry Fowler, forklarede i februar 1968 at: »Det er naturligt og ønskværdigt for et rigt land som USA at eksportere investeringskapital til udlandet, at give hjælp til udlandet, at stå for sin del af det fælles forsvar, og at lade et stort antal af sine borgere rejse til udlandet. Men alt dette er kun muligt, hvis USA's handelsoverskud, sammen med indkomsterne fra investeringerne i udlandet er stort

nok til at financiere sådanne udgiften 29)

Den relative svækkelse af USA's produktive sektor har, som vi har set, ført til at handelsoverskuddet er blevet elimineret. Profitterne fra udlandet bliver derfor et vigtigt middel til at financiere de fortsatte investeringer og militære udgifter i udlandet.

USA kan sammenlignes med Storbritannien i 50'erne.

Situationen for USA idag er sammenlignet med den situation Storbritannien befandt sig i, da det havde overstået sin storhedstid. Storbritannien kunne i en relativ lang periode fastholde sin position som en af de store imperialismagter, takket være de profitter som fortsatte med at strømme ind fra dets glansdage som kapitaleksportør og verdens finanscenter.

Eksempelvis kunne Storbritannien langt ind i 50'erne både investere i stor skala i udlandet og bibeholde militære styrker i andre lande, fordi udgifterne opvejedes af en kraftig strøm af kortfristet kapital til Londons kapitalmarked. Dette betød en udsættelse inden den grundlæggende svækkelse af den britiske kapitalisme slog igenem med fuld styrke. Men da afgørelsen kom, forvandlede de kortfristede pengeplaceringer i London til en faktor som fremskyndede Storbritanniens fald, fordi de hurtigt blev trukket ud af landet og således undergravede pundet. USA befinder sig nu i en lignende situation. Den overlegne økonomiske, politiske og militære styrke gjorde det både nødvendigt og muligt for USA at tilkæmpe sig et hegemoni. x) Men verdensherredømmet var en gift, som gjorde at kraften sygnede hen.

Stærk tendens til forrådnelse.

Hegemoniet belastede ikke kun USA gennem de direkte udgifter til dets opretholdelse. Det forstærkede også den tendens til stagnation og forrådnelse som er iboende al monopolkapitalisme. Lenin skriver: »Selvfølgelig virker muligheden for at sænke produktionsomkostningerne og øge pro-

Nedgangen for USA kan sammenlignes med nedgangen for det engang så strålende engelske kolonirige.

Billedet er fra den engelske vicekonges kroning i Delhi i Indien i 1903. Det er ham på elefantryggen.

fitterne gennem indførelsen af tekniske forbedringer til fordel for forandringer. Men den tendens til stagnation og forrådnelse, som er kendetegnende for monopolet, fortsætter på sin side at virke, og indenfor enkelte industrigrene, i enkelte lande og på visse tidspunkter, vinder den overhånd. Besiddelsesmonopolet x) over særligt omfattende, særligt rige eller gunstigt beliggende kolonier virker i samme retning.» 30)

Dominansen over den vestlige kapitalistiske verden har haft samme effekt på USA, som besiddelsesmonopolet havde på de gamle kolonimagter. Drivkræfterne, det at udvikle et eget produktionsapparat og øge dets konkurrenceevne, er blevet svækket af mulighederne for gode profitter på kapitaleksport x) og på produktion til op-

fyldelse af den militære efterspørgsel.

De britiske kapitalister forsøgte at modvirke deres grundlæggende svækkelse ved at forøge udbytningen af arbejderklassen, og skærpe undertrykkelsen af de nationer som var under britisk dominans. Men dette forstærkede blot den produktive sektors forfald og parasitismens tilvækst. Nedpresningen af lønningerne undergravede hjemmemarkedet, kapitalen forlod landet og det britiske produktionsapparat blev forældet. Samtidig voksede modstanden i de undertrykte lande mod det britiske imperium.

USA er i dag fanget i samme rævesaks. Det må kæmpe for at komme løs, men kampen fører kun til, at saksens tænder bider sig endnu bedre fast.

4. USAs ændrede rolle i verdens-økonomien

Verdensmarkedets relative stabilitet efter anden verdenskrig er idag et overstået stadium. Imperialismens almene krise er blevet skærpet samtidig med, at USA er blevet svækket sammenlignet med andre imperialistiske magter. USA's tilbagegang er, som vi har set, delvist et resultat af tilbagegangen for imperialismen som helhed, og specielt af udviklingen i den tredje verdens kamp. Omvendt er skærpsen af kapitalismens almene krise i løbet af de seneste år delvist et resultat af USA-imperialismens relative svækkelse.

På det økonomiske område hænger det sammen med, at USA's rolle i den internationale økonomi har forandret sig. Pgs. sin svækkede konkurrenceevne kan USA's kapitalister ikke længere forlade sig på den gamle politik med at fjerne hindringer for handel og kapitalbevægelser. USA's svækkelse medfører også, at de gamle institutioner (eksempelvis dollarens lederstilling) som baserede sig på USA's styrke, bliver en stadig større belastning for de andre vestlige kapitalistiske lande.

Derfor fremmer USA ikke længere stabiliteten og ekspansionen på verdensmarkedet.

1. Den kraftige udstømning af dollars har revet grundlaget væk under det valutasystem som blev oprettet efter krigen. Gennem dollarens fortsatte svækkelse udsættes de vestlige kapitalistiske lande for tilbagevendende valutakriser, og modsætningerne på valutaområdet skærpes.

Forringelsen af USA's internationale likviditet i løbet af 60'erne medførte at tilliden til dollaren blev undergravet. Kapitalisterne verden over begyndte at blive ængstelige for at USA ikke længere skulle kunne opretholde dollarens guldkonvertibilitet x) til den faste pris af 35 dollars pr. uns guld.

De frygtede en devaluering x) af dollaren.

De vesteuropæiske kapitalister begyndte derfor at indløse dele af deres dollarsaktiver med guld. Som diagram 2 viser, blev følgen, at USA's valutareserver x) mindskedes, og dermed forstærkedes tendensen til forringelsen af USA's internationale likviditet. Bekymringen over USA's muligheder for at opretholde den faste guldpris tog til, og denne bekymring afspejlede sig straks i nye, omfattende ombytninger af dollars til guld. Udviklingen på valutaområdet i 60'erne er historien om, hvordan USA forsøger at stoppe denne nedadgående spiral.

USA tiltvang sig kreditter fra de andre vestlige kapitalistiske lande. Ved hjælp af de særlige trækningsrettigheder x) og lignende kreditformer lettedes midlertidigt presset på USA's valutareserver.

USA pressede også de vestlige lande, Japan og Canada til at støtte dollaren på andre måder. Efter pres lykkedes det USA allerede i 1961 at få en aftale i stand med Vesttyskland om »deling af forsvarsomkostningerne«. Til gengæld for USA's militære tilstedeværelse lovede Vesttyskland at øge sine indkøb af militært materiel i USA og give finansiell støtte til USA's militære forskningsprogram. Mod slutningen af 60'erne bandt Vesttyskland, Japan og Canada sig endvidere til at afstå fra at ombytte dollars med guld.

Disse foranstaltninger var utilstrækkelige. USA's betalingsbalancunderskud fortsatte med at vokse, og spekulationen mod dollaren tog til. Enkelte kapitalister og centralbankerne i forskellige lande, først og fremmest Frankrig indløste i stadig større udstrækning sine dollars til guld.

I marts 1968 blev krisen akut. USA gennemtvang begrænsninger for mulighederne til at ombytte dollars med guld, men i midten af 1971 nåede spekulationen mod dollaren et nyt højdepunkt. Stadig flere kapitalister frygtede en devaluering af dollaren og skyndte sig derfor at ombytte deres dollar-

aktiver med sikrere placeringer. Flere milliarder dollars strømmede ind i Vesttyskland og andre lande med stærke valutaer. Samtidig sank USA's guldreserver til det laveste niveau siden 1936. Vesttysklands fordringer på USA var alene større end hele USA's valutareserver. 31)

Nixon ophævede konvertibiliteten.

USA traf som følge heraf skrappe foranstaltninger overfor de andre kapitalistiske lande. Den 15. august 1971 meddelte Nixon, at USA ikke længere ville opretholde dollarens guldkonvertibilitet, og at al import til USA skulle belægges med en afgift på 10 procent. Formålet var dels at forhindre en yderligere mindsning af USA's valutareserver, dels at fremtvinge en forbedring af USA's betalingsbalance.

USA krævede, at de andre lande skulle »bære deres del af byrderne for at forsvare den frie verden«, importere mere fra USA og lade deres valutaer stige i forhold til dollaren. 32)

Japan og de vesteuropæiske lande var uvilige til at revaluere, for det ville forringe deres konkurrenceevne. Til slut blev de dog tvunget til at acceptere en opskrivning af deres valutaer mod at USA fjernede importafgiften.

Presset mod dollaren lettede dog kun midlertidigt. I februar 1973 udsattes dollaren for en ny spekulationsbølge, og USA gennemførte atter en devaluering. Kort tid efter blev EF-landene tvunget til at frigøre deres valutaer fra dollaren og lade dem flyde på markedet. Dermed forsvandt de sidste rester af systemet med faste vekselkurs.

Situationen på valutaområdet er i øjeblikket ustabil i to henseender.

1. Dollarens stilling fortsætter med at blive udhulet. Dollaren er rigtig nok styrket noget efter olieprisstigningerne (som følge af det øgede behov for likvide midler i de olieimporterende lande, samt strømmen af kortfristet kapital til USA's banker fra OPEC-landene). Men samtidig forstærkes tendensen til en grundlæggende svækkelse.

se af USA's valutaposition. Det viser sig frem for alt i de voksende handelsbalanceunderskud. Dette øger risikoen for en alomfattende valutakrise, hvor kapitalister verden over forsøger at skaffe sig af med deres usikre dollaraktiver.

2. Modsatningerne på valutaområdet skærpes. At de faste vekselkurser er blevet afskaffet indebærer ikke, at valutaernes indbyrdes forhold bestemmes frit på markedet. Tværtimod forsøger hvert land at styre kursen på sin valuta, således at den maksimalt vil begunstige landets kapitalister i konkurrencen på verdensmarkedet. Dette har medført at centralbankerne idag griber ind på valutamarkederne i større skala end nogensinde under systemet med faste vekselkurser. 33) USA forsøger at fremtvinge revalueringer af D-marken og yenen for at formindske Vesttysklands og Japans handelsoverskud. Sådanne modsætninger kan udvikle sig til en valutakrig af samme type som den vi oplevede i 30'erne med konkurrerende devalueringer, valutareguleringer og faste valutablokke. En ny dyb dollarkrise vil gøre faren for en sådan udvikling akut.

2. Handelskonflikterne uddybes også. Samtidig med at USA fører en aggressiv kampagne for at udvikle sine egne eksportmarkeder begrænser andre landes eksportmuligheder til USA.

Den importafgift som blev indført af Nixon den 15. august 1971 var ingen tilfældig afgivelse fra USA's tidligere politik som gik ud på at reducere barriererne for handelen. USA er siden slutningen af 60'erne gået i spidsen for udviklingen af nye handelsrestriktioner.

Omfattende forhøjelser af tolden som i 30'erne er ikke blevet gennemført. Men stadig flere industrigræne i USA kræver toldbeskyttelse. Stålfabrikterne har stillet sådanne krav, og TV industrien har gennem en dom ved USA's handelsdomstol banet vej for omfattende forhøjelser af tolden. 34)

USA's regering har officielt mod-

sat sig kravene om forhøjelser af tolden. At forhøje tolden er en omfindtlig sag, som kan blive mødt med gengældelse fra andre lande og skade flere af de store amerikanske multinationale selskabers interesser. De styrende Washington politikere foretrækker endnu taktikken med at forbedre USA's konkurrenceposition gennem at presse prisen op på andre landes valutaer og fremtvinge kartellaftaler indenfor de enkelte industrigræne.

USA har i flere tilfælde ved hjælp af trusler om beskyttelses-told tvunget andre landes kapitalister til »frivilligt« at begrænse deres eksport af forskellige varer til USA.

Lyndon Johnson krævede i 1968 af Japan og EF, at de i løbet af de følgende år skulle skære deres stål eksport til USA ned. Ellers ville det ikke være muligt at modstå industriens krav om direkte importreguleringer, forklarede den amerikanske regering. Japan og EF bøjede sig for det amerikanske pres og gik med til en aftale om eksportbegrænsninger frem til 1974.

I 1970 stillede USA's tekstilindustri krav om beskyttelse mod importen fra Japan. Nixon krævede, at Japan »frivilligt« skulle nedskære sin tekstileksport til USA. De japanske producenter modsatte sig først, men efter lange forhandlinger, og Nixons hårde uspil i august 1971 blev de tvunget til at bøje sig for USA's krav.

I 1974 fik USA's præsident øgede beføjelser. Han fik ret til at kvotere al import af en vare, når aftaler om eksportbegrænsninger er opnået med lande som står for 51 procent eller mere af eksporten af varen til USA. Dette blev bragt i anvendelse i 1976 på specialstålområdet. USA tvang Japan til at skrive under på en aftale om eksportbegrænsninger. Uden forhandlinger blev der derpå fastlagt kvoter for importen fra EF, Sverige, Canada og andre lande.

Hastig forøgelse af handelsreguleringer.

Anvendelsen af forskellige former for kvoteringer er øget hastigt

siden begyndelsen af 60'erne. Ifølge en beregning er antallet af varegrupper i USA som belægges med disse restriktioner øget fra 7 stk. 1963 til 67 stk. 1970. I 1969 var 18 procent af importen til USA udsat for sådanne reguleringer. 35)

Nye eksportbegrænsningsaftaler er på vej for vigtige varer. Japan er for nylig blevet tvunget til at acceptere en kvotering af sin TV-eksport til USA. USA vil ensidigt trumfe fastlæggelsen af importkvoter for andre lande igennem. Dette gælder også for skoimporten hvor der i øjeblikket forhandles mellem USA, Taiwan og Sydkorea.

USA besluttede i løbet af 1977 at søge også at opnå en kartellaftale x) på bilmarkedet. USA ønsker at de udenlandske bilproducenter skal binde sig til ikke at øge deres markedsandele i USA. De japanske bilproducenter har dog hidtil modsat sig at holde igen på deres eksportoffensiv.

I øjeblikket er modsætningerne størst på stålområdet. I september 1977 indklagede US Steel Corporation fem japanske stålproducenter for brud på anti-dumping lovene. Lignende aktioner er foretaget mod europæiske stål selskaber. Nye Anti-dumping bestemmelser.

Anti-dumping bestemmelserne blev ændret i USA i 1974. De omfatter ikke længere alene importerede varer som sælges for lavere priser end hjemmemarkedets. De gælder nu også for varer hvis pris svarer til hjemmemarkedets men ligger under »de virkelige produktionsomkostningen«. Hvis denne regel bringes i anvendelse og der idømmes hårde toldstraffe, risikerer Japans stål eksport at blive halveret og Vesteuropas helt at blive udelukket.

Både Japan og Vesteuropa har givet meddelelse om at de vil træffe hårde modforholdsregler. »Hvad der er sket i løbet af de seneste uger på stålfronten truer på en farlig måde med at ændre relationerne mellem Europa og USA«, forklarede chefen for den Europæiske stålindustri sammenslutning i november 1977.

Både de japanske og vesteuropæiske stålproducenter er villige til

»frivilligt« at begrænse deres eksport til USA. Men den amerikanske regering vil ikke godtage en sådan løsning. Den har i stedet gennemført et system med minimumspriser for importeret stål.

Samtidig med at USA på denne måde, med forskellige typer af kartelaftaler, forsøger at begrænse importen af visse varer, sætter USA hårdt på at forbedre mulighederne for sin egen eksport.

Staten griber mere aktivt ind for at begunstige eksporten, og USA kræver at de andre vestlige kapitalistiske lande, at de skal importere flere varer fra USA. »Det er på tide at USA anvender sin fulde forhandlingsstyrke til forsvar for sine økonomiske interesser«, skriver Williams-kommissionen i sin rapport til præsidenten i 1971. USA insisterer på handelsindrømmelser som kompensation for effekten af EF's udvidede handelsaftaler med landene omkring Middelhavet. »Hvis der ikke opnås sådanne indrømmelser, bør USA gribe til andre foranstaltninger for at genoprette balancen i handelen, forklarede kommissionen. 36) Kort og godt: de vesteuropæiske lande kan vente repressalier, hvis de ikke retter sig efter USAs vilje.

3. Det internationale finanssystem er blevet ustabil pga. de omfattende spekulative kapitalbevægelser og den usikre kreditstruktur.

USA bærer hovedansvaret for dette gennem de store dollarudstrømninger og de amerikanske bankers ekspansion i udlandet.

Eurodollarmarkedet er fremfor alt dannet af selskabers, bankers og enkelte kapitalisters kortfristede pengeplaceringer. Disse aktiver er meget let bevægelige og følsomme overfor valutaændringer og forskelle i forskellige landes renteniveauer. Store kapitalmængder flyttes til og fra forskellige valutaer ud fra forventninger om højeste fortjeneste.

Derfor har Eurodollarmarkedets vækst medført øget valutauro.

Den internationale kreditstruktur er også blevet ustabil. Bankerne på Eurodollarmarkedet er nært forbundne med hinanden, ved at kapital som placeres i en bank ofte går videre til andre banker i lange lånekæder.

Samtidig leder den skarpe konkurrence til at bankerne udsætter sig for store risici. De tager imod kortfristede placeringer fra først og fremmest OPEC-landene og giver dem som langfristede lån til de olie-

importerende lande. Kasserereserverne, som bankerne holder som sikkerhed for deres indlån er små.

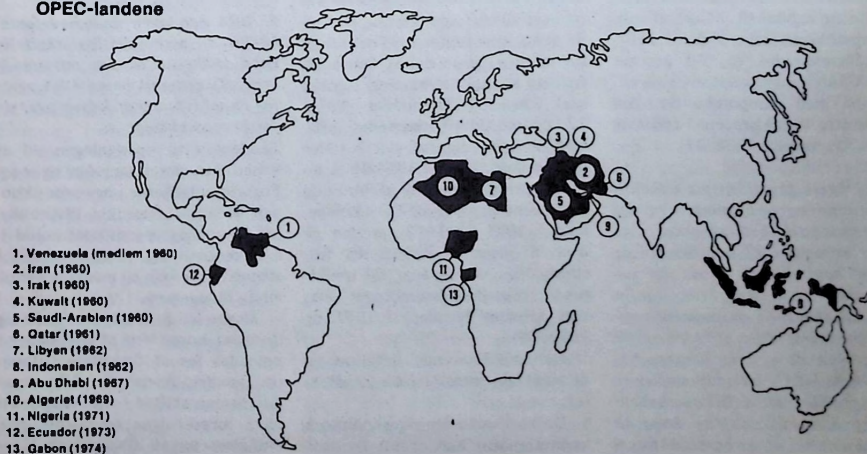
Alt i alt betyder dette, at det internationale banksystem er meget sårbart. Hvis f.eks. OPEC landene kræver størstedelen af deres kortfristede lån tilbage, får bankerne problemer med, med kort varsel at fremskaffe de nødvendige pengemængder.

Mange banker har også svært ved at sikre tilbagebetalingen af den kapital de har lånt ud. De olieimporterende lande i den tredje verden er hårdt tyngt af gæld og flere lande har set sig nødsaget til midlertidigt at indstille tilbagebetalingerne.

I en situation med valutakrise og omfattende betalingsindstillinger kan en konkurs for en eller anden international bank let rive mange andre banker med sig og ryste hele finanssystemet.

4. USA's udlandsinvesteringer er ikke længere en vigtig kilde til ny kapital og ny teknologi for den vesteuropæiske økonomi. Disse bliver stadig mere parasitære - allerede eksisterende selskaber opkøbes uden tilførsel af megen kapital udenfra.

OPEC-landene

Efter krigen så de vesteuropæiske kapitalister positivt på USA's udlandsinvesteringer, fordi disse tilførte nødvendig kapital til genopbygningen og gav adgang til moderne teknologi. Denne holdning forandredes efterhånden.

Dels er USA's teknologiske forspring blevet formindsket, dels går store dele af USA's investeringer ikke til nyetableringer, men til opkøb af allerede eksisterende selskaber. De amerikanske kapitalister var fremtrædende under den store bølge af selskabssammenlægninger og -overtagelser i Vesteuropa i 60'erne. Store europæiske selskaber, som Machines Bull, Simca, og Braun AG blev opkøbt af amerikanske selskaber. USA fik på den måde kontrol over vigtige dele af produktionen indenfor forskellige industrigrupper i Vesteuropa.

Samtidig financeredes USA's investeringer i stadig mindre udstrækning gennem kapitaleksport fra USA. USA's regering indførte i løbet af 60'erne visse hindringer for kapitaludstrømningen for at forbedre betalingsbalancen. Resultatet blev, at de amerikanske udlandselskaber i øget udstrækning finansierede sine investeringer med egne profitter, eller gennem låntagning på det europæiske kapitalmarked. Salg af obligationer på Eurodollarmarkedet blev en almindelig metode for amerikanske selskaber til at skaffe sig kapital til indkøb af vesteuropæiske selskaber. I årene 1957-64 finansieredes ca. 30 procent af USA's investeringer i Vesteuropa med europæiske lån. Andelen steg til 39 procent i 1965, og over 50 procent i 1968. 37)

5. Tidligere gav USA, via udlandsudgifter og opbygningen af det internationale kapitalmarked, direkte stimulans til industrien i de andre kapitalistiske lande og gav endvidere disse muligheder for at føre en ekspansiv økonomisk politik. En del af disse effekter er tilbage. Men de er ikke længere hovedsagen. USA's udlandsudgifter er idag fremfor alt inflationsskabende og dermed en vigtig årsag til uddybningen af overproduktionskriserne i 70'erne. Eurodollarmar-

kedets hurtige vækst har gjort den nationale pengepolitik inefektiv.

I slutningen af 60'erne forstærkedes stagnationstendenserne i USA's økonomi, men de blev modvirket af en kraftig stigning i den offentlige og private gældsætning. Budgetunderskudene nåede rekordniveauer i begyndelsen af 70'erne, og i 1971 besluttede Nixon at sænke renteniveauet i USA for at stimulere økonomien. Resultatet blev at pengeudbudet øgedes eksplosionsagtigt ikke kun i USA men i hele den vestlige verden. Millioner af dollars blev ført ud af USA gennem de voksende betalingsbalanceunderskud. USA's internationale valutareserver, som var blevet forøget med 25 procent i årene 1960-69, fordobledes nu på fire år. 38)

De vesteuropæiske lande havde ingen muligheder for at neutralisere dollarindstrømningens virkninger på den indenlandske pengemængde. Forsøg på at mindske det indenlandske pengeudbud gennem at forhøje renteniveauet ledte bare til kraftig tilstrømning af kortfristet, rentefølsomt kapital fra Eurodollarmarkedet.

I april 1971 bad Vesteuropa USA om at forhøje sit renteniveau for at modvirke dollarudstrømningen. Men USA nægtede og sænkede i stedet renteniveauet endnu mere. De vesteuropæiske lande var tvunget til at følge efter og sænke deres egne renter for i det mindste at afværge en del af den kortfristede kapitaltilstrømning. Renten sank i hele OECD-området i 1971-72, og samtidig forværredes inflationen som følge af det massive pengeudbud. I årene 1954-68 lå inflationen i gennemsnit på omkring 3 procent pr. år i OECD landene, men i 1971 og 1972 var den på over 6 procent. Inflationen forstærkedes yderligere af de omfattende vekselkursforandringer som blev tvunget igennem i 1971 og 1973. 39)

Den accelererende inflation og de sænkede renter havde to effekter:

1. En kort, men kraftig økonomisk højkonjunktur blev skabt. De sænkede renter stimulerede investerin-

gerne, eftersom det blev billigere at låne kapital. Inflationen og de lave renter gjorde det lønsomt at producere for lager samt hurtigt at indkøbe råvarer inden de steg i pris. Jagten efter råvarer drev det internationale prisniveau yderligere op. Den bidrog også til en kraftig efterspørgsel på lastskibe. Værfterne udbyggede deres kapacitet, og stålindustrien gjorde det samme for at kunne følge med værfternes bestillinger. Investeringerne i maskiner og lignende og i lager steg hastigt i hele OECD området, og industriproduktionen forøgedes med 12 procent mellem det første kvartal 1972 og det første kvartal 1973. 40)

2. Forbrugers efterspørgslen blev undergravet. Forbrugspriserne steg hurtigere end indkomsterne og husholdningernes opsparring øgedes pga. den usikkerhed, som inflationen skabte. Det private forbrug stagnerede eller mindskedes derfor i OECD-landene.

Disse to faktorer forstærkede tendensen til en kraftig overproduktionskrise. De dannede grundlag for en samtidig, dyb tilbagegang i alle de vestlige kapitalistiske lande. I det andet halvår af 1974 slog krisen indem i form af lagerafvikling, nedskårne investeringer og kraftig formindsket industriproduktion i hele OECD-området.

6. USA har ingen mulighed for at hjælpe de andre vestlige kapitalistiske lande ud af den nuværende krise. Tværtimod baner USA vejen for en uddybning af krisen pga. sin fortsatte svækkelse.

Tendensen til opstigningen ud af krisen har været langsom og svag. Forbrugsudgifterne og produktionen er steget, men ikke tilstrækkeligt til at drage produktionsmiddel-sektoren med sig. Verdensmarkedet stagnerer nu igen og meget peger på en ny tilbagegang.

Mange lande forsøgte at klare sig igennem krisen ved at låne penge i udlandet for at finansiere voksende handelsunderskud. Når konjunkturerne skiftede ville eksporten blive forøget igen og således give muligheden for at tilbagebetale lånene. Men taktikken slog fejl. Idag er

de olieimporterende lande i den tredje verden og mange af de små imperialistiske lande i gæld til op over begge ører. De er tvunget til at foretage hårde økonomiske stramninger for at kunne klare deres udlandsgæld og mindske underskuddet i betalingerne overfor udlandet. Disse foranstaltninger har en stærkt negativ effekt på den internationale efterspørgsel.

Kan USA, ligesom efter krigen, trække de andre kapitalistiske lande ud af de økonomiske vanskeligheder med stimulering af eksporten, lån og andre metoder? Nej, det er umuligt at få årsager. *For det første* adskiller den nuværende situation sig helt fra situationen efter krigen. Dengang fandtes en række faktorer som gav gunstige muligheder for vækst i den kapitalistiske verdensøkonomi. Nogle tilsvarende faktorer eksisterer ikke idag. Tværtimod befinder hele imperialismen sig i en meget betrængt stilling.

USA's grundlæggende svækkelse fortsætter.

For det andet kan USA, pga. sin relative svækkelse umuligt spille en ekspansiv rolle i verdensøkonomien idag. Ganske vist er det sandt, at USA er blevet styrket i en del henseender under det seneste konjunkturtilbageslag. Vi har tidligere berørt, hvordan strømmen af kortfristet kapital til USA fra OPEC landene er øget kraftigt. Denne kapitaltilstrømning har gjort det muligt for USA at undgå den stramning i den økonomiske politik, som andre lande er blevet tvunget til at tage i anvendelse.

Den amerikanske stat har kunnet øge sin lånoptagning uden at anstrenge kreditmarkedet og drive renteniveauet op, og lederne er sluppet for at skulle tage et stadigt hensyn til betalingsbalancen. Som følge af dette har konjunkturudviklingen i USA i de seneste år været fordelagtigere end i de øvrige vestlige kapitalistiske lande. Men samtidig foregår den grundlæggende svækkelse af USA's økonomi. Den afspejler sig i voksende handelsbalanceunderskud.

Diagram 5. - USA's handelsbalance fra januar 1976 til oktober 1977. Tallene er korrigeret for sæsonsvingninger. (kilde: Business Week 21/3 1977, 12/9 1977, 10/10 1977 og 12/12 1977).

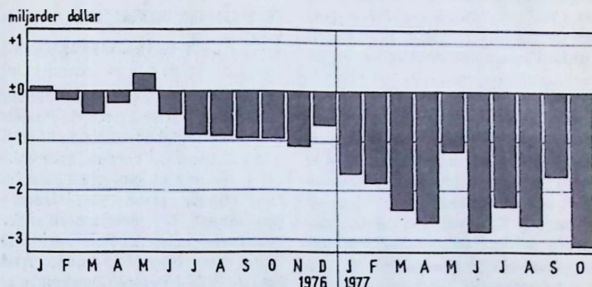

Diagram 5 viser, hvordan USA's handelsbalance kraftigt er blevet forringet siden begyndelsen af 1976. Underskuddet fra januar til september 1977 var næsten tre gange så stort som hele det store underskud i 1972. For hele 1977 vil handelsbalancen formodentlig komme til at opvise et underskud på omkring 27 milliarder dollars - et beløb, som er større end summen af alle tidligere underskud i 70'erne. Dette afspejler dels den stadig dyrere olieimport, dels den almene forringelse af USA's handelsposition.

Handelsunderskuddene modvirkes af et voksende overskud på balancen for tjenesteydelser, som bl.a. inkluderer investeringsindkomsterne fra udlandet. Men det har ikke været tilstrækkeligt til at forhindre en kraftig forringelse af også bytteforholdet. Denne slår nu ligesom handelsbalancen, alle tidligere bundrekorder.

Trods dette kunne USA i 1977 holde sine udenrigsbetalinger i balance uden nogen omfattende devaluering af dollaren. Dette skyldes helt og holdent tilstrømningen af kortfristet kapital. USA holder sig flydende ved hjælp af denne kapitaltilstrømning, men det er en skrøbelig redningsplanke. De udenlandske pengeplaceringer indebærer at USA's kortfristede gæld til udlandet hastigt øges, men USA's handelsunderskud gør de kapitalister, som ejer disse penge, stadig mere bekymrede. Hvis de bestemmer sig for hur-

tigt at hjemtage deres kapital for at gardere sig mod valutatab, vil dollaren komme til at synke som en sten. Det vil få alvorlige konsekvenser. Overproduktionskrisen i USA og i hele den vestlige verden vil blive skærpet som følge af accelerende inflation, akut krise i det internationale finanssystem og uddybende modsætninger på handels- og valutaområdet.

Finansmænd advarer allerede mod en sådan udvikling. En repræsentant for Schweiz' Nationalbank forklarede i november 1977: »Hvis dollaren fortsætter med at svækkes, vil der blive endnu mere protektionisme og flere restriktioner for kapitalbevægelserne, og mulighederne for bevarelsen af en sund genrejsning i verdensøkonomien vil blive mindsket kolossalb. 41)

To måder at undgå en ny dollarkrise på.

USA har to muligheder for at forsøge at afværge en ny dollarkrise og mindske handelsunderskuddet. 1. Den amerikanske stat kan gribe til den samme strammingspolitik som anvendes i de andre vestlige kapitalistiske lande. Dette er endnu ikke sket, selvom der findes visse tegn som peger i denne retning. (Renteniveauet er f.eks. blevet forøjet i USA i den seneste tid for at modvirke en kraftig stigning af pengeudbuddet og stimulere tilstrømningen af kortfristet kapital). Dæmpet indenlandsk efterspørgsel skulle lede til aftagende import, men det er - på grund af olien og

andre landes modforholdregler - ikke sandsynligt at importen ville blive formindsket tilstrækkeligt til at få USA's handel i balance igen. Derimod ville en sådan politik helt sikkert yderligere svække den internationale konjunktur.

2. USA kan gå i offensiven mod de andre vestlige kapitalistiske lande for at tvinge dem til at bære en større del af krisens byrder. Det er en politik som USA allerede anvender, og den rettes fremfor alt mod Japan og Vesttyskland. Vi har tidligere set, hvordan USA idag går i spidsen for gennemførelsen af nye handelsbarrierer og hvordan USA forsøger at presse prisen op på Japans og Vesttysklands valutaer. Det er et led i en politik, som har til formål at mindske USA's handelsunderskud på bekostning af de lande som idag har overskud. USA's finansminister Michael Blumenthal, slog i 1977 fast, at:

»Vi behøver betydelige skift - til underskud - i betalingsbalancerne hos overskudslande så som Japan, Tyskland, Schweiz og Holland.« 42)

Det er lykkedes USA at fremtvinge visse begrænsninger af eksporten til USA og revalueringer af Yenen og D-marken i forholdet til Dollaren.

Denne politik er imidlertid risikofyldt. For det første banes der vej for en valuta- og handelskrig af den type vi oplevede i 30'erne. For det andet forstærkes mistroen til dollaren, når den presses ned i forhold til yen og D-mark, og dermed øges risikoen for en svær valutakrise.

Den vestlige kapitalisme er fastlåst i en umulig situation, hvor en skærpelse af overproduktionskrisen er sandsynlig. Alle de vestlige kapitalistiske lande har et stort behov for et voksende verdensmarked, men samtidig er de tvunget til selv at træffe foranstaltninger som begrænser dette marked.

USA har gjort sit til at fastlåse den vestlige kapitalisme i denne position. USA bidrog til den kraftige tilbagegang i 1974-75. USA vanskeliggør opstigningen gennem sin valuta- og handelspolitik, og USA baner vejen for en ny dyb krise gennem sin fortsatte svækkelse.

5. Skærpede modsætninger USA-Vesteuropa

Borgerskabet i de vesteuropæiske lande solgte efter krigen den nationale uafhængighed til USA. At slutte sig til den Frie Verden, hvor USA var leder, var et spørgsmål som fik den højeste prioritering. Dørene blev åbnet for den amerikanske frie fortagssomhed. Den nationale kultur blev ofret for Anders And og Det Vilde Vesten. Den militære kontrol blev underlagt USA i NATO.

Naturligvis fandtes der modsætninger mellem USA's og Vesteuropas imperialister, hårdmodsætninger f.eks. omkring handelen og omkring kolonierne. Men taget under et var de vesteuropæiske imperialister villige til at underkaste sig USA's overherredømme for de profitter som ventede i kolvandet på den amerikanske imperialisme. Dette var ikke et forhold som kunne fortsætte.

»Overfladisk set synes alt at være i »fineste orden«: USA har sat Vesteuropa, Japan og andre kapitalistiske lande i undtagelsestilstand (sv undantagsstat), Tyskland (Vesttyskland), England, Frankrig, Italien og Japan som er faldet i kløerne på USA, efterkommer lydigt USA's befalinger. Men det vil være forkert at tro, at denne »gode tilstand« vil bestå i al evighed, at disse lande vil finde sig i USA's overherredømme og åg i det uendelige, at de ikke vil forsøge at løsrive sig fra det amerikanske tyranni og betragte vejen til en selvstændig udvikling.« 43)

Således skrev Stalin i 1952, og han fik ret.

Vesteuropas genvundne styrke og USA's ændrede rolle i verdensøkonomien indebærer, at USA's overherredømme udgør en voksende trussel mod den vesteuropæiske kapitalprofit.

Stadig tungere byrder på Vesteuropa.

I takt med imperialismens almenne

tilbagegang og sin egen relative svækkelse lægger USA stadig tungere byrder på de vesteuropæiske landes skuldre - en undermineret dollar, aggressiv handels- og valutapolitik, stadig mere parasitære udlandsinvesteringer, inflation og spekulative kapitalbevægelser. Williams-kommissionen skriver:

»USA bør fortsætte med at tage sin del, men andre industrilande må også tage deres fulde del af ansvaret for deres eget forsvar og for et smidigt fungerende internationalt økonomisk system.« 44)

Meningen er, at de vesteuropæiske lande skal betale for USA's militære tilstedeværelse i Europa, fortsætte med at tage imod de dollars som strømmer ud af USA og på andre måder støtte USA's position i verdensøkonomien. USA forsøger at tvinge Vesteuropa til at overtage en stadig større andel af omkostningerne for opretholdelsen af den vestlige alliance. Dermed bliver denne alliance, USA's overherredømme, en hæmsko for den vesteuropæiske kapital.

Det punkt er nået, hvor borgerskabet i Vesteuropa er tvunget til at søge nye veje. Dette er en vigtig forandring, som de ledende i USA nøje har lagt mærke til.

Tidligere var de vesteuropæiske lande villige til direkte eller indirekte (via støtten til dollaren) at finansiere en del af omkostningerne ved USA's militære magt i Europa. Men nu, forklæres det i en amerikansk rapport:

»kan vi ikke længere/forvente at vesteuropæerne vil give os budgetstøtte eller fortsætte ret meget længere med at give os valutastøtte, som en måde at sikre sig at vi bibeholder en betydelig tilstedeværelse i Europa. Interessecalancen skifter i og med at vesteuropæerne alvorligt overvejer at lægge en selvstændig strategisk kurs.« 45)

Tendensen hos borgerskabet i Vesteuropa til at tage en sådan selvstændig strategisk kurs er stærk. Den viser sig i udvidelsen af EF og i bestræbelserne på yderligere at integrere EF-landene. Den afspejles også i forsøgene fra de vesteuropæiske landes side på en tilnærmelse til den tredje verden.

Disse bestræbelser leder til konflikter med USA. Modsætningerne mellem USA og de vesteuropæiske lande skærpes. Det er betydningsfuldt. Men de vesteuropæiske lande er ikke supermagter. Ikke engang sammensluttet i EF kan de idag tage striden op med USA om verdensherredømmet. Ledelsen i USA ved det. Ved en konference, arrangeret af det amerikanske udenrigsministerium i 1972 konstateredes det at:

»De Europæiske Fællesskaber er verdens største handelsenhed, med en indflydelse i verdens økonomiske anliggender som ligger næst efter, hvis den ikke er lig med USA's. Men den savner en militær verdenskapacitet, og som følge heraf svarer dens indflydelse i verdens politiske anliggender ikke til dens størrelse, rigdom og historie.« 46)

Alligevel er USA ikke uden en

rival om verdensherredømmet.

6. Afslutning

USA trådte frem som en opkomling i konkurrencen på den imperialistiske arena, man var snart et hoved højere end alle andre. Produktivkræfternes udvikling og kapitalakkumulationens omfang nåede i USA niveauer som aldrig tidligere var blevet set i noget kapitalistisk land. Ekspansion udenfor landet blev nødvendigt. Dørene skulle åbnes for den amerikanske kapital. Derfor skabte USA's imperialister en militær magt, som gjorde det muligt efter to store krige at erobre overherredømmet i den kapitalistiske verden.

Idag er imperialismen trængt, og USA har det særlig svært. Dets økonomiske magt sygner hen og dets herredømme brydes i

stykker af de undertrykte nationers og folks kamp. Indsnørret i modsætninger tvinges USA til at møde en ny konkurrent, og en mægtig sådan - det imperialistiske Sovjetunionen.

Men USA er ingen harmlos stake, som man bare behøver at pege på for at få det til at falde omkuld. USA har endnu sin ekspansions- hunger og sin dominans over mange lande. Dets produktionsapparat er stadig uden sidestykke i noget enkelt vesteuropæisk land. USA står for over en fjerdedel af verdens samlede BNP, og dets militærbudgetter er større end Vesteuropa, Canadas og Japans tilsammen.

USA er ikke en hvilken som helst svækket imperialistmagt. USA er en supermagt i tilbagegang. Det er en magt som desperat vil forsvare sit herredømme. Det er en af verdens folks hovedfjender.

NOTER

1. USIEP (United States International Policy in an Interdependent World. Report to the president Submitted by the Commission on International Trade and Investment Policy, July 1971, Washington DC), s. 344.
2. USIEP, s. 351.
3. IERWW 2 (Shonfield A, ed. International Economic Relations of the Western World 1969-1972, vol. 2, International Monetary Relations, London, New York, Toronto 1976), s. 42. Tallene gælder for året 1947.
4. Truman 6.3.47, cit. i Fleming D. F., The Cold War and Its Origins, 1917-1960, London 1961, s. 436, Ambrose S.E., Rise to Globalism, American Foreign Policy since 1938, London 1971, s. 148.
5. Thorsten V. Kalijarvi, specialist i udenrigsspørgsmål knyttet til senatet og senere viceudenrigsminister. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, mars 1950, s. 4.
6. DSB (The Department of State Bulletin) 24.11.46, s. 950, 953.
7. Clayton, DSB 24.11.46, s. 950. Se endvidere DSB 28.10.45, s. 654, 27.5.45, s. 979 f.
8. Gordell Hull, Roosevelts Udenrigsminister, cit. i Kolko G., The Politics of War. The World and United States Foreign Policy 1943-45, New York 1968, s. 251.
9. Modstand i kongressen truede fx. flere gange med at stoppe rustningsprogrammet og den økonomiske satsen i udlandet foreslået af præsidenten. (Se fx. Kolko J. & G., The Limits of Power. The World and United States Foreign Policy, 1945-1954, New York 1972, s. 376ff).
10. Den almene krise er en krise for det kapitalistiske verdenssystem som helhed, den omfatter alle kapitalismens sider. Den almene krise indledtes i tiden før 1. verdenskrig som en følge

- af mange faktorer, de vigtigste var 1) Monopol-kapitalismens intensive profitjagt skærpede overproduktionskriserne, selv i forbindelse med højkonjunkturer var der massearbejdsløshed.
- 2) Delingen af verden mellem de forende kapitalistiske lande var gjort. Til grund for opdelingen lå styrkeforholdet mellem landene, men dette udvikler sig ujævnt og derfor er det nødvendigt med nyopdelinger. Den 1. verdenskrig var et bevis på at styrkelige vægten kun kan være midlertidig.
- 3) Den russiske oktoberrevolution gennemførtes i 1917. Revolutionen markerede opstanden til den proletariske revolutionens epoke.
11. USIEP, s. 372, Diebold Jr. W., The United States and the Industrial World. American Foreign Economic Policy in the 1970s, New York, Washington, London 1972, s. 117f.
12. I 1964 var Eurodollarmarkedets størrelse 9 milliarder dollars. I 1966 16 milliarder dollars, 1969 44 milliarder og mod slutningen af 1970 var det på 57 milliarder dollars (IERWW 2, s. 182).
13. IERWW 2, s. 183.
14. Lenin, Valda Verk 1, s. 697.
15. SAUS 1975 (Statistical Abstract of the United States 1975, US Bureau of the Census, Washington DC 1975), s. 799. Underskudene, beregnet på samme måde som i diagram 1, beløb sig til 10,6 milliarder dollars i 1971, 11,2 milliarder dollars i 1972, 1,0 milliarder dollars 1973 - og ifølge foreløbige tal - 10,6 milliarder dollars i 1974.
16. Diagrammet bygger på de officielle amerikanske beregningsprincipper, hvilke adskiller sig fra dem som bruges i andre lande. Hvis statistikken gøres sammenlignelig med andre lande, får USA underskud på sin handelsbalance allerede i 1966 (Kolko J., USA og verdens kapitalismens kris, Falköping 1976, s. 62).
17. USIEP, s. 345.

18. USIEP, s. 351. EF har idag en større andel af verdenseksporten end USA, selv hvis man trækker handlen indenfor EF fra.
19. USIEP, s. 361.
20. I 1966 beherskede fx. amerikanske selskaber 80 procent af datamarkedet indenfor EF. (Hellman R., The Challenge to US Dominance of the International Corporation, New York, 1970, s. 93ff)
21. SAUS 1975, s. 733.
22. USFEP (US Foreign Economic Policy for the 1970s. A New Approach to New Realities. A Policy Report by A National Planning Association Advisory Committee, Washington 1971) s. 8f, USIEP, s. 346f, 355f. Jvf. Maynard G. & van Ryckeghem W., A World of Inflation, London 1976, s. 93f.
23. USIEP, s. 24, Kolko J., s. 19, 74f, 102f, 132.
24. SAUS 1975, s. 848. Tallene for 1974 er foreløbige. Jvf. *Business Week* 11.4.77, s. 80, som viser at realindkomsten for gennemsnitsarbejderen i USA praktisk talt har ligget fast i perioden 1967-1976.
25. *Business Week*, 19.9.77, s. 74.
26. USIEP, s. 345f, 349.
27. SAUS 1975, s. 380, 473. Tallene for 1974 er foreløbige.
28. USIEP, s. 27, Magdorff i Vietnam *visat vägen*, Kristianstad 1974, s. 102f.
29. Cit. i *Erich M. & Hein J.*, The Competitive Position of United States Exports, New York 1968, s. V.
30. Valda Verk 1, s. 682.
31. IERWW 2, s. 334ff, *Ekspressen* 6.5.71. (sv dagblad).
32. IERWW 2, s. 336ff, *Diebold*, s. 424f.
33. I 1977 brugte f.eks. centralbankerne i begge de to første kvartaler mere end 20 milliarder dollars i deres manipulationer med vekselkurserne. (*Business Week* 3.10.77, s. 71f).
34. Handelsdomstolen fastslog i april 1977, at Japans praksis med ikke at tage indirekte skatter af TV-apparater som eksporteres er at betragte som en eksportunderstøttelse. Dette indebærer, at TV-importen fra Japan, ifølge amerikansk lov, skal belægges med ekstratold. Domstolens beslutning vil, hvis den stadfæstes ved de højere instanser, få vidtstrakte konsekvenser. Størstedelen af Japans og Vesteuropas eksport risikerer at blive udsat for ekstratold.
35. USIEP, s. 86, IERWW 1, s. 91. Disse beregninger medregner kun offentliggjorte importkvoteringer, eksportbegrænsningsaftaler etc. dvs. ikke hemmelige kartelloverenskomster.
36. USIEP, s. 211. Se ligeledes s. 12, 294. USA forsøger også at presse Vesteuropa til at importere mere fra Japan for at aflaste sit eget marked. Det er nødvendigt at de vesteuropæiske lande »accelererer afviklingstakten for de nuværende kvantitative restriktioner for import fra Japan». skriver Williams-kommissionen, og tilføjer truede: »Hvis der ikke opnås fremskridt på denne front, kan USA blive tvunget til at overveje andre forholdsregler for at løse dette problem» (s. 219f).
37. *Hellman*, s. 237.
38. IERWW 2, s. 7.
39. *Maynard & van Ryckeghem*, s. 95, 206ff, 219f, 227ff, *Kolko J.*, s. 28. I teorien skal de prisforhøjelser som bliver resultatet af en devaluering balanceres af tilsvarende prissenkninger i det land som får sin valuta revaluert.
- Dette forudsætter dog at monopolkapitalisten er ligeså hurtig til at sænke priserne som til at forhøje dem. Men det er han jo ikke. Derfor leder omfattende valutakursjusteringer til forstærket inflation i den internationale økonomi.
40. IERWW 2, s. 7.
41. *Business Week* 14.11.77, s. 200. Det amerikanske Morgan Guaranty Trust Co. har i sin oversigt World Financial Markets formuleret sig på lignende måde: »Kombinationen af USA's store underskud i handlen og den omfattende dollarsvaghed på valutamarkedet kan få alvorlige inflationsfølger for USA og medføre store ustabile effekter på den internationale økonomi og valutasituationen. Den kan meget vel frembringe protektionistiske foranstaltninger». (*Business Week*, 17.10.77, s. 35).
42. *Business Week*, 11.7.77, s. 29.
43. Stalin J., *Socialismens økonomiska problem i SSRU*, cit. efter Gnistan 27/77.
44. USIEP, s. 7, Se ligeledes s. 17.
45. USFEP, s. 171.
46. Theodore Geiger i *Krause L.B. & Salant W.S.* (ed.) European Monetary Unification and Its Meaning for the United States, Washington DC 1973, s. 63.

ORDFORKLARINGER

Aktiver:

Aktiver dvs. formueværdierne.

Anti-dumping:

Modtræk overfor prisnedsættelser som middel i konkurrencen.

Arbejdsproduktiviteten:

Mængden af producerede enheder pr. arbejdstime.

Besiddelsesmonopol:

Monopol på et bestemt landområde.

Betalingsbalancen:

Betalingsbalancen er en opgørelse over værdien af de inden for en given periode foretagne økonomiske transaktioner med udlandet uden hensyn til betalingstidspunktet.

Betalingsbalancen opdeles som regel i flere delbalancer, heraf balancen for de løbende poster (dvs. handelsbalancen, fragtbalancen, turistbalancen, øvrige tjenesteydelser, renter og gaver mv.), og balancen for kapitalposter (som er en opgørelse af ændringerne i landets gæld til udlandet på et givet tidspunkt, nemlig ved årets udgang).

(Med forbehold for evt. mindre forskelle i opgørelsesmetoden).

Bilateral:

Mellem to lande.

BNP = Bruttonationalproduktet:

BNP er årets forædling angivet i markedspriser, dvs. plus indirekte afgifter, men minus subsidier. (med forbehold for evt. mindre forskelle i opgørelsesmetoden).

BNP i faste priser: (reel BNP)

Dvs. BNP minus inflation. (Feks. BNP 1978 i 1955 priser)

Bundne lån:

Lån som er knyttet til indkøb i långiverlandet (bl.a. meget anvendt i forbindelse med den såkaldte U-landsbistand).

Devaluere:

Nedskrive valutaen, dvs. mindske dets pris i forhold til andre valutaer.

Direkte investeringer:

Investeringer i udlandet som giver kontrol over det man investerede i, fx. oprettelsen af et datterselskab i udlandet.

Eurodollar(markedet):

Eurodollars er dollaraktiver i udlandet investeret på det vesteuropæiske kapitalmarked, dvs. dollars i udlandet som ikke anvendes til indløsning af guld i USA eller til at købe amerikanske statspapirer for, men som i stedet lånes videre til banker eller selskaber i Europa.

Faste valutakurser:

Et system med bestemte prisforhold mellem valutaerne.

Flydende valutaer:

Et system uden faste prisrelationer mellem valutaerne.

Guldkonvertibilitet: Dvs. som kan indløses med guld.**Handelsbalancen:**

Forskellen mellem værdien af eksporten og importen af varer.

Hegemoni: Overherredømme.**International likviditet:**

F.eks. Danmarks internationale likviditet er beholdningen af internationalt gangbare værdienheder.

Karteltaaler:

Overenskomst mellem virksomheder for at regulere pris, produktion og omsætningsforhold for at modvirke følgerne af den indbyrdes konkurrence.

Kortfristet kapital:

Penge som er udlånt på kort tid, og som derfor hurtigt kan frigøres.

Multilateral: Mellem flere lande.**Nominel told:**

Den fastslåede told, til forskel fra den virkelige toldbeskyttelse. Antag f.eks. at den danske skotold er på 10%. Hvis prisen på et par sko er 100 (læderet) plus 50 (løn og profit) = 150 kr. i Italien, så vil importerede italienske sko altså blive solgt for 165 kr. i Danmark. Antag f.eks. at læder frit kan importeres - læderomkostningerne for en dansk producent er med andre ord på 100 kr pr. par (hvis vi forudsætter, at der anvendes italiensk læder og ser bort fra transportomkostningerne). Dette indebærer at den danske skofabrikant kan sælge sine sko for samme pris som importerede italienske sko og endda ligge på et lønomkostnings- og profitniveau som ligger $15/50 = 30\%$ over den italienske skoproducents. Den virkelige toldbeskyttelse

for den danske producent er altså betydelig større end den nominelle.

OECD-landene:

Organisationen for økonomisk samarbejde og udvikling. Medlemmer: USA, Canada, Japan og de vesteuropæiske lande.

Parasitisme:

Dvs. at snylte på andre. I økonomisk forstand vil det sige at tjene penge ved åger, kuponklipping og spekulation.

Pengepolitik:

Ved pengepolitik forstås økonomisk-politiske foranstaltninger, som gennem påvirkning af pengemængde, kreditgivning og rente i første række sigter mod at øve indflydelse på erhvervenes investeringer.

Reservevaluta:

Dvs. en valuta som andre lande holder i deres valutaeserver.

Revaluere:

Opskrive valutaen, dvs. forhøje dens pris i forhold til andre valutaer.

SDR = Specielle trækningsrettigheder:

SDR fungerer som international valuta. I 1974 fastlagde SDR's værdi som et vejet gennemsnit af 16 landes valutaer. Dollarens værdi har stor betydning for SDR's værdi.

Sterlingblokken:

Sterlingblokken var det handels- og valutaområde som Storbritannien kontrollerede under krisen i 30'erne.

Subventionere:

I økonomisk betydning vil det sige, at staten understøtter, f.eks. gennem af fritage eksportvarer for afgifter.

Teknologiintensive varer:

Produktion af varer som kræver omfattende anvendelse af den moderne videnskab og teknologi f.eks. datamaskiner.

Uproduktive sektor: Dvs. den ikke vare-producerende del af økonomien.**Valutakurs:**

I Danmark prisen i danske kroner på (oftest) 100 udenlandske monenheder.

Valutakursmanipulationer:

Statslige forsøg på at påvirke prisforholdet mellem landets egen valuta og andre landes valutaer. Hvis f.eks. den vesttyske regering vil forhindre D-markens i at stige i forhold til dollaren, kan den støtteopkøbe dollars på det internationale marked for på denne måde at øge efterspørgslen efter dollars og presse dens pris op i DM.

Valutaeserver:

Valutaeserverne er et lands beholdning af udenlandsk valuta.

Williams Kommissionen:

Et udvalg som blev nedsat af Nixon i 1970 for matematisk at fastslå værdien af USA's internationale økonomiske politik.

Tale ved den udvidede arbejdskonference indkaldt af Kinas kommunistiske Partis Centralkomité.

30. januar 1962.

MAO ZEDONG

»OM DEMOKRATISK CENTRALISME«

Kammerater! Jeg vil nu fremlægge nogle få idéer. (Varmt bifald) Alt i alt vil jeg behandle 6 punkter, idet jeg vil koncentrere mig om spørgsmålet om demokratisk centralisme, men jeg vil også berøre andre spørgsmål.

**For det første:
Måden hvorpå denne
konference er blevet
afholdt.**

Mere end 7.000 mennesker har deltaget i denne udvidede centrale arbejdskonference. I første omgang udarbejdede flere kammerater et udkast til en rapport. Inden dette forslag kunne blive diskuteret i det politiske bureau, foreslog jeg dem, at i stedet for først at indkalde det politiske bureau for at diskutere det, så skulle vi med det samme uddele det til alle de kammerater, der deltager i konferencen for at få deres bemærkninger og meninger. Kammerater, blandt jer er der folk fra forskellige områder og dele af landet — fra provins-, præfektur- og amtskomitéer, fra partikomitéer på forskellige virksomheder og fra centrale ministerier. De fleste af jer er nærmere ved 'græsrodderne' og burde kende situationen og problemerne bedre end os fra det stående udvalg, fra det politiske bureau og fra centralkomitéens sekretariat. Og da I desuden arbejder på forskellige områder, kan I rejse spørgsmål ud fra forskellig baggrund. Dette er grunden til, at vi har bedt om jeres meninger. Efter udkastet til rapporten var udsendt til jer, så rejste den som ventet en livlig

diskussion, der selv om I var enige med centralkomitéens grundlæggende politik, frembragte mange synspunkter. Senere blev der nedsat en redaktions-

rence på den sædvanlige måde, dvs. ved først at høre på en rapport, derefter diskutere den, og til sidst holde afstemning ved håndsoprækning, så havde vi ikke

komité på 21, omfattende ansvarlige medlemmer af centralkomitéens regionsbureauer, som efter 8 dages diskussion udarbejdede det andet udkast af rapporten. Man kan sige, at dette andet udkast er centralkomitéens opsummering af de 7.000 deltagers diskussion. Uden jeres forslag kunne det ikke være blevet skrevet. Både første og anden del har gennemgået meget væsentlige ændringer i det andet udkast, og dette er jeres fortjeneste. Jeg forstår, at alle har modtaget det andet udkast ret positivt, og at I betragter det som ret godt. Hvis vi ikke havde anvendt denne fremgangsmåde, men havde afholdt denne konfe-

nået et så godt resultat.

Dette er et spørgsmål om, hvordan man kan afholde møder. Fremlæg et udkast, bed om deltageres bemærkninger, lav forbedringer i forhold hertil, før rapporten aflægges. Når man udarbejder en rapport, skal man ikke straks læse den op, men give mulighed for at få supplerende synspunkter og forklaringer med. Ved at følge denne metode kan vi fremme demokratiet mere, kan vi inddrage gode idéer fra alle og sammenligne forskellige synspunkter, og vi vil få mere levende møder. Det har været klogt at bruge denne metode ved denne konference, som er blevet afholdt

Modsigelser indenfor folket kan kun blive løst ved den demokratiske metode, ved at lade masserne sige deres mening.

for at opsummere erfaringerne fra 12 års arbejde, og især fra de sidste 4 år; der er nemlig mange spørgsmål og derfor også mange meninger. Men kan alle konferencer anvende denne metode? Nej, slet ikke. For at anvende denne metode behøves der megen tid. Den kan undertiden anvendes for folkekongressernes møder. Kammerater fra provins-, præfektur- og amts-partikomiteer, når I indkalder til møder i fremtiden, så kan I også anvende denne metode, hvis betingelserne er til stede. Normalt har I selvfølgelig travlt og kan derfor ikke anvende masser af tid til konferencer, men det er ingen skade til at prøve, når I vurderer, at betingelserne er til stede.

Hvilken slags metode er så dette? Det er den demokratiske centralismes metode, masseliniens metode: først demokrati, så centralisme; fra masserne til masserne; ledelsens integration med masserne. Dette er det første punkt, jeg ønsker at diskutere.

For det andet: Spørgsmålet om demokratisk centralisme.

Det ser ud som om nogle af vore kammerater stadig ikke forstår den demokratiske centralisme, som den er beskrevet af Marx og Lenin. Nogle af disse kammerater er allerede veteran-revolutionære af 1938-støbningen eller af anden støbning — under alle omstændigheder, så har de været medlemmer af det kommunistiske parti i adskillige årtier, og de forstår stadig ikke dette spørgsmål. De er bange for masserne, bange for at masserne skal sige deres mening, bange for massernes kritik. Hvilken tænkelig grund er der for marxister-leninister til at være bange for masserne? Samtidig med at disse kammerater er bange for at tale om deres egne fejl, så er de også bange for, at masserne skal tale om deres fejl. Jo mere bange de er, des mere vil de føle sig forfulgt af spøgelser. Efter min mening skal man ikke være bange. Hvad er der at være bange for? Vor holdning er at holde os til

sandheden og straks rette vore fejl. Spørgsmålet om, hvad der er rigtigt og forkert, hvad der er korrekt eller ukorrekt i vort arbejde falder ind under modsigelserne inden for folket. Modsigelser inden for folket kan ikke løses med skældsord eller med næverne, og endnu mindre med knive eller med geværer. De kan kun løses gennem diskussion og overtalelse, gennem kritik og selv-kritik. Kort sagt, kan de kun blive løst ved den demokratiske metode, ved at lade masserne sige deres mening.

Der bør være ægte demokrati både inden for og uden for partiet, dvs. at den demokratiske centralisme skal tages alvorligt for begge områder. Problemerne skal bringes frem i lyset, og masserne skal have lov til at sige deres mening, selv om vi bliver skældt ud. Det værste, der kan komme ud af disse skældsord, er, at vi bliver styrtet og derved ikke kan fortsætte med vort nuværende arbejde. Degradering til en lavere post eller forflyttelse til andet område — hvad er der så frygte-

ligt ved det? Hvorfor kan en person kun stige og ikke falde i graderne! Hvorfor kan man kun arbejde et sted og ikke blive overflyttet til et andet? Jeg tror, at både degradering og forflyttelse har fordele, uanset om de er retfærdige eller ej. De hjælper med til at hærde folks revolutionære vilje, giver dem mulighed for, at undersøge og studere mange nye forhold, og erhverve mere nyttig viden. Jeg har selv erfaringer i den henseende og har haft et stort udbytte af det. Hvis I ikke tror mig, kan I jo selv vurdere. Som Szuma Chien sagde: »Da kong Wen var fængslet skrev han »Forandringernes Bog«; da Confucius var i en kvalfuld situation samlede han »Forårs- og Efterårs-Annalerne«. Chu Yuan komponerede »Li Sao« i landflygtighed. Tsochü Ming mistede synet, og han frembragte »Kuo Yu«. Sun Tzu var blevet krøbling, inden han skrev sin bog om militærvidenskab. Lu Pu-wei blev forflyttet til Shu området, og derfor arvede verden hans »Lu Lan«. Han Fei blev fængslet under Chin-kongedømmet og han skrev »Shui Nan« og »Ku Fen«, som er to kapitler af hans store værk. De fleste af hans 300 digte i »Odernes Bog« blev skrevet med visdom og giver udtryk for den indestængte vrede« Nu til dags er man i tvivl, om kong Wen virkelig skrev »Forandringernes Bog« eller om Confucius samlede »Forårs- og Efterårs-Annalerne«, så vi kan lade være med at tage dem i betragtning og lade specialisterne tage sig af det. Men Szuma Chien troede, at disse ting var sande. Og det er sandt, at kong Wen blev fængslet, og at Confucius var i en kvalfuld situation. Undtaget eksemplet med at Tsochü Ming blev blind, så nævner Szuma Chien eksempler på, hvordan ledere behandlede folk forkert i oldtiden. Der er også eksempler på, at vi har behandlet nogle kadre forkert, og uanset om behandlingen har været fuldstændig forkert eller kun delvis forkert, så skal de efter nye undersøgelser have oprejsning i forhold til hver enkelt sag. Men generelt sagt vil en sådan forkert

»Alle vigtige spørgsmål er det nødvendigt med kollektive drøftelser, en samvittighedsfuld høring af forsk. opfattelser. . . » En metode man i Kina har brugt, for at få ledelsen til at forstå massernes behov og synspunkter, har været at lade alle ledende kadre prøve fysisk arbejde sammen med folket.

Her arbejder Zhou Enlai (Chou En-lai) udenfor Peking i sommeren 1958.

behandling — degradering eller forflyttelse — hærde deres revolutionære vilje og hjælpe dem til at få meget ny viden fra masserne. Her må jeg dog understrege, at jeg ikke går ind for vilkårligheder, forkert behandling af vore kadre, vore kammerater, eller af andre på samme måde, som da kong Wen i sin tid blev holdt fængslet, da Confucius var i en kvalfuld situation, da Chu Yuan blev sendt i landflygtighed, og da Sun Tzu fik fjernet sine knæskaller. Jeg er ikke fortaler for at gøre tingene på denne måde, jeg er imod det. Det, jeg mener er, at i enhver fase af menneskets historie har der altid været sådanne tilfælde af forkert behandling. I klassesamfund er sådanne tilfælde utallige. Heller ikke i et socialistisk samfund kan sådanne tilfælde helt undgås. De er uundgåelige både i perioder, hvor ledelsen fører en korrekt linie, og hvor deres linie er ukorrekt. Der er dog en forskel. Så snart en sag, der er blevet behandlet forkert, er blevet opdaget, så vil der under en korrekt linie ved en genoptagelse af sagen ske en rehabilitering af de berørte folk, og de vil få en undskyldning,

hvorefter de vil føle lettelse, og de vil gå med oprejt hoved igen. Men under en forkert linie er dette umuligt, og fejlene kan kun rettes af dem, der repræsenterer en korrekt linie ved hjælp af den demokratiske centralistiske metode. Og hvad angår dem, som har begået fejl, og som efter kritik og fornyet undersøgelse fra højere niveau, helt korrekt er blevet degraderet eller forflyttet, så siger det sig selv, at en sådan degradering eller forflyttelse vil hjælpe dem til at rette deres fejl og få en ny tilen.

For øjeblikket er der nogle kammerater, som er meget bange for, at masserne begynder på diskussioner og fremlægger synspunkter, som adskiller sig fra de ledende organers eller fra ledernes. Så snart der bliver diskuteret et problem, vil de undertrykke massernes initiativ og vil ikke tillade dem at sige deres mening. Denne holdning er afskyelig. Den demokratiske centralisme står nedskrevet i vore partilove og i statsforfatningen, men de overholder den ikke. Kammerater, vi er revolutionære. Hvis vi begår virkelige fejl, som er skadelige for partiets

kurs og for folket, så skal vi rædtore os med masserne og kammeraterne og kritisere os selv. En sådan selvkritik skal undertiden gentages adskillige gange. Hvis én gang ikke er nok og folk ikke er tilfredse, så skal det gøres en gang til; og hvis de stadig ikke er tilfredse, så skal det gøres en tredje gang; det skal gentages, indtil ingen mere har nogen kritik. Nogle partikomiteer på provinsniveau har gjort netop dette. Nogle få provinser har taget nogle initiativer og ladet folk sige deres mening. De tidligste begyndte på selvkritikken i 1959, de sidst tilkomme begyndte i 1961. Nogle provinser, som Honan, Kansu og Chinghai, blev tvunget til at foretage selvkritik. Nogle folk siger, at der er andre provinser, som først synes at have begyndt på selvkritik nu. Men uanset om de har foretaget selvkritik på eget initiativ eller er blevet tvunget til det, uanset om de har gjort det på et tidligt eller sent tidspunkt, så vil vi altid hilse det velkommen, så længe de ser deres fejl i øjnene, er villige til at indrømme og rette dem og lader sig kritisere af masserne, dvs. så lang tid de indtager denne holdning.

Kritik og selvkritik er en metode: det er en metode til at løse modsigelser inden for folket, og den er faktisk den eneste metode. Der er ingen andre metoder. Men hvis vi ikke har ægte demokrati og ikke helt ærligt anvender demokratisk centralisme, så kan denne metode af kritik og selvkritik ikke anvendes.

Har vi ikke mange vanskeligheder for øjeblikket? Det er umuligt at klare disse vanskeligheder, hvis vi ikke stoler på masserne og ikke vækker massernes og kadrernes begejstring. Men hvis vi ikke forklarer situationen for masserne og kadrerne, hvis vi ikke taler ligeud til dem og lader dem komme frem med deres mening, hvis vi stadigvæk er bange og ikke vover at tale rent ud, så vil det være umuligt at vække deres begejstring. I 1957 sagde jeg, at vi skulle skabe en situation, hvor vi har både centralisme og demokrati, har både

disciplin og frihed, har både viljens enhed og personlig frihed». Vi burde skabe en sådan politisk situation både inden for og uden for partiet. I modsat fald vil det være umuligt at vække massernes begejstring. Vi kan ikke klare vanskeligheder uden demokrati. Det er selvfølgelig endnu mere umuligt at gøre det uden centralisme, men hvor der ikke findes demokrati, findes der heller ikke centralisme.

Uden demokrati kan der ikke findes korrekt centralisme, fordi centralisme ikke kan tilvejebringes, hvis folk har forskellige opfattelser og mangler enhed i tankegang. Hvad menes der med centralisme? For det første må der være en koncentration af korrekte ideer. Enhed i tankegang, i politik, planer, direktiver og handling, skabes på basis af en koncentration af korrekte ideer. Dette er enhed gennem centralisme. Men hvis alle de berørte stadig ikke er klare over problemerne, hvis de ikke får lov til at give udtryk for deres opfattelser eller utilfredshed, hvordan kan vi så få enhed gennem centralisme? Uden demokrati er det umuligt at opsummere erfaringer korrekt. Uden demokrati, uden massernes ideer er det umuligt at skabe gode linier, principper, politiske retningslinier eller metoder. Hvad angår formuleringen af linier, principper, politiske retningslinier og metoder, så spiller vore ledende organer mere rollen som en fabrik. Enhver ved, at en fabrik ikke kan producere produkter af høj kvalitet, uden at råmateriale er af høj kvalitet og findes i tilstrækkelige mængder. Hvis der ikke findes demokrati, hvis der ikke er kendskab til, hvad der foregår på lavere niveau, hvis der ikke er en tilstrækkelig indsamling af de berørtes synspunkter og ikke er forbindelse mellem højere og lavere niveauer, og hvis ledende organer på højere niveau er i stedet udelukkende træffer beslutninger ud fra ensidigt og mangelfuldt materiale, så kan sådanne beslutninger næppe undgå at blive subjektive. Og det vil være umuligt at opnå enhed i tankegang og i handling eller opnå

ægte centralisme. Er hovedemnet på denne konference ikke netop modstand mod decentralisme og styrkelse af centralisme og enhed. Hvis vi ikke er i stand til at skabe demokrati i fuldt omfang, vil denne centralisme, denne enhed så blive ægte eller falsk? Vil den blive virkelig eller tilsyneladende? Vil den blive korrekt eller forkert? Den vil selvfølgelig kun blive falsk, tilsyneladende og forkert.

Vor centralisme er en centralisme, som bygger på demokrati. Proletarisk centralisme er en centralisme, som bygger på et vidtgående demokratisk grundlag. Partikomiteerne på alle niveauer er organer, som uøver central ledelse. Men partikomiteens ledelse betyder kollektiv ledelse, ikke egenmægtige beslutninger af førstesekretæren alene. Inden for partikomiteerne bør også kun anvendes demokratisk centralisme. Forholdet mellem førstesekretæren og de andre sekretærer og komiteemedlemmer er sådan, at mindretallet er underordnet flertallet. Det stående udvalg eller det politiske bureau kan tages som eksempler. Det sker ofte, når jeg siger noget, som de andre ikke er enige i, uanset om det er korrekt eller forkert, så må jeg samtykke i deres synspunkter, fordi de har flertallet. Jeg har ladet mig høre, at der nu er nogle provins-, præfektur- og amts-partikomiteer, hvor alle sager bliver besluttet af førstesekretæren alene. Dette er helt forkert. Hvordan kan vi retfærdiggøre, at det er nok, når kun én person har talt. Jeg tænker her på vigtige afgørelser, ikke på rutinearbejde, som følger efter allerede truffene beslutninger. I alle vigtige spørgsmål er det nødvendigt med kollektive drøftelser, en samvittighedsfuld høring af forskellige opfattelser og en omhyggelig analyse af den komplekse situation og de forskellige synspunkter. Ved overvejelse af en situation bør de forskellige muligheder og de forskellige aspekter tages i betragtning: hvad er godt og hvad er dårligt, hvad er let og hvad er vanskeligt, hvad er muligt, og

hvad er umuligt? Dette bør gøres så omhyggeligt og grundigt som muligt. At handle anderledes vil være det rene enmandstyranni. Sådanne førstesekretærer bør kaldes tyranner og ikke »gruppledere«, som praktiserer demokratisk centralisme. Der var engang en vis Hsiang Yu, der var kendt som Tyrannen fra det Vestlige Chu. Han hadede at lytte til synspunkter, som afveg fra hans egne. En person ved navn Fan Tseng ville give ham et råd, men Hsiang Yu ville ikke høre på, hvad han havde at sige. Der var en anden mand ved navn Liu Pang, grundlæggeren af Han-dynastiet, som var bedre til at anerkende idéer, som afveg fra hans egne. En intellektuel ved navn Li Yi-chi kom for at tale med Liu Pang. Han blev først præsenteret som en lærer af den confucianske skole. Liu Pang sagde, at det var krigstid, så han havde ikke tid til at møde lærer. Li Yi-chi for op i vrede og sagde til dørvogteren: »Gå derind igen og sig, at jeg er en dranker fra Kaoyang, ikke en lærer.« Dørvogteren gjorde, som han var blevet bedt om. »Det er i orden, bed ham komme ind.« Da Li Yi-chi trådte ind, var Liu Pang ved at vaske sine fødder, men rejste sig øjeblikkeligt for at byde ham velkommen. Li Yi-chi, der stadig var rasende over, at Liu Pang havde nægtet at tale med en lærer, skældte ham ud. Han sagde: »Hør, ønsker du at besejre verden eller ej? Hvorfor ringeagter du en ældre?« Da Li Yi-chi på det tidspunkt var 60 år og Liu Pang var yngre, så kaldte Li sig for »ældre«. Liu Pang undskyldte og accepterede straks Li Yi-chis plan om at erobre amtet Chenliu. Denne hændelse findes beskrevet i Li Yi-chis og Lu Chias biografier i »Historiske Optegnelser«. Den feudale tids historikere betegnede Liu Pang som en helt, »som var højsindet og tolerant og som beredvilligt lyttede til andres råd«. Liu Pang og Hsiang Yu lå i krig med hinanden i mange år. Det var ikke nogen tilfældighed, at Liu Pang til sidst vandt, og at Hsiang Yu tabte. Nogle af vore nuværende førstesekretærer er

værre end feudaltidens Liu Pang, de ligner faktisk Hsiang Yu. Hvis disse kammerater ikke ændrer sig, så vil de til sidst blive styrtet. Kender I ikke den opera, der hedder »Tyrannen beder sin dame farvel?« Hvis disse kammerater fortsat nægter at ændre holdning, bliver de en skønne dag nødt til at »bede deres damer farvel«. (Latter) Hvorfor er jeg nødt til at udtrykke mig så skarpt? Fordi jeg håber, at en smule sarkasme kan få visse kammerater til at miste lidt af deres selvsikkerhed og få dem til at tænke over tingene. Det vil være bedst, hvis de ikke kan sove en nat eller to. Jeg vil blive skuffet, hvis de sover roligt, for så har de stadig ikke følt sig ramt.

Nogle af vore kammerater bryder sig hverken om at høre synspunkter, som afviger fra deres egne, eller om kritik. Dette er meget forkert. På denne konference startede en af provinsernes gruppemøder meget livligt, men så snart sekretæren fra provinspartikomiteen viste sig, blev der stille, og ingen sagde et ord. Kammerat provins-partisekretær, hvorfor dukkede du op til gruppe-mødet? Hvorfor blev du ikke på dit eget værelse og tænkte tingene igennem, så de andre kunne tale i fred og ro. Når det nu engang forholder sig sådan, at folk ikke tør tale, når du er til stede, så skulle du blive væk. Alle, som har begået fejl, bør kritisere sig selv, og give andre lejlighed til at sige deres mening og komme med kritik. Den 12. juni sidste år, den sidste dag på Kinas kommunistiske Partis centralkomites arbejdskonference i Peking, talte jeg om mine egne mangler og fejl. Jeg bad kammeraterne om at rapportere, hvad jeg havde sagt, til alle provinser og områder. Senere fandt jeg ud af, at mange steder var dette ikke sket. Det lader til, at mine fejl bør og skal forties. Kammerater, de må ikke forties! Ud af alle de fejl, som centralkomiteen begår, er jeg ansvarlig for dem, der direkte har med mig at gøre, og fordi jeg er dens formand, har jeg også et medansvar for de fejl, som jeg ikke direkte er skyld i. Jeg ønsker

på ingen måde, at andre skal undrage sig deres ansvar — der er også andre kammerater, som bærer ansvar — men jeg er den, som først og fremmest må bære ansvaret. Hvad angår sekretærerne for vore provins-, præfektur- og amts-partikomiteer, og helt ned til sekretærerne for distrikternes, virksomhedernes og folkekommunernes partikomiteer, så må de som førstesekretærer, bære ansvaret for mangler og fejl i arbejdet. Enhver, der indtager en uansvarlig holdning, prøver at skubbe ansvaret fra sig og forbyder andre at sige noget, som om han var en tiger, hvis bagdel ingen tør røre, vil uundgåeligt fejle. Der vil altid være nogle, som før eller senere vil sige noget. Tror I virkelig, at der ikke er nogen, der tør røre bagdelen på sådanne tigre som jer? Det kan I være stensikre på, at der er!

Det vil være umuligt for Kina at have ægte proletarisk centralisme, hvis vi ikke i fuld målestok fremmer folkets demokrati og det indre partidemokrati, og hvis vi ikke i fuld målestok gennemfører proletarisk demokrati. Uden en høj grad af demokrati er det umuligt at have en høj grad af centralisme, og uden en høj grad af centralisme er det umuligt at opbygge en socialistisk økonomi. Og hvad vil der ske med vort land, hvis vi undlader at opbygge en socialistisk økonomi? Det vil blive en revisionistisk stat, i virkeligheden en borgerlig stat, og proletariets diktatur vil dermed blive til borgerskabets diktatur og ovenikøbet et reaktionært, fascistisk diktatur. Dette er et spørgsmål, som i høj grad kræver vor årvågenhed, og jeg håber at vore kammerater vil overveje det alvorligt.

Proletariatets diktatur kan ikke konsolideres uden demokratisk centralisme. At gennemføre demokrati for folket og udeve diktatur over for folkets fjender er to aspekter, som ikke må adskilles. Vi har proletarisk diktatur, eller hvad der kan kaldes folkets demokratiske diktatur, når de to er forenet. Vor parole er: »Et folkets demokratiske diktatur

ledet af proletariatet og baseret på alliancen mellem arbejdere og bønder. « Hvordan udøver proletariatet sit lederskab? Det leder gennem det kommunistiske parti. Det kommunistiske parti er proletariatets fortrup. Proletariatet forener sig med alle klasser og samfundslag, der godkender, støtter og deltager i den socialistiske revolution og den socialistiske opbygning, og det udøver diktatur over de reaktionære klasser eller rettere over resterne af dem. I vort land er systemet med det ene menneskes udbytning af det andet afskaffet, og det økonomiske grundlag for godsejerklassen og borgerskabet er fjernet; de reaktionære klasser er ikke så frygtindgydende som tidligere. For eksempel er de ikke længere så frygtindgydende som i 1949, da Folkerepublikken blev grundlagt, eller som i 1957, da de borgerlige højreorienterede angreb os som vanvittige. Det er derfor, vi taler om dem som rester af de reaktionære klasser. Men vi skal under ingen omstændigheder undervurdere disse rester. Vi må fortsætte kampen mod dem. De styrtede reaktionære klasser vil forsøge en tilbagevendt. Og i det socialistiske samfund vil der fortsat opstå nye borgerlige elementer. Klasser og klassekamp findes fortsat i hele den socialistiske periode. Denne kamp er langvarig og kompleks og til tider meget skærpet. Vort diktators redskaber bør forstærkes, ikke svækkes. Vort offentlige sikkerhedssystem ligger i hænderne på kammerater, som følger en korrekt linie. Men det er muligt, at der forskellige steder er sikkerhedsafdelinger, som ligger i hænderne på dårlige folk. Og der er også nogle få kammerater, der beskæftiger sig med offentligt sikkerhedsarbejde, som ikke støtter sig på masserne eller på partiet. Under udrensning af kontrarevolutionære følger de ikke linien med at arbejde sammen med masserne under partikomiteernes ledelse, men benytter sig udelukkende af hemmeligt arbejde, af såkaldt professionelt arbejde. Professionelt arbejde er nødvendigt; undersøgelse og af-

Proletariatets diktatur er nødvendigt til at sikre, at den gamle undertrykkelse ikke vender tilbage under en eller anden form. Lerskulpturer der viser den tidligere undertrykkelse af de kinesiske bønder.

høring er absolut nødvendig, når det drejer sig om kontrarevolutionære. Men det allervigtigste er at følge masselinien under partikomiteens ledelse. Det er særligt nødvendigt at støtte sig på masserne og på partiet, når vi udøver diktatur over de reaktionære klasser som helhed. Diktatur over de reaktionære klasser betyder ikke fysisk tilintetgørelse af alle reaktionære klasseelementer; målet er at omforme dem, at omforme dem med rigtige metoder, så de kan blive nye mennesker. Uden omfattende demokrati for folket er det umuligt for proletariatets diktatur at blive konsolideret eller for den politiske magt at blive stabil. Uden demokrati, uden at mobilisere masserne og uden massernes kontrol er det umuligt at udøve effektivt diktatur over de reaktionære og de dårlige elementer eller at omforme dem effektivt; de vil fortsætte med at skabe vanskeligheder og forsøge et comeback. Vi bør være årvågne med hensyn til dette spørgsmål, og jeg håber, at kammeraterne også vil overveje det nøje.

For det tredje: Hvilke klasser bør vi forene os med og hvilke klasser bør vi undertrykke? Dette er et spørgsmål af grundlæggende karakter.

Arbejderklassen bør forene sig

med bønderne, byernes småborgerskab og med det patriotiske nationale borgerskab; men først og fremmest med bønderne. De intellektuelle, herunder videnskabsmænd, ingeniører, teknikere, professorer, lærere, forfattere, kunstnere, skuespillere, læger og journalister udgør ikke en klasse; de tilhører enten borgerskabet eller proletariatet. Skal vi kun forene os med de intellektuelle, som er revolutionære? Nej. Hvis de intellektuelle er patriotiske, skal vi forene os med dem og støtte dem i at gøre deres arbejde godt. Arbejdere, bønder, byernes småborgerskab, patriotiske intellektuelle, patriotiske kapitalister og andre patriotiske demokrater udgør tilsammen mere end 95% af befolkningen. Under vort folkets demokratiske diktatur tilhører de alle kategorien folket. Og blandt folket bør vi praktisere demokrati.

Det er godsejere, rige bønder, kontrarevolutionære, dårlige elementer og antikommunistiske højreorienterede, som folkets demokratiske diktatur skal undertrykke. De kontrarevolutionære, dårlige elementer og antikommunistiske højreorienterede repræsenterer godsejerklassen og det reaktionære borgerskab. Disse klasser og de dårlige elementer udgør omkring 4 eller 5% af befolkningen. Det er dem, vi bør tvinge til at omforme sig. Det er dem, som er genstand for folkets demokratiske diktatur.

På hvis side står vi? Er det på massernes side, som udgør over 95% af befolkningen? Eller er det på godsejernes, de rige bønders, de kontrarevolutionæres, de dårlige elementers og de højreorienteredes side, som udgør 4 eller 5% af befolkningen? Vi må stå på folkets side og aldrig på dets fjenders side. For marxist-leninister er dette et spørgsmål af grundlæggende karakter.

Sådan forholder det sig nationalt, og sådan forholder det sig internationalt. Folkene i alle lande, masserne, som udgør mere end 90% af verdens befolkning, ønsker før eller senere revolution og vil støtte marxismen-leninismen. De vil ikke støtte revisionismen; skønt nogle folk vil støtte den for en tid, så vil de til sidst forkaste den. De vil uvægerligt skridt for skridt vågne op, de vil uvægerligt bekæmpe imperialismen og reaktionen, og de vil uvægerligt bekæmpe revisionismen. En sand marxist-leninist må beslutsomt stå på folkenes side, som udgør over 90% af verdens befolkning.

For det fjerde: Om at forstå den objektive verden.

Menneskets erkendelse af den objektive verden, dets spring fra nødvendighedens rige til frihedens rige, forudsætter en proces. Tag f.eks. spørgsmålet om, hvordan den demokratiske revolution i Kina skulle gennemføres. Der gik faktisk 24 år, fra grundlæggelsen i 1921 til den 7. Kongres i 1945, før partiet nåede til fuld enhed i forståelsen af dette spørgsmål. I denne periode startede vi en rettelleskampagne for hele partiet, der varede i 3½ år, fra foråret 1942 til sommeren 1945. Det var en dybtgående kampagne, og den demokratiske metode blev anvendt, dvs. at uanset hvem der havde begået fejl, så var det i orden, hvis vedkommende erkendte sine fejl og rettede dem. Og hvad der var vigtigere, alle hjalp den, som havde begået fejl, til at erkende og rette dem. Dette blev kaldte »lære af tidligere fejl

»Folkene i alle lande, masserne, som udgør mere en 90% af verdens befolkning ønsker før eller senere revolution. . . De vil uvægerligt skridt for skridt vågne op, de vil uvægerlig bekæmpe imperialismen og reaktionen, og de vil uvægerlig bekæmpe revisionismen.

Billedet viser to unge partisaner fra Eritrea.

for at undgå fremtidige og helbrede sygdommen for at redde patienten» eller »ud fra ønsket om enhed, gennem kritik og kamp at skelne rigtigt fra forkert og nå til ny enhed på et nyt grundlag«. Det var på dette tidspunkt, at formlen »enhed — kritik — enhed« blev skabt. Denne rettelleskampagne hjalp kammeraterne i hele partiet til at nå enhed i deres opfattelser. Det var i denne periode, og især efter rettelleskampagnen, at vi

fuldstændigt løste problemerne med, hvordan den demokratiske revolution og hvordan partiets generallinie skulle gennemføres.

I tiden mellem partiets grundlæggelse og modstandskrigen mod Japan fandt den Nordlige Ekspedition og de 10 års revolutionære bondekrig sted. Vi vandt 2 sejre og havde 2 nederlag. Den Nordlige Ekspedition var en sejr, men i 1927 led revolutionen et nederlag. Der opnåedes betydelige

sejre i den revolutionære bondekrig, og den Røde Hær voksede til en styrke på 300.000 mand. Men senere led vi igen nederlag og vor hær på 300.000 mand blev formindsket til omkring 20.000 mand under Den lange March. Efter at have nået det nordlige Shensi blev styrken foreget noget gennem supplerende rekruttering, men nåede ikke højere end 30.000 mand,

sejr igen, og dernæst igen nederlag, og kun efter vi havde draget sammenligninger to gange, begyndte vi at forstå Kinas objektive situation i den demokratiske revolutions periode. Omkring udbruddet af modstandskrigen mod Japan skrev jeg nogle artikler, som f.eks. »Strategiske problemer i Kinas revolutionære krig«, »Om langvarig krig«, »Om

få en forståelse af Kinas objektive situation. Disse kammerater i den Kommunistiske Internationale forstod ikke det kinesiske samfund, den kinesiske nation og den kinesiske revolution — eller man kan sige, at de ikke forstod disse ting særlig godt. I lang tid havde vi ikke selv en klar forståelse af Kinas objektive situation, for slet ikke at tale om de udenlandske kammerater!

Det var først under modstandskrigen mod Japan, at vi formulerede en generallinie for partiet og en række specifikke politiske retningslinier, som var i overensstemmelse med de herskende forhold. Det var først på dette tidspunkt, at vi begyndte at forstå Kinas demokratiske revolution, dette nødvendigheds rige, og vi vandt friheden. På det tidspunkt havde vi allerede lavet revolution i omkring 20 år. Gennem alle disse år havde der været en betragtelig grad af blindhed i vort arbejde. Hvis nogen skulle påstå, at der var en kammerat — f.eks. en kammerat i centralkomiteen, eller for den sags skyld mig selv — som lige fra begyndelsen forstod de love, som styrede den kinesiske revolution, så er han en pralhals, og I må under ingen omstændigheder tro ham. Sådan var det ikke. Dengang, og især i begyndelsen, havde vi kun en begejstring for revolutionen, men da det kom til at dreje sig om, hvordan revolutionen skulle gennemføres, hvad målene var, rækkefølgen af målene, og hvilke mål der skulle vente til næste fase, så havde vi ikke i ret lang tid en klar eller i det mindste en helt klar forståelse af disse ting. Når jeg giver en historisk redegørelse for, hvordan vi kinesiske kommunister med megen vanskelighed lykkedes at forstå de love, som styrede den kinesiske revolution under den demokratiske revolutions periode, så håber jeg at hjælpe kammeraterne til at forstå én ting: det medfører nødvendigvis en proces at komme til at forstå de love, som styrer opbygningen af socialismen. Vi må tage praksis som udgangspunkt og bevæge os fra

Ved skrivebordet i en hule i Yanan (Yenan) i 1938 skrev Mao bl.a. »Om langvarig krig«.

dvs mindre end en tiendedel af de oprindelige 300.000 mand. Men hvilken hær var stærkest, den på 300.000 mand eller den på mindre end 30.000 mand? Det var hæren på mindre end 30.000 mand, fordi vi var blevet hærde og havde indhøstet erfaringer, og fordi vi havde rettet den fejlagtige linie og var vendt tilbage til den korrekte linie gennem at have lidt disse enorme tab og gennem at have udholdt disse kolossale strabadser. I rapporten til denne konference siges det, at vi er blevet stærkere, ikke svagere, fordi vor linie har været korrekt og vore resultater hovedsageligt har været gode i de seneste 4 år, og fordi vi er blevet mere erfarne gennem at have gjort fejl i vort praktiske arbejde og lidt skade af dem. Dette er lige netop tingenes tilstand. Efter vi havde oplevet sejr, derefter nederlag,

nyt demokrati« og »Introduktion til »Kommunisten««, (Se Mao Tsetung: Udvalgte Værker, bd. 2, Forlaget Oktober 1978, red.) og jeg udarbejdede nogle dokumenter om politik og strategi for centralkomiteen. Alle disse opsummerede revolutionære erfaringer. Disse artikler og dokumenter kunne kun være blevet skrevet på dette tidspunkt og ikke tidligere, fordi vi ikke før på dette tidspunkt havde været gennem storme og pres og ikke kunne sammenligne vore to sejre og to nederlag, og derfor havde vi ikke tilstrækkeligt med erfaringer og kunne ikke til fulde forstå de love, som styrede den kinesiske revolution.

Stort set var det kineserne, og ikke de kammerater i den Kommunistiske Internationale, der beskæftigede sig med kinesiske anliggender, som det lykkedes at

at have ingen erfaring til at have nogen erfaring, fra at have lidt erfaring til at have mere erfaring. Fra socialismens opbygning, det endnu ukendte nødvendighedens rige, til frihedens rige er der et spring i erkendelsen — dvs. gennem en gradvis overvindelse af vor blindhed og gennem en gradvis forståelse af de objektive love, kan vi opnå friheden.

Vi mangler stadig erfaringer i opbygning af socialismen. Jeg har diskuteret dette problem med delegationer fra adskillige landes broderpartier. Jeg fortalte dem, at vi ingen erfaring havde i at opbygge en socialistisk økonomi.

Jeg har også diskuteret dette problem med nogle journalister fra kapitalistiske lande, blandt andre med en amerikaner ved navn Edgar Snow. Han havde i lang tid ønsket at komme til Kina, og i 1960 gav vi ham lov. Jeg havde en samtale med ham. Jeg sagde: »Som De ved, har vi nogle erfaringer, nogle principper, politiske retningslinier og metoder med hensyn til politiske og militære forhold og med hensyn til klassekampen, men hvad angår den socialistiske opbygning, har vi ikke prøvet det tidligere, og vi har stadig ingen erfaring. Så vil De måske spørge: »Har De ikke beskæftiget Dem med det i 11 år?« Jo det har vi, men vi mangler stadig viden og erfaringer. Selv om vi er nået et stykke vej, så tæller det ikke så meget.« Snow ønskede, at jeg skulle sige noget om Kinas langtidsplanlægning. Jeg sagde: »Det ved jeg ikke noget om,« og han sagde: »De er for forsigtig.« Jeg svarede: »Det er ikke et spørgsmål om at være forsigtig. Jeg ved det faktisk ikke, vi mangler ganske enkelt erfaringer.« Kammerater, det er sandt, at vi ikke ved noget, vi mangler stadig erfaringer, og vi har virkelig ikke en sådan langtidsplanlægning endnu. I 1960 var det år, hvor vi løb ind i mange vanskeligheder. I 1961 talte jeg igen om disse ting under en diskussion med Montgomery. Han sagde: »Om 50 år vil I være skrækkindjagende.« Han mente, at om 50 år, men ikke før da, vil vi

være stærke, og vi vil være »aggressive« mod andre. Han gav allerede udtryk for dette synspunkt over for mig, da han besøgte Kina i 1960. Jeg erklærede: »Vi er marxister-leninister, vort land er en socialistisk stat, ikke en kapitalistisk stat, og derfor vil vi ikke optræde aggressivt mod andre, hverken om 100 år eller om 10.000 år. For at opbygge en stærk socialistisk økonomi i Kina vil 50 år ikke være nok, det vil tage 100 år eller endog længere. I Deres land tog udviklingen af kapitalismen adskillige hundrede år. Vi ser bort fra det 16. århundrede, da middelalderen endnu ikke var overstået. Men fra det 17. århundrede til idag er der allerede gået 360 år. Jeg anslår, at opbygningen af en stærk socialistisk økonomi i vort land vil tage mere end 100 år.« Hvilken periode var det 17. århundrede? Det var i slutningen af Ming-dynastiet og i begyndelsen af Ching-dynastiet. Der skulle gå endnu et århundrede, før vi nåede til første halvdel af det 18. århundrede eller til Ching-dynastiets Chien Lung-periode, hvilket var den periode, hvor forfatteren til »Drømmen om det røde Værelse«, Tsao Hsueh-chin, levede. Det var denne periode, som var baggrunden for romanfigurer som Chia Pao-yu, der var utilfreds med det feudale system. Spirene til kapitalistiske produktionsforhold fandtes allerede i Kina i Chien Lung-perioden, selv om samfundet forblev feudalt. Sådant var den samfundsmæssige baggrund for skabelsen af de mangfoldige romanfigurer i Takanu haven. Allerede før denne periode, i det 17. århundrede, udviklede kapitalismen sig i en række europæiske lande. Det har taget mere end 300 år for de kapitalistiske produktivkræfter at udvikle sig til det nuværende stadium. Socialismen er kapitalismen langt overlegen, og vor økonomi vil udvikle sig hurtigere end de kapitalistiske landes. Men Kina har en stor befolkning, har et svagt udgangspunkt og er økonomisk tilbagestående. Derfor vil det efter min mening være umuligt at få udviklet produktiv-

kræfterne så hurtigt, at det er muligt at indhente og overgå de mest fremskredne kapitalistiske lande på mindre end 100 år. Måske vil det faktisk kun tage nogle få årtier — lad os sige 50 år — som nogle forestiller sig. Hvis dette slår til, så vil vi takke himmel og jord, og det vil være vidunderligt. Men jeg vil råde kammeraterne til at forvente flere vanskeligheder og regne med en noget længere periode. Når det tog mere end 300 år at opbygge en stærk kapitalistisk økonomi, hvad skulle der så være galt i at opbygge en stærk socialistisk økonomi i løbet af 50 til 100 år? De næste 50 til 100 år fra nu af vil blive en stor epoke med radikale forandringer i samfundssystemet overalt i verden, en epoke, der vil ryste hele verden og som er uden fortilfælde i historien. Vi, som lever i denne epoke, må være forberedt på store kampe, som vil have mange træk, der adskiller sig fra fortidens. Ved løsningen af denne opgave må vi på den bedst mulige måde forbinde marxismen-leninismens universelle sandhed med de konkrete forhold for Kinas socialistiske opbygning og for verdensrevolutionen både nu og i fremtiden, og gennem praksis må vi gradvist lære denne kamps objektive love at kende. Vi må være forberedt på at lide mange nederlag og tilbageslag på grund af vor blindhed, og vi vil herigennem indhøste erfaringer til at vinde den endelige sejr. Når vi ser tingene i dette lys, så er der mange fordele ved at regne med en længere periode, medens det kan være skadeligt at regne med en kortere periode.

Til en meget stor grad handler vi stadig i blinde, hvad angår den socialistiske opbygning. For os er store dele af den socialistiske økonomi stadig et ukendt nødvendighedens rige. Tag f.eks. mig selv som eksempel. Der er stadig mange problemer i arbejdet med den økonomiske opbygning, som jeg stadig ikke forstår. Jeg ved f.eks. meget lidt om industri og handel. Jeg ved noget om landbrug, men kun relativt set — jeg ved stadig ikke meget. For at

»Vi er marxister-leninister, vort land er en socialistisk stat, ikke en kapitalistisk stat, og derfor vil vi ikke optræde aggressivt mod andre, hverken om 100 år eller om 10.000 år.«

Mao Zedong (Mao Tsetung) til Montgomery i 1961.

forstå mere om landbrug bør man have forstand på jordbundslære, botanik, planteforædling, landbrugskemi, landbrugsmaskiner osv. Man bør også have forstand på de forskellige grene inden for landbruget, som f.eks. korn, bomuld, vegetabiliske olier, hamp, silke, te, sukker, grønsager, tobak, frugt, lægeurter og blandsæd. Der er desuden husdyr-opdræt og skovbrug. Jeg tror selv på den sovjetiske jordbundslærer V.R. Williams teori, som går ind for at kombinere landbrug, skovbrug og husdyrbrug. Efter min mening er denne tre-i-en-kombination nødvendig, ellers vil landbruget lide skade. Jeg vil anbefale kammeraterne at studere alle disse problemer i landbrugsproduktionen omhyggeligt, når I har noget fritid. Jeg vil selv studere disse ting noget mere. Men endnu er min viden på disse områder imidlertid meget utilstrækkelig. Jeg har beskæftiget mig noget mere med de problemer, som vedrører produktionsforholdene, som vedrører systemet. Men når det drejer sig om produktivkræfterne, så ved jeg meget lidt. Og hvad angår partiet som helhed, så er vor viden om den socialistiske opbygning meget utilstrækkelig.

I den kommende tid bør vi indsamle erfaringer og studere flittigt og gradvis gennem praksis udbyde vor forståelse af og trænge dybere ind i lovene for den socialistiske opbygning. I den forbindelse bør vi arbejde hårdt og foretage alvorlige undersøgelser og studier. Vi bør tage ud til udvalgte steder på græsrodsniveau, til produktionsbrigader og produktionshold og til fabrikker og værksteder. Tidligere plejede vi at være ret gode til at foretage undersøgelser og til at studere, men efter at vi kom ind til byerne, har vi ikke gjort det for alvor. I 1961 tilskyndede vi endnu engang til undersøgelse og studium, og situationen er nu blevet ændret noget. Men endnu er det ikke blevet almindeligt blandt ledende kammerater — særligt blandt ældre ledende kadre — inden for visse områder, ministerier og virksomheder. Nogle provins-partisekretærer er stadig ikke taget ud på udvalgte steder på græsrodsniveau. Hvis provins-partisekretærer ikke tager afsted, hvordan kan de så bede præfektur-partisekretærer og amts-partisekretærer om at gøre det? Dette er en dårlig ting, og den må ændres.

Der er gået 12 år siden grundlæggelsen af Den kinesiske Folkerepublik. Disse 12 år kan inddeles i en første periode på 8 år og en anden periode på 4 år. De første 8 år begyndte i 1950 og sluttede i 1957, de sidste 4 år ligger mellem 1958 og nu. På denne konference har vi gjort et første forsøg på at opsummere erfaringerne fra vort tidligere arbejde, først og fremmest erfaringerne fra de sidste 4 år. Denne opsummering er genspejlet i rapporten til denne konference. Vi har allerede udarbejdet eller er ved at udarbejde eller skal til at udarbejde specifikke politiske retningslinier for forskellige områder. Der er allerede udarbejdet udkast til regulativer, som f.eks. de 60 punkter vedrørende folkekommunerne, de 70 punkter vedrørende industrivirksomhederne, de 60 punkter vedrørende den højere uddannelse og de 14 punkter vedrørende den videnskabelige forskning, som alle er blevet ført ud i livet, eller som bliver udført på forsøgsbasis. I fremtiden vil de blive revideret, nogle måske betydeligt. Blandt dem, der allerede er ved at blive udarbejdet, er regulativerne vedrørende handelsvirksomhed. Blandt dem, der skal udarbejdes i fremtiden, er regulativerne vedrørende arbejdet for partiet, regeringen og masseorganisationerne. Hæren har allerede udarbejdet nogle regulativer. Kort sagt, vi bør omhyggeligt opsummere vore erfaringer fra industrien, landbruget, handelen, kulturen og uddannelsen, hæren, regeringen og partiet, og vi bør udarbejde et fuldstændigt sæt af principper, politiske retningslinier og mål, således at vort arbejde for disse syv sektorer kan udvikle sig på en korrekt måde.

Det er ikke tilstrækkeligt at have en generallinie. Ud over denne rettesnor må vi desuden have et fuldstændigt sæt af specifikke principper, politiske retningslinier og metoder, som er i overensstemmelse med forholdene inden for industrien, landbruget,

handelen, kulturen og uddannelsen, hæren, regeringen og partiet. Kun ved at bruge disse specifikke retningslinier som undervisningsmateriale kan vi overbevise masserne og kadrerne og skole dem på en sådan måde, at de får enhed i tankegang og i handling. Og først da kan vi vinde sejre i revolutionen og i opbygningen. Det er umuligt på andre måder. Vi havde en dybtgående forståelse for dette forhold helt tilbage til modstandskrigen mod Japan. Dengang gjorde vi det netop på denne måde og sikrede således, at kadrerne og masserne opnåede enhed i tankegang med hensyn til det fuldstændige sæt af specifikke principper, politiske retningslinier og metoder i den demokratiske revolutionsperiode. Og det var derfor, de nåede til enhed i handling, hvilket førte frem til revolutionens sejr. Dette er noget, som vi alle er velkendt med. I de første 8 år af den socialistiske revolutions og den socialistiske opbygningsperiode var det vor revolutionære opgave i landdistrikterne at fuldføre omformningen af det feudale ejendomsforhold til jorden og gennemføre landbrugets kooperativisering, medens den i byerne var at gennemføre en socialistisk omformning af den kapitalistiske industri og handel. På det økonomiske område er det vor opgave at bringe økonomien på fode og virkeliggøre den første fem-års plan. Både for revolutionen og for opbygningen havde vi en generallinie, som svarede til de objektive betingelser, og som var fuldkommen overbevisende. Samtidig havde vi et fuldstændigt sæt af principper, politiske retningslinier og metoder, som var vejledt af generalinien. Derfor kunne vi skole kadrerne og masserne og skabe enhed i deres tankegang, hvilket sikrede, at opgaverne blev løst ret tilfredsstillende. Dette er også noget, som vi alle er velkendt med. Situationen var imidlertid anderledes dengang, idet vi måtte efterligne Sovjetunionen, da vi ikke selv havde erfaringer med hensyn til økonomisk opbygning. Især inden for svarindustrien efterlignede vi Sovjetunionen i

næsten et og alt og kom kun med meget få nyskabelser selv. Det var absolut nødvendigt at gøre det på den måde dengang, men det var også en svaghed, en mangel på skabende indsats og evne til at stå på egne ben. Dette kunne selvfølgelig ikke gå i længden. Fra og med 1958 tog vi den utvetydige politik i anvendelse: først og fremmest at stole på egne kræfter og kun anvende udenlandsk hjælp som et supplement. På den 8. partikongres' 2. samling i 1958 vedtog vi generalinien: »sæt alle kræfter ind, stil højt for at opnå endnu større, hurtigere, bedre og mere økonomiske resultater i opbygningen af socialismen.« Det samme år blev folkekommunerne oprettet, og parolen om »det store spring fremad« blev fremsat. I en vis periode, efter at generalinien for den socialistiske opbygning var blevet fremsat, havde vi ikke tid til at udarbejde et fuldstændigt sæt af specifikke principper, politiske retningslinier og metoder, som svarede til de aktuelle betingelser. Samtidig havde vi heller ikke mulighed for at gøre det, da vore erfaringer stadig var utilstrækkelige. Under disse omstændigheder var kadrene og masserne ikke i stand til at få et fuldstændigt sæt af undervisningsmateriale og kunne ikke modtage nogen systematisk politisk skoling, hvorfor de forståeligvis ikke kunne få en ægte enhed i tankegang og i handling. Dette viste sig først efter et stykke tid, efter vi havde oplevet nogle tilbageslag og indhøstet både gode og dårlige erfaringer. Nu er situationen bedre, idet vi nu har disse specifikke retningslinier eller er ved at udarbejde dem. Derfor kan vi bedre føre den socialistiske revolution og den socialistiske opbygning videre. For at udarbejde et fuldstændigt sæt af specifikke principper, politiske retningslinier og metoder, som er vejledt af generalinien, bør vi anvende fremgangsmåden at lære af masserne og udføre systematiske og tilbunds gående undersøgelser og studier. Og vi bør studere både de gode og de dårlige historiske erfaringer i vort

arbejde. Kun på den måde kan vi afdække de love, som er iboende i objektive ting, og som ikke subjektivt er udklækket af folks indbildning. Og kun på den måde kan vi udarbejde regulativer, som svarer til de aktuelle forhold. Dette er meget vigtigt, og jeg beder jer indtrængende, kammerater, om at vise det opmærksomhed.

Inden for de 7 sektorer — industrien, landbruget, handelen, kulturen og uddannelsen, hæren, regeringen og Partiet — er det Partiet, som har den øverste ledelse. Partiet bør lede industrien, landbruget, handelen, kulturen og uddannelsen, hæren og regeringen. Vort parti er vort parti godt. Vore partimedlemmer er hovedsageligt arbejdere og fattigbønder. Det store flertal af vore kadrer er gode, og de arbejder alle hårdt. Men vi må også erkende, at der stadig er nogle problemer, og vi må ikke bilde os ind, at alt i vort parti er godt. Der er nu over 17 millioner partimedlemmer, hvoraf næsten 80% er blevet medlemmer efter grundlæggelsen af Folkerepublikken, dvs. i 1950'erne. Dem der er blevet medlemmer før Folkerepublikkens grundlæggelse, udgør kun 20%. For nogle år siden blev det skønsmæssigt vurderet, at ud af disse 20% blev lidt over 800 medlemmer før 1930, dvs. i 1920'erne. Da nogle er døde de sidste par år, så er der måske kun omkring 700 tilbage. Blandt både gamle og nye partimedlemmer — og især blandt de nye medlemmer — er der nogle stykker med en blakkert karakter eller med en dårlig arbejdsstil. De er egenrådige, bureaukrater, subjektivistiske eller endog degenererede elementer. Der er også dem, der kun er kommunister af navn, og som ikke repræsenterer arbejderklassen, men som derimod repræsenterer borgerskabet. Alt er ikke helt rent inden for partiet. Vi bør være opmærksom på dette, eller også vil vi lide under følgerne.

Dette var mit 4. punkt. Og for kort at sammenfatte, så vil vor erkendelse af den objektive verden nødvendigvis indebære en proces. I begyndelsen er vor erkendelse

lig nul, eller den er ufuldstændig, og det er kun gennem gentagen praksis, gennem at opnå resultater og vinde sejre, slå koldbøtter og få tilbageslag og gennem sammenligning af vellykkede og fejlslagne resultater, at det gradvist er muligt at få en fuldstændig eller relativt fuldstændig erkendelse. Når vi er nået så langt, vil vi udvise mere initiativ, stå friere og være blevet noget klogere. Frihed betyder at erkende nødvendigheden og omforme den objektive verden. Kun ud fra erkendelsen af nødvendigheden kan man nå handlingens frihed. Dette er frihedens og nødvendighedens dialektik. Nødvendigheden er en objektiv eksisterende lovmæssighed. Hvis vi ikke erkender dette, vil vi ikke kunne handle bevidst og vil famle i blinde; vi vil i så fald opføre os som en flok tåber. Og har vi ikke gjort mange tåbelige ting de sidste par år?

For det femte: Den internationale kommunistiske bevægelse. Jeg vil kun sige nogle få ord om dette spørgsmål.

Hvad enten det drejer sig om Kina eller andre af verdens lande, så vil mere end 90% af befolkningen i sidste instans støtte marxismen-leninismen. Der er stadig mange mennesker i verden, som endnu ikke er vågnet, fordi de bedrages af socialdemokraterne, revisionisterne, imperialisterne og de reaktionære. Men før eller senere vil de gradvist vågne op og støtte marxismen-leninismen. Marxismen-leninismens sandhed er uimodståelig. Før eller senere vil folkemasserne rejse sig i revolution. Før eller senere vil verdensrevolutionen triumfere. På samme som det gik personerne i Lu Hsuns bog: gamle Chao, gamle Chien og den falske fremmede djævel, der forbød Ah Q at lave revolution, således vil det før eller senere gå alle, der forbyder andre at lave revolution; de vil alle lide nederlag.

Sovjetunionen var den første socialistiske stat, og Sovjetunionens

kommunistiske Parti blev skabt af Lenin. Skønt revisionister nu har tilranet sig ledelsen af det sovjetiske parti og den sovjetiske stat, så vil jeg råde kammeraterne til at forblive faste i overbevisningen om, at det sovjetiske folks masser, og det store flertal af partimedlemmerne og kadreerne er gode, at de ønsker revolution, og at revisionismens herredømme ikke vil vare længe. Til alle tider, dvs. både nu og i fremtiden og både i vor generation og i fremtidige generationer, bør man lære af Sovjetunionen og studere erfaringerne herfra. Hvis vi ikke lærer af Sovjetunionen, vil vi begå fejltagelser. Nogle vil måske spørge, hvorfor vi stadig skal lære af Sovjetunionen, når det er styret af revisionister?

Vi bør studere de gode mennesker og de gode ting i Sovjetunionen, de gode erfaringer fra det sovjetiske parti og de gode erfaringer fra de sovjetiske arbejdere og bønder samt fra de intellektuelle, som har nær forbindelse med det arbejdende folk. Hvad angår de dårlige mennesker og de dårlige ting i Sovjetunionen og de sovjetiske revisionister, så bør vi betragte dem som lærere ved negativt eksempel og lære heraf.

Vi må altid opretholde princippet om proletariatets internationale enhed. Vi har hele tiden stået fast på, at de socialistiske lande og den kommunistiske verdensbevægelse må styrke sin enhed på grundlag af marxismen-leninismen.

Revisionisterne i hele verden skælder os ud uden ophør. Vor holdning er at lade dem gøre det så meget, de lyster. Vi vil svare dem på passende måde, når det er nødvendigt. Vort parti er vant til at blive skældt ud. Ser vi bort fra dem, som angreb os tidligere, hvem angriber os så nu? I udlandet skælder imperialisterne, de reaktionære nationalister, de reaktionære i forskellige lande og revisionisterne os ud. Hjemme skælder Chiang Kai-shek, guds-ejerne, de rige bønder, de kontrarevolutionære, de dårlige elementer og de højreorienterede os ud. Sådan har det været i lang tid, og

vi er allerede blevet vant til det. Men er vi isolerede? Jeg føler mig i hvert fald ikke isoleret. Vi er mere end 7.000 mennesker til stede her. Hvordan kan mere end 7.000 mennesker være isolerede? (Latter) Vort land har over 600 millioner indbyggere. Vort folk er forenet. Hvordan kan mere end 600 millioner mennesker være isolerede? Folkemasserne i alle lande står allerede, eller er ved at stå, sammen med os. Virker det sandsynligt, at vi skulle være isolerede?

For det sjette og sidste: Vi må forene hele partiet og hele folket.

Vi må forene os med de fremskredne elementer og med aktivisterne inden for og uden for partiet, og vi må forene os med de mellemliggende elementer for at lede de tilbagestående elementer. På denne måde kan vi forene hele partiet og hele folket. Kun ved at støtte os på en sådan enhed kan vi fuldføre vort arbejde, overvinde vanskelighederne og bygge Kina op. At forene hele partiet og hele folket betyder ikke, at vi ikke har vor egen placering. Visse personer beskriver det kommunistiske parti som »hele folkets parti«, men det mener vi ikke. Vort parti er proletariatets politiske parti, dets fortrop, en kampstyrke væbnet med marxismen-leninismen. Vi står på massernes side, som udgør mere end 95% af hele befolkningen. Vi vil aldrig stå på guds-ejernes, de rige bønders, de dårlige elementers og de højreorienteredes side, som udgør 4-5% af befolkningen. Det samme gælder internationalt, hvor vi går ind for enhed med alle marxist-leninister, med alle revolutionære mennesker og med folket i al almindelighed. Vi vil aldrig gå ind for enhed med antikommunistiske, antifolkelige imperialister og reaktionære. Så vidt det lader sig gøre, bør vi imidlertid oprette diplomatiske forbindelser med dem og stræbe efter fredelig samarbejd på grundlag af De fem Principper. Men dette er et spørgsmål af en anden kategori

end vor enhed med folket i alle lunde.

Hvis der skal skabes enhed i hele partiet og i hele landet, er det nødvendigt at bringe demokratiet til fuld udfoldelse og lade folk komme til orde. Kammerater fra provins-, præfektur- og amts-partikomiteer, når I er vendt hjem, må I lade folk komme til orde. Også de kammerater, der ikke er til stede, bør gøre det. Alle ledende partimedlemmer bør fremme det indre partidemokrati og lade folk komme til orde. Hvilke grænser skal vi sætte? Den ene grænse er overholdelsen af partidisciplinen, dvs. at mindretallet er underordnet flertallet og at alle partimedlemmer er underordnet centralkomiteen. En anden grænse er, at der ikke må organiseres hemmelige fraktioner. Vi er ikke bange for åben opposition, vi er kun bange for hemmelig opposition. Sådanne mennesker siger ikke direkte, hvad de mener, men kommer kun frem med løgnagtig og falsk tale. De giver ikke udtryk for deres virkelige hensigter. Så længe et menneske ikke overtræder partidisciplinen og ikke deltager i hemmeligt fraktionsarbejde, bør vi tillade, at det kommer til orde, og vi bør ikke straffe det, hvis det siger noget forkert. Hvis folk siger noget forkert, bør de kritiseres, men vi bør kun overbevise dem ved hjælp af argumenter. Hvad så, hvis de stadig ikke er overbeviste? Vi må lade dem beholde deres opfattelse. Mindretallet bør have lov til at beholde sin opfattelse, så længe det følger de resolutioner og beslutninger, der er truffet af flertallet. Det er en fordel at lade mindretallet beholde sin opfattelse både inden for og uden for partiet. Hvis det foreløbig får lov til at have sine forkerte opfattelser, så kan det korrigere dem senere. Og ofte viser mindretallets synspunkter sig at være korrekte. Dette har ofte været tilfældet i historien. I begyndelsen erkendes sandheden ikke af flertallet, men af mindretallet. Marx og Engels erkendte sandheden, men i begyndelsen var de i mindretal. Lenin var også i lang tid i mindretal. Vi har lig-

nende erfaringer fra vort parti. Sandheden blev ikke erkendt af flertallet i de ledende organer, dengang partiet var under Chen Tu-hsius kontrol, og også da den »venstre« opportunistiske linie var fremherskende, men blev derimod erkendt af mindretallet. Historisk set nød sådanne naturvidenskabsmænd som Kopernicus, Gallilei og Darwin i lang tid ikke anerkendelse for deres lære hos flertallet; men deres lære blev tværtimod betragtet som forkert. De var i mindretal i deres samtid. I 1921, da vort parti blev grundlagt, var vi kun nogle dusin medlemmer; vi var altså i mindretal, men disse få dusin repræsenterede sandheden og Kinas fremtid.

Jeg kunne også tænke mig at tale om spørgsmålet om fængslinger og henrettelser. På nuværende tidspunkt, kun omkring et dusin år efter sejren i revolutionen, må vi stadig fængsle og henrette nogle få mennesker, da elementer fra de styrtede reaktionære klasser endnu ikke er blevet omformet og, hvad der er vigtigere, da der stadig er nogle af dem, der laver sammensværgelse for at vende tilbage til magten. Ellers ville vi ikke være i stand til at formilde folkets vrede og konsolidere folkets diktatur. Vi må imidlertid ikke arrestere nogen uden grundige overvejelser, og dette gælder i langt højere grad i forbindelse med henrettelser. Der findes nogle dårlige mennesker, dårlige elementer og degenererede elementer, der har infiltreret vore rækker, som sætter sig på nakken af folket og som ikke regner folket for det skidt, de træder på. Sådanne mennesker opfører sig på en ondskabsfuld og tøjlesløs måde, og de bryder alvorligt loven og disciplinen. De kan betragtes som mini-Chiang Kai-shek'er. Vi er nødt til at have en måde, hvorpå vi kan tage os af sådanne mennesker. De værste af dem, som har begået alvorlige forbrydelser, må fængsles, og nogle af dem må endog henrettes. Vi vil ikke være i stand til at formilde folkets vrede, hvis vi ikke fængsler og henretter nogle af dem. Det er det, vi mener, når vi siger: »Vi kan ikke

undgå fængslinger, og vi kan ikke undgå henrettelser.« Men vi må under ingen omstændigheder arrestere for mange eller henrette for mange. I de tilfælde, hvor afgørelsen om fængsling eller henrettelse er tvivlsom, bør vi under ingen omstændigheder foretage henholdsvis fængsling eller henrettelse. Der var engang en fyr ved navn Pan Han-nien, som var viceborgmester i Shanghai. Tidligere var han hemmeligt gået over til Kuomintang og var blevet medlem af C.C.-klikken. Han sidder nu i fængsel; men vi har aldrig henrettet ham. Hvis vi dræber en fyr som Pan Han-nien, så løsner vi dermed båndene for brugen af henrettelser, og vi bliver nødt til at henrette alle af samme slags. Der også en anden fyr ved navn Wang Shih-wei, som var hemmelig agent for Kuomintang. Medens han var i Yenan, skrev han en artikel med titlen »Den vilde Lilje«, i hvilken han angreb revolutionen og hændte det kommunistiske parti. Han blev senere fængslet og dræbt. Henrettelsen blev foretaget af sikkerhedsorganerne selv, medens de var på march; denne beslutning blev ikke truffet af centralkomiteen. Vi har ofte kritiseret denne hændelse og mener, at han ikke burde have været dræbt. Det er rigtigt, at han var hemmelig agent, at han skrev artikler, som angreb os, og at han nægtede at forbedre sig. Men vi kunne have ladet sagen falde og ladet ham arbejde. Det var ikke en god ting at dræbe ham. Vi bør arrestere og henrette så få mennesker som muligt. Hvis vi vilkårligt arresterer og henretter folk, så vil alle blive bange, og ingen vil turde sige noget. I en sådan atmosfære vil der være meget lidt demokrati.

Vi bør også afstå fra at sætte vilkårlige mærkater på folk. Nogle kammerater har for vane at sætte mærkater på folk for at lægge pres på dem. I samme øjeblik de åbner munden, vælter det ud med mærkater, og folk bliver så bange, at de ikke tør sige noget. Vi kan selvfølgelig ikke undgå at sætte mærkater på folk. Og findes der ikke mange mærka-

ter i rapporten til denne konference? Kan man ikke kalde »decentralisme« for en mærkat? Men vi må ikke vilkårligt sætte mærkater på folk, ved at kalde snart den ene og snart den anden for decentralist, indtil alle bliver gjort til decentralister. Det ville være bedre, hvis folk sætte mærkater på sig selv — og det er endnu bedre, hvis det er de rigtige mærkater — i stedet for at lade andre gøre det. Sætter folk mærkater på sig selv, så bør de fjernes i det øjeblik, alle er enige om, at de ikke længere passer. Dette vil skabe en god demokratisk atmosfære. Vi går ind for, at man ikke gør sig til gode på andres fejl, at man ikke sætter mærkater på folk og at man ikke bruger stokkemetoder. I så fald vil folk være frygtløse og vil turde sige deres mening.

Vi bør indtage en holdning af god vilje og hjælpsomhed over for dem, der har begået fejl, og over for dem, der ikke tillader folk at sige deres mening. Vi bør ikke skabe en atmosfære, hvor folk føler, at de ikke kan tillade sig at gøre nogen fejl, eller hvor de føler, at følgerne vil blive frygtelige, hvis de har begået nogle fejl, og at de vil være dømt for evigt. Hvis et menneske, der har begået nogle fejl, oprigtigt ønsker at forbedre sig og aflægger en ægte selvkritik, så bør vi hilse det velkomment. Når et menneske aflægger selvkritik første eller anden gang, bør vi ikke stille for store krav. Det gør ikke så meget, selv om selvkritikken ikke er så dybtgående i begyndelsen. Vi bør give vedkommende en velment hjælp til at tænke over sagerne endnu engang. Vi har alle brug for andres hjælp. Vi bør hjælpe den kammerat, der har begået fejl, til at erkende sine fejl. Vi bør være tilgivende og vise overbærenhed over for dem, der oprigtigt aflægger selvkritik, og som ønsker at rette deres fejl. Så længe deres gode sider stadig er hovedsiden og de er nogenlunde kvalificerede, kan vi lade dem fortsætte på deres poster.

I min tale har jeg kritiseret visse fænomener og visse kamme-

rater uden at nævne navne, uden at sige, at det drejer sig om den eller den. Men I ved sikkert, hvad jeg hentyder til. (Latter) Det er først og fremmest centralkomiteen, og i centralkomiteen i første række mig selv, der har ansvaret for de sidste par års mangler og fejl i vort arbejde. I anden række ligger ansvaret hos provinsernes, de centralt styrede byers og de autonome områders partikomiteer. I tredje række har præfekturerne partikomiteer ansvaret. I fjerde række har amternes partikomiteer ansvaret. Og i femte række ligger ansvaret på virksomhedernes og folkekommunernes partikomiteer. Kort sagt, alle har deres del af ansvaret.

Kammerater, når I vender hjem, må I igen sætte liv i den demokratiske centralisme. Kammeraterne fra amts-partikomiteerne må lede kommunernes partikomiteer i at sætte liv i den demokratiske centralisme igen. Først og fremmest bør den kollektive ledelse opbygges eller styrkes. I bør ikke længere anvende den ledelsesmetode, som fastholder den faste »inddeling i arbejdsområder og eneansvar«. Ved denne metode arbejder partikomiteernes sekretærer og medlemmer hver for sig, således at der ikke kan foregå nogen virkelig kollektiv diskussion eller kan forekomme virkelig kollektiv ledelse. Det er nødvendigt at fremme demokratiet, at opfordre andre til at fremkomme med kritik og at lytte til deres kritik. Vi bør selv gå i spidsen ved først at aflægge selvkritik. Vi bør i løbet af en eller højst to timer undersøge alt, hvad der er behov for at blive undersøgt, og bringe hele molevitten frem i lyset — det bliver sikkert ikke til så lidt. Hvis andre synes, det er utilstrækkeligt, bør de have lov til at gå videre. Og hvis de har ret, bør vi acceptere deres kritik. Bør vi være aktive eller passive for at få folk til at sige deres mening? Det er selvfølgelig bedst at være aktiv. Men hvad skal vi gøre, hvis vi allerede er passive? Det er ikke så afgørende, selv om vi tidligere har været udemokratiske og nu er

passive. Giv blot alle mulighed for at kritisere os. Giv dem mulighed for at fremkomme med deres klagepunkter hele dagen — og også om aftenen, hvis vi lader være med at gå i teatret. I er velkomne til at kritisere mig både dag og nat. (Latter) I så fald vil jeg sætte mig ned og ganske roligt tænke situationen igennem og tilbringe to-tre søvnløse nætter. Når jeg så har gennemtænkt og forstået den, vil jeg skrive en oprigtig selvkritik. Er det ikke sådan, det skal gøres? Kort sagt, himmelen falder ikke ned, og I bliver ikke styrtet, selv om I giver andre lov til at sige deres mening. Og hvad sker der, hvis I ikke gør det? Så vil den dag uundgåeligt komme, hvor I vil blive styrtet.

Dette var min tale for idag. Det centrale punkt, som jeg har diskuteret, er spørgsmålet om, hvordan demokratisk centralisme skal virkeliggøres, og hvordan demokratiet kan fremmes inden for og uden for partiet. Jeg vil råde kammeraterne til at overveje dette spørgsmål omhyggeligt. Der er stadig kammerater, der ikke behersker den demokratiske centralistiske tænkemåde. Nu er tiden kommet, hvor de skal til at beherske denne tænkemåde og skal begynde at forstå dette spørgsmål. Hvis vi giver fuld spillerum for demokratiet, kan vi mobilisere de brede massers begejstring både inden for og uden for partiet, og vi kan forene de brede masser, som udgør mere end 95 % af hele befolkningen. Når dette er gennemført, vil vi kunne forbedre vort arbejde betydeligt og endnu hurtigere kunne overvinde de vanskeligheder, vi møder. På denne måde vil vor sag kunne udvikle sig langt lettere. (Begejstret bifald).

Anmeldelse Om »OMSLAG«

»Omslag« er forlaget Oktobers første pladeudgivelse. Den er kommet til verden som et fællesprojekt, gennemført af ca. 50 musikere, komponister og sangskrivere, og undervejs er der ført en debat i gruppens interne blad »Tekst og musik«. Denne debat ville sandsynligvis være interessant at inddrage i en omtale af pladen, men som køber står man med det færdige produkt, og det er dét, der har interesse. Denne omtale kommer derfor ikke ind på denne interne debat, og er i øvrigt også skrevet uden kendskab til den.

Formålet med »Omslag« er at skildre arbejderklassens nuværende situation med krise og arbejdsløshed, samt at være med til at propagandere for forandringen af denne situation. Det er dens umiddelbare politiske formål. Samtidig er der et andet formål med pladen, nemlig at eksperimentere med forskellige teksttyper og musikarter, altså at afprøve de forskellige formers muligheder, hvad angår propagandistisk værdi.

Denne sidste gør pladen meget ujævn og vanskelig at beskrive som en helhed. Men det skal nok vise sig, at de erfaringer, negative som positive, der på dette område gøres i forbindelse med debatten om pladen, kommer til at blive af væsentlig betydning for udviklingen af en progressiv tekst- og musikbevægelse i og omkring partiet.

I en situation med krise og arbejdsløshed skærpes klassekampen. Statsmagten, kapitalen og fagbureaukratiet strammer grebet, og fra den enkeltes synsvinkel kan fjenden tage sig overmægtig ud. Det befordre resignation og opgiveness.

På den anden side betyder det, at blot den mindste ytring om f.eks. højere løn har tendens til at blive politisk. Det vil sige at alle monopolborgerskabets muligheder tages i brug — arbejdsløshed, statsmagt (herunder f.eks. politi i forbindelse med blokader) og fagtoppenes trusler om eksklusion af »ulovligt« strejkende medlemmer. Alle fraktioner af borgerskabet deltager med andre ord, og der åbnes mulighed for en politisk erkendelse hos den enkelte. Alt efter hvilket niveau i klassekampen den enkelte tekst befinder sig på, er det

nødvendigt at overveje, hvordan dette niveau konkret ser ud, hvad der her er brug for og på hvilken måde, der på dette niveau kan skabes optimisme. En sang om stilladsarbejdernes strejke må f.eks. indeholde noget andet end en sang om en enkelt person, der er bitter over ikke at kunne få lønnen til at slå til.

Pladens komposition.

Pladen rammes ind af to sange (»Den røde plakab« og »Aftenskyen«), der repræsenterer henholdsvis det laveste og det højeste niveau i klassekampen; for den første vedkommende en tekst, der angiver en individuelt spirende politisk bevidsthed, og for den sidste vedkommende en tekst, der sætter den samlede arbejderklassens opgør med kapitalismen på programmet. Dette er en ambitiøs kompositionsform, for den kræver, at det slutpunkt, som den sidste tekst angiver, fremstår som en velargumenteret konsekvens af alle de mellemliggende sange på pladen, ellers bliver det et postulat. Og velargumenteret betyder, når der er tale om sange, ikke kun en intellektuel og politisk argumentation i snæver forstand, men i lige så høj grad en følelsesmæssig argumentation, der bl.a. hænger sammen med teksternes originalitet, konkrethed, identifikationsmuligheder og med musikken. Problemet kan belyses med et eksempel. I Rudolf Nielsens tekst »Svan« hedder de første linjer:

Tværs igennem lov til sejr!
Der går ikke andre veje
til vort drømte, frie land.

Vi forestiller os, at det i stedet havde heddet:

Tværs igennem lov til sejr!
Der går ikke andre veje
til socialismen.

Ser man bort fra at rytmen ikke helt passer ind i den anden »version«, og prøver man at sammenligne de to tekster, vil man se, at Rudolf Nielsens tekst i langt højere grad indbyder til identifikation. Og udtrykket »vort drømte, frie land« kaster et helt andet lys over de to foregående linjer, end udtrykket »socialismen« gør. Hele det følelsesmæssige aspekt er med, og »vort drømte, frie land« er i sig selv et argument for socialismen. Rudolf Nielsens tekst er lyrik, simpelthen.

Denne sproglige, eller digteriske, argumentation er nødvendig, når man skriver sange. Ellers kunne man sætte partiprogrammet på vers. Og dette så meget desto mere, når der ikke findes nogen særlig udbredt revolutionær bevægelse, som teksterne kan lægge sig ind i, dvs. når teksterne ikke »bare« skal tolke en udbredt bevidsthed i arbejderklassen, men skal være med til at skabe den; ikke kun skal bekræfte, men overbevise.

Netop pladens komposition, og dens titel forsåvidt også, fra den laveste til den højeste bevidsthed, stiller meget store krav til denne digteriske argumentation, for »omslaget« sker ikke kun ved at man på de traditionelt politiske områder skifter én tænkemåde ud med en anden. Helt ned i de tilsyneladende ubetydelige og upolitiske hverdagsdetaljer er det vigtigt at kunne gøre det tilvante til noget man undrer sig over, eller gøre det »naturlige« historisk. Også i skildringen af hverdagen skulle der gerne kunne argumenteres for et omslag.

Teksterne.

Fem af pladens i alt 14 sange (»Den røde plakab«, »Skranken«, »Stille aften«, »Annes sang«, »Ung arbejdsløs«) tager udgangspunkt i klassekampens laveste niveau: den individuelle oplevelse af problemerne, og logisk nok er 4 af disse 5 sange skrevet i jeg-form. Jeg-formen er vanskelig at håndtere, dens funk-

tion er ofte at skildre en udvikling i individet, f.eks. fra pessimisme til optimisme, men det bliver let til en firkantet bekendelsessang. Når dette så let sker, hænger det sammen med, at det er vanskeligt i så kort form som en sang er, socialt og psykologisk at dokumentere en sådan udvikling. De jeg-sange, der er tale om her på pladen, handler om individets følelser og tanker, dvs. man ser ikke individet i konfrontation med andre i en læreproces, hvad der frater sangene spænding, samtidig med at man ikke rigtigt tror på disse jeg-personer. De er for tydeligt medier for de overordnede problemstillinger, hvilket vil sige, at de er uden de individuelle særtræk, som er nødvendige, hvis de skal være realistiske. Desuden kræver denne jeg-form, at personernes tanker, eller i hvert fald sproglige formuleringer, er så tilpas originale eller skarpe, at identifikationen ikke blot bliver en slap genkendelse, men noget der for tilhørerne kan åbne for en ny synsvinkel.

At jeg-personerne er marionetter for den politiske dukkefører kommer frem på to måder i det sproglige. Nogle eksempler kan illustrere det. »Skranken« starter f.eks.: »Først står jeg tavs og hæmmet. . .« Her er det et jeg, der taler, men det er det jo i virkeligheden ikke, det er en betragter. Den nævnte vending ville man i situationen aldrig bruge om sig selv, og videre fra samme sang: »Mine øjne lynrer sort. . .« Også her er der usikkerhed i synsvinklen; hvor ved jeg'et fra at hendes øjne lynrer sort, hun står jo ikke og spejler sig. Desuden er udtrykket en slap kliché, som man aldrig ville finde på at sige. Fra »Ung arbejdsløs«: »Jeg har købt mig et par Wrangler/som skal dæmpe min desperation«. Det er en imponerende selverkendelse, jeg'et lægger for dagen her; en selverkendelse, som står i skarp kontrast til postulatet om at være desperat. Der lægges endvidere op til determinisme: til trods for bevidsthed om mekanismerne fungerer de åbenbart. Men det er en anden sag. Det kunne have været et tema for en selvstændig tekst, men det funge-

rer uheldigt her.

Det usikre i synsvinklen og slapheden i udtrykket modsvarer i jetteksternes af og til af mangel på realisme i psykologien. »Den røde plakat« handler om et jeg, der betragter en valgplakat, hvad der deprimerer ham; men: . . .dag jeg rundet næste hjørne/desperat med lyst til at flygte. . .« får jeg'et øje på en rød plakat, og den virker som en mægtig opstrammer: desperationen forsvinder. Den holder psykologisk ikke, og jeg vil foreslå, at man til trods for at tiderne ikke er muntre, sparer på ordet »desperat«, ellers bliver det som her en flokel uden dækning. Til det sidste eksempel; her vil man kunne indvende, at sangen er symbolsk og skal angive hele pladens perspektiv (det er det første nummer). Det er rigtigt, det er en symbolsk sang; men når man vælger denne form med et jeg, der fortæller en historie om sig selv, ja, så møder den konkrete og psykologiske troværdighed op og stiller sine ubønhørlige krav.

På pladens tekster fører to veje videre til klassekampens næste og højere niveau: a) sange der fortæller en historie om hvordan klassen er gået til kamp og b) egentlige politiske slagsange, som er mere abstrakte.

a) Det er blandt de konkrete historier om klassens kamp, at man finder pladens bedste tekster, og »Balladen om generalstrejken i Randers 1922« er simpelthen fremragende. Der er ikke et gram overflødig sprogligt fedt på denne tekst. Den fortæller knapt og stramt en historie, og det på en måde så man gribes af den og bliver spændt på at høre hvad der sker. Og sangens politiske konklusion er indarbejdet i teksten på en måde, så den ikke kommer til at stå som en påklippet morale. Men hvad er grunden til, at det er blandt de konkrete historier man finder de bedste tekster? Det hænger sammen med, at her er stoffet givet, opgaven er »bare« at formulere det til en tekst. Det betyder, at her er karakteren af konstruktion (hvad enhver tekst jo er) væk; den umiddelbare beskrivelse af virkeligheden bliver i sig selv et argument for den rigtige

politik. Dette skal naturligvis tages med forbehold, for beskrivelsen i disse typer sange er ikke så umiddelbar endda - men den tager sig sådan ud, og det er pointen.

Det er en form som skal udvikles til også at kunne skildre den nutidige og hverdagsagtige del af virkeligheden. Den »umiddelbare« beskrivelse heraf skulle også gerne kunne blive et argument for politikken.

b) »Hvilken vej ud af krisen? - ØD? - Nej, ØD er ikke VORES løsning. Det er en løsning, som tilbydes af klassefjender, og det uanset, at de kalder sig arbejdsledere«. Sådan står der som overskrift til en sang (»Deres løsninger«), der handler om ØD. Det er med andre ord en tekst om et umiddelbart politisk og abstrakt emne. ØD kan man jo ikke sådan gå ud og se på. Men problemet er at sangen hele tiden holder sig på det abstrakte og dermed postulatoriske niveau: »Bureaukraterne i magtens top/ hører ikke til hos os«. Det er jo rigtigt nok, men en sådan formulering overbeviser næppe nogen. Netop i forbindelse med ØD havde der været mulighed for at sætte fantasien lidt i sving - hvorfor ikke i en sådan sang lade bureaukraterne selv få ordet og med en satirisk tekst lade dem afsløre sig selv. Lad Thomas Nielsen fortælle hvorfor hans foretrukne fritidsbeskæftigelse er at spille matador; lad Kurt Christensen fortælle hvad han drømmer om natten (altså i forbindelse med ØD) - og det gerne til melodien »White Christmas«, og med musikalske skift alt efter hvem der taler osv. osv.

Så ville ØD være gjort konkret, man ville kunne se, hvilke klasseinteresser der står bag det, samtidig med at den satiriske form sædvanligvis har gennemslagskraft. En sang kan godt have et rigtigt politisk indhold, uden at den nødvendigvis slutter af med at nu skal vi ud og slås. Og hvis ellers satiren blev ordentligt lavet kunne man spare sig den noget klodsede indledning til sangen; den ville tale for sig selv.

De øvrige mere abstrakte kamp-sange er »Svar« og »Ravnens skrigen«. »Svar« er her udført i et langsomt,

næsten salmeagtigt tempo, som i første omgang irriterer, fordi man ofte selv har sunget den på en ganske anderledes måde. Men når man har hørt den nogle gange, er den egentlig ganske god, fordi det langsomme tempo understreger det sammenbidte.

»Ravnen skriger« er en mærkelig sang. Dens billeder og sprogbrug er hentet fra middelalderens beskrivelse af bondernes kamp mod herremændene, men den handler om Jens (Thorsen) og Thomas (Nielsen) og om overenskomsten. Man kan diskutere i hvor høj grad man så umiddelbart som her kan bruge en tekst- og musikform, som er så gammel til beskrivelse af f.eks. en overenskomstkamp. Når man hører den er det helt tydeligt et middelalderunivers man kommer ind i, og jeg har i hvert fald svært ved at få Thomas Nielsen og Jens Thorsen ud af sangens »hr. Jens og hr. Thomas«. Udførelsen af sangen er meget fin, men jeg forestiller mig højere grad af bearbejdning, når man taler om, at bruge fortidige musik- og tekstformer til beskrivelse af dagens klassekamp.

Pladens musik.

En, omend usikker, måde at vurdere musikken på en plade som »Omslag«, på, er at finde ud af hvilke sange der er tilbage i hovedet på én, når man har hørt den nogle gange. Metoden er usikker fordi en melodios og fængende musik til en sang ikke i sig selv er progressivt. Men hvis der er gået nogen tid efter at man har hørt pladen, så er det egentlig ret lidt af musikken man kan genkalde sig. Og det hænger sammen med to ting.

For det første med den tekniske udførelse. En plade som »Omslag« kommer, enten den vil eller ej, til at konkurrere med hvad der ellers ligger af mere eller mindre professionelt producerede plader på venstrefløjnen. Og man må nok sige, at de færreste sangere på pladen har overskud nok til at gøre mere end at afsynges teksten, hvad der betyder meget for den måde sangen bliver oplevet på. Der bruges megen energi på at holde den musikalske

tunge lige i munden, og dermed kommer sangene til at fremstå noget uengageret, fordi der mangler nuancer i fremførelsen. Frigjorthed og overlegenhed i det musikalske er vigtigt på en plade, der skal propagandere frigørelse og selvtilid. Men der er også gode undtagelser herfra: »Balladen om generalstrejken i Randers«, »Deres løsningen«, »Ravnen skriger« og »Annes sang« er eksempler.

Men der er en anden grund til at så relativt få af sangene sidder, og det er den musikalske teknik, der er brugt. Musikken til en sang er ikke bare et akkompagnement, den kommer også altid til indirekte at fortolke indholdet i sangen. Og på pladen er de bedste numre i musikalsk forstand dem hvor musikken ikke bare er baggrund, men skaber spænding i forhold til teksten. Randers-sangen er også her eksemplarisk god. Musikken er enormt tæt og spændt og er med til at opmærksomheden omkring teksten aldrig svækkes, samtidig med at den fremhæver den indignation som ligger i teksten og fremførelsen. At dette ikke uden videre har noget med musikalsk stilarthet at gøre (dvs. folkefolkemusik, rockmusik osv.) ses af, at også på en fyndig rocker som »Deres løsningen« er musikken i stand til at løfte en ellers noget blodfattig tekst.

Men på alt for mange af pladens numre er musikken i for høj grad akkompagnement og har ingen funktion ud over dét. Og når musikken til en sang ikke har nogen klar funktion i forhold til tekstens indhold, så fratages sangen retning og bliver anonym. Det sker på en del numre, og karakteristisk er det, at det er på de numre, hvor der spilles i en på samme tid meget glat og broderet form (»Skranken«, »Stille aften«, »Boykob«, »Ung arbejdsløs«, »Aftenskyen« og til dels »Svan«). Det er en form som er svær at karakterisere nærmere, men musikken har tendens til at blive mål i sig selv, den bliver »lækker« og også klicheagtig. Det giver en svag fortolkning af teksternes indhold, og sammen med den lidt usikre udførelse bevirker det, at sangene hurtigt er glemt.

Der er noget der tyder på, at man har haft et, i hvert fald i nogle tilfælde, forkert udgangspunkt, når man f.eks. i tekstthet om musikken skriver: »Svinge skulle den, uden at forfalde til intetsigende pop«. »Sving« er ikke noget der ligger på grænsen til intetsigende pop. Der er mere »sving« i Beethovens symfonier end i det meste popmusik, og de numre på pladen, der er knapt så gode er da også karakteristiske ved at være uden »sving«, og dermed ligger de på grænsen til at blive intetsigende, omend lidt finere, pop.

Afslutning.

På pladen »Omslag« er 50 mennesker gået sammen og har i praksis lavet en opsummering af tekst- og musikniveauet i og omkring partiet. Og den opsummering ligger der. Det næste der skal ske er en bevægelse tilbage til masserne. Med de erfaringer der er gjort, i baghovedet, skal der lyttes til hvordan arbejderklassen oplever og beskriver tilværelsen i krisen. Der skal lyttes til den sproglige opfindsomhed, fantasi og originalitet der ligger i arbejderklassen, og de ting der her peger fremad skal bruges. Og ikke mindst skal der lyttes til tonen, dvs. til humoren, ironien og den overlegenhed, der oftest ligger bag den overfladiske resignation. I arbejderklassen er der en udbredt fornemmelse af de grundlæggende modsigelser i vores samfund (»de store meler deres egen kage«), og de forhold som kan medvirke til at klassen kommer til at tro på egne kræfter skal beskrives, også selv om de ligger på områder, som ikke er afgrænset af arbejdspladsen eller det traditionelt politiske. Og for så vidt disse erfaringer skal formidles i sangform, må det arbejde, der med »Omslag« er begyndt på det musikalske område, føres videre — der er eksempler på denne plade, der vækker optimisme.

Men det væsentlige er nu: lyt til og lær af masserne, vær konkret, for... uden at kende virkeligheden for de folk, som vi spiller for, går den ikke». (Fria Proteatern, Arbejderavisen nr. 27, 1978).

OMSLAG kr. 62,50.

GE.

